

■ HELSINGIN YLIOPISTO

■ Ruralia-instituutti

Mari Pohja-Mykrä
Sami Kurki

Asialistalla ahma

Julkaisuja 13

Asialistalla ahma

Mari Pohja-Mykrä
Sami Kurki

2008

Julkaisija: Helsingin yliopisto
Ruralia-instituutti
Kampusranta 9
60320 SEINÄJOKI
Puh. 06 4213 300
Fax. 06 4213 301

Kuva: Ilpo Kojola

ISBN 978-952-10-4138-9 (painettu julkaisu)
978-952-10-4139-6 (pdf)

ISSN 1796-0649 (painettu julkaisu)
1796-0657 (pdf)

Painopaikka: Oy Fram Ab, Vaasa

Alkusanat

Vuoden 2007 alussa maa- ja metsätalousministeriö antoi toimeksiannon Helsingin yliopiston Ruralia-instituutille Suomen ahmakannan hoitosuunnitelmaluonnoksen laatimiseksi. Hoitosuunnitelman pohjaksi tarvittiin tutkimus ahman sosioekonomisista vaikutuksista. Asialistalla Ahma jatkaa instituutin suurpetojen yhteiskunnallisiin vaikutuksiin keskittyvää tutkimussarjaa, jonka aikaisempia kohteita ovat olleet susi, karhu ja ilves.

Ahman kansallista kannanhoitosuunnitelmaa laaditaan joukon viimeisenä suden, karhun ja ilveksen jälkeen. Näiden suurpetojemme kannanhoitosuunnitelmien toteutus on vasta alkutaipaleellaan, mutta alku näyttää hyvältä. Kansalaisia on kuultu kansallisissa linjauksissa ja kannanhoitosuunnitelmilla on huomattu olevan merkitystä. Aiempien hoitosuunnitelmien laadinnasta on opittu paljon, ja sitä tietoa on hyödynnetty ahman kohdalla.

Tunnetaanko ahmaa suurpedoksi lainkaan? Suuri se ei ole. Eikä se pelota. Suurempi kiinnostus puuttuu, koska se ei harmittomuutensa vuoksi vaikuta suurestikaan kansalaisista suurimman osan elämään. Suurpedoksi ahma kuitenkin tunnetaan poronhoitoalueella, ja varsinkin Tunturi-Lapissa, missä se poronsaalistuskykyjensä vuoksi vaikuttaa muita suurpetoja suuremmin poroelinkeinon harjoittajien elämään. Ahmakannan hiljalleen tapahtuneen voimistumisen myötä ahman aiheuttamat porovahingot ovat jyrkässä nousussa. Tilanne on pidemmän päälle kestämaton.

Sopiviksi katsottujen ja yleisesti hyväksytyjen ahman kannanhoitotyökalujen löytymiseksi tässä tutkimuksessa perehdytään selvittämään eri sidosryhmätahojen toivomuksia, näkemyksiä ja vaatimuksia ahmakannan hoidon suhteen. Keskinäisen yhteisymmärryksen löytyminen kohdassa jos toisessakin on mahdollista.

Ahman suojelemiseksi meillä suomalaisilla on erityinen vastuu. Meillä on käsissämme uhanalainen suurpeto, jonka elinvoimaisuuden eteen on nähtävä vaivaa ja myönnettävä rahaa. Meillä on myös ihmisiä, joiden elinkeinon elinvoimaisuuden eteen on nähtävä vaivaa ja myönnettävä rahaa. Tehtävä ei ole mahdoton.

Kiitokset avusta ja tuesta lähtevät seuraavaksi mainituille tahoille. Ahmankannan hoitosuunnitelmahankkeen ohjausryhmän työskentelyn myötä panoksensa tälle tutkimukselle antoivat maa- ja metsätalousministeriö, Metsähallitus, Metsästäjäin keskusjärjestö, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos sekä ympäristöministeriö. Riistanhoitopiirit hoitivat alueellisten sidosryhmäkyselelyiden jaon ja keräämisen. Lapin riistanhoitopiiri sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen Kaamasen porotutkimusyksikkö järjestivät Lapin sidosryhmäneuvottelun. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen porotutkimuksen Harri Norberg keräsi porovahinkotilastoja tutkimuksen käyttöön. Sakari Mykrä avusti ajattelutyössä aina tarvittaessa. Timo Vuorisalo teki hyödyllisiä ehdotuksia käsikirjoitukseen. Pasi Komulainen ja Jaana Huhtala vastasivat tutkimusraportin viimeistelystä ja ulkoasusta.

Seinäjoella helmikuussa 2008

Tekijät

Sisällys

Tiivistelmä	9
Abstract	11
1. Johdanto	13
2. Suomalainen ahma	15
2.1 Ahmana.....	15
2.2 Ahmalainsäädännön historia	17
2.3 Kannanmuutokset ja kannan seuranta	18
2.4 Ahmojen siirtoistutukset	22
2.5 Petovahinkojen korvauskäytäntö ja ahmojen aiheuttamat vahingot	24
2.5.1 Poronhoitoalue	25
2.5.2 Muu Suomi.....	27
3. Ahmaan liittyvä lainsäädäntö ja sitoumukset	28
3.1 Suomen lainsäädäntö.....	28
3.2 Kansainväliset sopimukset ja lainsäädäntö	28
3.2.1 Bernin sopimus	28
3.2.2 Biodiversiteettisopimus.....	30
3.2.3 CITES –sopimus ja –asetus.....	30
3.2.4 Euroopan Unionin luontodirektiivi	31
3.3 Pohjoismainen yhteistyö.....	32
3.4 Ahmakannan suotuisa suojelun taso	33
4. Aineisto ja menetelmät	38
4.1 Kysely alueellisille sidosryhmille ja alueellinen sidosryhmäneuvottelu.....	39
4.2 Kysely kansallisille sidosryhmille ja kansallinen sidosryhmäneuvottelu.....	41
4.3 Asiantuntijahaastattelut	42
5. Tulokset	44
5.1 Alueellinen taso	44
5.1.1 Ahmaan liitetyt myönteiset ja kielteiset ominaisuudet.....	45
5.1.2 Ahmakannan kokoon liittyvät kannanotot.....	54
5.1.3 Ahmakannan hoitoon liittyvät ristiriidat	56
5.1.4 Ahman ja ihmisen yhteiseloön liittyvät kannanotot	59
5.1.5 Ahmakannan säätelyn keinot	67
5.1.6 Häiriötä aiheuttavat yksilöt.....	71
5.1.7 Kehittämistarpeita.....	72
5.1.8 Alueellinen sidosryhmäneuvottelu	77
5.2 Kansallinen taso.....	79
5.2.1 Kirjalliset vastaukset	79
5.2.2 Kansallinen sidosryhmäneuvottelu.....	88

6. Pohdinta	90
6.1 Ristiriitojen ahma	90
6.2 Ahma vahingontekijänä	91
6.2.1 Häiriötä aiheuttavat ahmat	91
6.2.2 Ahmojen pyynti ja poistot	92
6.2.3 Petovahinkokorvausjärjestelmän kehittäminen	93
6.3 Tuntematon ahma	94
6.3.1 Tutkimustarpeet	94
6.3.2 Tiedotustarpeet	95
6.4 Ahman tulevaisuus	96
6.4.1 Siirtoistutuksissa?	97
6.4.2 Luontomatkailussa?	98
6.4.3 Kansalaisten käsissä	98
Lähteet	100
Liite 1. Ahman hoitosuunnitelman sidosryhmäkysely (alueellinen)	106
Liite 2. Ahman hoitosuunnitelman sidosryhmäkysely (kansallinen)	109
Kuva 1. Tapetut ahmat lääneittäin vuosina 1880–1916	19
Kuva 2. Tapetut ahmat koko maassa vuosina 1876–1942	20
Kuva 3. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen arvio ahman vähimmäiskannoista vuosina 1978–2006	20
Kuva 4a. Ahman esiintymistiheyden vaihtelu vuoden 2006 lopulla	21
Kuva 4b. Ympäristö- ja luonnonvarainneuvoston suurpetotyöryhmän vuonna 1996 esittämä kannanhoitoaluejako	21
Kuva 5. Ahmojen siirtoistutuspaikat	23
Kuva 6. Ahman tappamaksi ilmoitetut porot aikavälillä 1987–kesäkuu 2007	25
Kuva 7a. Eri petojen tappamaksi ilmoitetut porot Suomessa vuosina 1976–2005	26
Kuva 7b. Eri petojen tappamaksi ilmoitetut poronvasat Suomessa vuosina 1976–2005	26
Kuva 7c. Eri petojen tappamaksi ilmoitetut lukuporot Suomessa vuosina 1976–2005	26
Kuva 7d. Petojen tappamaksi ilmoitetut porot porolajeittain Suomessa vuosina 1976–1997	26
Kuva 8. Palautettujen sidosryhmäkyselyiden lukumäärät riistanhoitopiireittäin	40
Kuva 9. Riistanhoitopiirit, poronhoitoalueen raja ja ahman esiintymistiheys vuoden 2006 lopulla	44
Kuva 10. Ahmaan liitettyjen myönteisten ja kielteisten mielikuvien painoarvojen summat	46
Kuva 11. Ahmaan liitettyjen myönteisten ominaisuuksien keskinäinen tärkeys poronhoitoalueella ja muun Suomen alueella	47
Kuva 12. Ahmaan liitettyjen kielteisten ominaisuuksien keskinäinen tärkeys poronhoitoalueella ja muun Suomen alueella	50
Kuva 13. Oman maakunnan ahmakannan koosta esitettyjen mielipiteiden jakauma poronhoitoalueella ja muun Suomen alueella	54

Kuva 14.	Poronhoitoalueen ja muun Suomen näkemys ahmaan liittyvien ristiriitaisten tavoitteiden esiintymisestä omalla alueellansa.....	57
Kuva 15.	Ahmaan liittyvien ristiriitaisten tavoitteiden syyt poronhoitoalueella ja muualla Suomessa	58
Kuva 16.	Ihmisen ja ahman sujuvamman rinnakkainelolon edellytyksiä	60
Kuva 17.	Ahman ja ihmisen yhteiselon keinot alueittain tarkasteltuna.	60
Kuva 18.	Ahmakannan säätelyn keinot alueittain tarkasteltuna.....	68
Kuva 19.	Poronhoitoalueen ulkopuolella asuvien vastaajien suhtautuminen siirtoistutuksien käyttöön ahmakannan säätelyssä.	68
Kuva 20.	Kansallisten sidosryhmävastaajien ahmaan liittämien myönteisten ominaisuuksien keskinäinen tärkeys.	80
Kuva 21.	Kansallisten sidosryhmävastaajien ahmaan liittämien kielteisten ominaisuuksien keskinäinen tärkeys.	80
Taulukko 1.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen arvioima ahman vähimmäisyksilömäärä kannanhoitoalueittain vuosien 1997–2006 välisenä aikana	21
Taulukko 2.	Ahmojen siirtoistutukset vuosien 1979 ja 1998 välillä	23
Taulukko 3.	Ahman ja muiden maasuurpetojen aiheuttamat muut vahingot vuosina 2000–2006	27
Taulukko 4.	Alueellisista sidosryhmistä muodostuvat sidosryhmätahot sekä vastausten määrä sidosryhmätahoittain koko maassa	40
Taulukko 5.	Asiantuntijahaastateltavien tausta ja lukumäärä.....	42
Taulukko 6.	Ahmaan liitetyt myönteiset mielikuvat sidosryhmittäin	49
Taulukko 7.	Ahmaan liitetyt kielteiset mielikuvat sidosryhmittäin	53
Taulukko 8.	Oman maakunnan ahmakannan suuruudesta esitettyjen mieliteiden jakauma sidosryhmätahoittain.....	56
Taulukko 9.	Ihmisen ja ahman yhteiselon ylläpidon keinot sidosryhmätahoittain .	61
Taulukko 10.	Ahmakannan säätelyn keinot sidosryhmätahoittain tarkasteltuna	70

Tiivistelmä

Ahma on muiden suurpetojen tavoin vaikuttanut ihmisten elämään aina siitä lähtien kun ihminen elinkeinoineen levittäytyi erämaa-alueille. Järjestäytyneen yhteiskunnan ongelmanratkaisuna nähtiin jo 1700-luvulla lainsäädännön keinoin säädellyt ahmakannat. Tuolloin tavoitteena oli eliminoida kaikki nämä ”yhteiskunnan viholliset” ja toimintaa kannustettiin tapporahoin 1800-luvun lopusta aina vuoteen 1975 saakka, jolloin valtiolinen tapporaha loppui viimeisimpänä juuri ahmalta yhdessä suden kanssa.

Suhtautuminen tähän tuntemattomaan erämaan asukkiin on ollut ja on edelleen kah-talaista. Poroelinkeinoon harjoittajat kohtaavat tuhoa tekevän porojen saalistajan, jonka luonteenpiirteiden kuvaukset lähenevät paholaista. Toisaalta eteläisen Suomen asukkaat ihmettelevät moista salaperäistä ja harmitonta näätäeläintä, jota tokko suurpedoksi tunnistetaankaan. Mielipiteiden lähentymistä, saatikka yhteisymmärrystä ahman kannanhoidon tavoitteista ei ole ennen tätä tutkimusta edes tohdittu pohtia.

Ensimmäistä nykyaikaista ahmakannan hoitoa edustivat ahman rauhoitus pronhoito-alueen eteläpuolisessa Suomessa vuonna 1978 ja koko maassa vuonna 1982. Tämän käännekohdan jälkeen miltei sukupuuttoon tapettu ahmakanta on hiljalleen toipunut ja käsittää nykyisellään noin 140-150 yksilöä. Suunnitelmallista kannanhoidoa on harjoitettu vasta vuodesta 1996, jolloin asetettiin kuusi erillistä ahman kannanhoidoaluetta ja niille ahmakannan kehitystavoitteet. Ahman kohdalla siirtoistutukset pronhoitoalueelta eteläiseen Suomeen ovat olleet osa kannanhoidoa.

Ahmakannan hoitoa linjaavat yhtäältä kansainvälisten sopimusten uhanalaista ahmaa koskevat suotuisan suojelutason velvoitteet, ja toisaalta yhteiskunnan sosioekonomisista tarpeista nousevat vaatimukset ahman aiheuttamien vahinkojen minimoimiseksi. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan niitä rinnakkainelton puitteita, jotka määrittävät ahman ekologisista vaatimuksista ja ahman aiheuttamien sosioekonomisten ristiriitojen ennaltaehkäisystä ja ratkaisumalleista. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää keskeisten maakunnallisten ja kansallisten sidosryhmätahojen vaatimuksia ja näkemyksiä ahman ja ahmakannan hoidon suhteen. Eri sidosryhmillä on erilaisia tavoitteita ahmakannan hoidon suhteen ja nämä tavoitteet perusteluineen kuvataan tässä tutkimuksessa. Tutkimustuloksia käytetään soveltuvin osin ahmakannan hoitosuunnitelman laadinnan apuna.

Aineisto käsittää alueellisille ja kansallisille sidosryhmätahoille suunnatun kirjallisen kyselyn, asiantuntijahaastattelut, ja alueellisen sekä kansallisen sidosryhmäneuvottelun. Suurpetojen hoitosuunnitelmahankkeiden yhteydessä aiemmin pidettyjen yleisökuulemisten materiaali on myös ollut tutkimuksen käytettävissä. Haastatellut asiantuntijat valittiin painotetusti niiltä alueilta, joilla elää vakiintunut ahmakanta. Alueellinen sidosryhmäneuvottelu järjestettiin tiheimmän ahmakannan alueella.

Poronhoitoalueella ahma aiheuttaa ristiriitoja suurien porovahinkojen vuoksi. Eteläisessä Suomessa ahmavahingot ovat häviävän pienet, ja siksi ristiriitojakaan ei esiinny samoissa määrin. Ahmaan liitetään niin myönteisiä kuin kielteisiäkin seikkoja. Ahma koetaan erottamattomaksi osaksi suomalaista luontoa, jolla on oma ekologinen roolinsa haaskojen puhdistajana ja mahdollisesti jopa pienpetojen saalistajana. Ahma ei pelota vaan päinvastoin tuo myönteistä mielikuvaa esiintymisalueelleen. Poronhoitoalueella ahma kuitenkin nähdään todella pahana porojen tappajana johtuen muun muassa sen tavasta tappaa useita poroja kerrallaan. Myös muualla Suomessa ahman huono maine tunnetaan ja samalla tunnustetaan ahman aiheuttamat vahingot porotaloudelle. Kielteistä mielikuvaa lisäävät myös oletettu ahman aiheuttama hirvi- ja muun riistakannan verotus, sekä yleisesti suurpetojen läsnäoloon liittyvät uhat niin kotieläimille kuin mahdollisesti ihmiselle itselleenkin.

Ahma on pienen populaatiokokonsa vuoksi erittäin uhanalainen laji ja sen puolesta ahmakannan voitaisiin antaa kasvaa, varsinkin poronhoitoalueen ulkopuolella. Ihmisen ja hiljalleen kasvavan ahmakannan yhteiselo edistäisi toimivan ja ahman suojeluun kannustavan petovahinkojen korvausjärjestelmän käyttöönotto poronhoitoalueella. Onnistuneisiin pesintöihin ja ahman esiintymiseen perustuva korvausjärjestelmä on yksi mahdollisuus. Painetta ahmatihentymien purkuun poronhoitoalueen pohjoisosissa löytyy ja yhtenä keinona nähdään siirtoistutukset. Siirtoistutuksilla on mahdollista myös vahvistaa Suomenselän pientä ahmapopulaatiota. Suhtautuminen aiemmin siirtoistutettuihin ahmoihin on ollut alkuhämmästyksen jälkeen melkein pä yksinomaan myönteistä vaikkakin myös epäilijöitä asian tiimoilta löytyy. Ihmisen ja ahman yhteiselon keinoina ensiarvoisen tärkeää on tutkia toistaiseksi tuntemattomana pysytellyttä ahmaa ja tiedottaa ajantasaisesti niin tutkimustuloksista kuin ahmasta ylipäätensä – sen elinpiireistä, ravinnonkäytöstä ja mahdollisista siirtoistutuksista.

Ahmakannan hoidon linjaukset on hyvä pitää kansallisella tasolla, mutta kannanhoidon alueellisten erityispiirteiden huomioon ottamiseksi maa on syytä jakaa erillisiin kannanhoido-alueisiin joiden ahmakannan hoitotavoitteet voivat erota toisistaan perustuen esimerkiksi alueen elinkeinojen vaatimuksiin ja tarpeisiin. Sidosryhmien välisen vuoropuhelun kehittäminen muun muassa maakunnallisin suurpetoneuvottelukunnin on yksi keino lisätä niin yhteisymmärrystä suurpetokantojen hoidossa kuin lisätä alueellisen mielipiteen kuulumista kansalliseen päätöksentekoon.

Näistä lakien, sopimuksien, lajin elinkykyisyyden ja ihmisen sietokyvyn ristiaallokosta löytyy taatusti elämisen tila myös suomalaiselle ahmalle.

Avainsanat: ahma, asenteet, kannanhoido, suotuisa suojelun taso, suurpedot

Wolverine Management and Public Attitudes in Finland

Abstract

Like other large predators, wolverines have made their mark on human life ever since humans conquered wild areas in order to make a living. As early as the 18th century it was stated in the Finnish legislation that wolverine populations must be regulated. At that time, people sought to eliminate these “enemies of the society”. This practice was encouraged with hunting bounties for killing wolverines from the late 19th century to 1975, when bounties paid by state for killing wolverines and wolves were ceased.

This obscure inhabitant of the wilderness has been, and still is, regarded with mixed feelings. Reindeer herders talk about a ravaging reindeer predator with attributes not far from demonic. On the other hand, inhabitants of southern Finland marvel at this mysterious and harmless member of the weasel family, which is rarely identified as a large predator. Prior to this study, bringing these views together, let alone coming to a common understanding of the aims of fostering the wolverine population, has never been subject to debate.

Placing wolverines under protection in 1978, with the exception of reindeer herding areas, and extending this protection throughout the whole country in 1982 were the first signs of contemporary wolverine population management. Since this watershed, the almost extinct population has recovered gradually, and presently numbers about 140-150 wolverines. Systematic population management has been in place only since 1996, with the establishment of six separate wolverine management areas and population development goals. Wolverine population management has comprised the translocation of wolverines from reindeer herding areas to southern Finland.

Wolverine population management is driven partly by obligations set by international agreements for favourable conservation status, and also, by demands arising from the socio-economic need to minimise the damage they cause. This study examines the parameters of coexistence, defined by the ecological needs of wolverines and the prevention and solution models for the socio-economic conflicts they cause. The purpose of this study is to examine the views and demands of significant regional and national stakeholders towards wolverines and wolverine population management. Different stakeholders have different aims for managing wolverines, and this study describes these aims and their justifications. Research findings are applied to sketching a national wolverine management plan where appropriate.

The research material consists of a written survey targeted to regional and national stakeholders, expert interviews and regional and national stakeholder negotiations. Material from open hearings, held earlier in conjunction with projects focusing on the management of large predators, has been used in the study as well. The experts interviewed were chosen expressly from areas with a permanent wolverine population. Regional stakeholder consultations were held in the area with the most dense wolverine population.

Wolverines are a source of conflict in reindeer herding areas due to the considerable harm they cause to reindeers. In southern Finland, damage caused by wolverines is negligible, and thus conflicts are less widespread. Wolverines are associated with both positive and negative characteristics and are seen as an inseparable part of Finnish nature, performing their own ecological function as a scavenger and, possibly, even as a predator of smaller exotic predator species. Wolverines do generate not a fearsome, but a positive image in their habitats. In reindeer herding areas, however, they are seen as extremely malicious reindeer killers due to, for example, their ability to kill several reindeer at a time. Their bad reputation is acknowledged in other parts of Finland as well, and their menace to reindeer herding is also well known. Their negative image is enhanced by assumptions that they kill elk and other game, and by threats associated with finding large predators close to domestic animals or humans themselves.

Due to small population size, wolverines are an endangered species. Consequently, the population should be allowed to grow, especially outside the reindeer herding areas. The coexistence of humans and a gradually growing wolverine population would be encouraged by the adoption of a functioning compensation system for damages caused by wolverines in reindeer herding areas. A compensation system based on successful nesting and the prevalence of wolverines could constitute such a system. There is demand for dispersing wolverines from the northern part of the reindeer herding area. One way of doing so would be to transplant them elsewhere in Finland, which would also bolster the small population in Suomenselkä. After initial confusion, attitudes towards translocated wolverines have been almost solely positive, even though scepticism exists. It is essentially important to study wolverines, whose habits are still not very well known, and to inform the public about research findings and wolverines in general – their habitats, nutrition and possible translocations – in order to promote the coexistence of humans and wolverines.

Guidelines for wolverine population management should be maintained on a national level. However, in order to take special features of regional population management into account, the country should be divided into separate population management areas for which management goals could vary according to the needs and livelihoods of the region. Fostering a dialogue between stakeholders for example by establishing of regional consulting committees constitute a way to encourage consensus in the population management of large predators as well as to promote the inclusion of local viewpoints in national decision-making.

There must be space for Finnish wolverines to exist in this conflicting field of laws, agreements, population viability and human tolerance.

Keywords: attitudes, favourable conservation status, large predators, population management, wolverine

1. Johdanto

Maasuurpetojen eli ahman, ilveksen, karhun sekä suden vähittäinen paluu entisille asuinalueilleen Suomessa 1900-luvun loppupuolella on paitsi vilkastuttanut suurpetoja koskevaa biologista tutkimusta myös luonut tarpeen tutkia ihmisten asenteita suurpetoja kohtaan. Asennetutkimuksien myötä päätöksentekijöille on tarjoutunut tärkeää pohjatietoa eri alueiden ja eri ihmisryhmien sosiaalisesta sietokyvystä suurpetoja kohtaan.

Muissa maissa tehtyjen asennetutkimusten mukaan suurpetoihin suhtautuvat kielteisimmin vanhemmat ihmiset, naiset, vähän koulutetut, maaseudulla asuvat sekä ne henkilöt joiden elinkeinon harjoittamista suurpedot häiritsevät (mm. Kaltenborn ym. 1998; Kaltenborn & Bjerke, 2002; Bjerke ym. 2002; Røskaft, 2003; Kleiven ym. 2004). Myös Suomessa on viime vuosina tehty useita asennetutkimuksia (Lumiario 1998; Palviainen 2000; Vikström 2000; Ratamäki 2001; Sippola ym. 2005; Suomi 2007). Näiden lisäksi on sudesta, ilveksestä ja karhusta kansallisiin kannanhoitosuunnitelmiin liittyen tehty tätä käsillä olevaa 'Asialistalla ahma' –julkaisua vastaavat sosioekonomiset tutkimukset, jotka valottavat hyvin kansalaisten suurpetokantojen hoitoon kohdistamia toiveita, odotuksia ja vaatimuksia. (Bisi & Kurki 2005; Liukkonen ym. 2006; Mykrä ym. 2006)

Tutkimusta suhtautumisesta ahmaan on tehty huomattavan vähän karhuun ja suteen verrattuna. Esimerkiksi Palviaisen (2000) tutkimuksessa pohjoiskarjalaisten luonnonkäyttäjien suurpetokokemuksista ahmaa tai ilveksestä ei mainita lainkaan, vaikka molempien suurpetojen kannat ovat Pohjois-Karjalassa suhteellisen vahvat. Tässä lienee turvallista epäsuorasti todeta, että ahma ei ollut kysymyksenasettelun arvoinen johtuen sen vaarattomuudesta ihmiselle ja ihmisen harjoittamille elinkeinoille poronhoitoalueen eteläpuolisella alueella. Myös Ratamäki (2001), tutkiessaan suurpetokeskustelua ja pohjoiskarjalaisten metsästäjien suhtautumista karhuun ja suteen, ohittaa täysin suurpetomme ahman ja ilveksen. Tästä huolimatta myös ahmakannan hoitoon liittyen oleellinen loppupäätelmä on Ratamäen ehdotus tarkastella suurpetojen kohdalla yhteiskunnan sietokykyä suhteessa biologiseen sietokykyyn. Yhteiskunnan niin sanottu sosiaalinen sietokyky kun on alhaisempi kuin pelkästään biologiselta perustalta määritelty sietokyky (Ratamäki 2001). Andersenin ym. (2003) mukaan yhteiskunnan sosiaalista sietokykyä voi lisätä keskittymällä enemmän ristiriitojen ennaltaehkäisyyn kuin jo syntyneiden vahinkojen korvaamiseen.

Aivan tuoreessa tutkimuksessa selvitettiin saamelaisalueiden poroelinkeinojen harjoittajien asennoitumista ahmaan. Vastaajista 55 prosenttia koki ahman poronhoitoalueen haitallisimmaksi pedoksi. Asennoitumista tutkittiin kyselylomakkeella, jossa vastaaja sai vapaasti kuvailla ahmaa viidellä mieleen tulleella sanalla. Kaikista vastauksista ainoastaan 2,4 prosenttia oli sävyllään myönteisiä kun taas selkeästi kielteisiä oli peräti 30,6 prosenttia (Suomi 2007). Niin ikään Sippola ym. (2005) ovat tutkineet suurpetoasenteita poronhoitoalueella. Kielteisimmät asenteet suurpetoja kohtaan olivat läntisen poronhoitoalueen vastaajilla, kun taas myönteisimmät pohjoisen poronhoitoalueen vastaajilla. Petovahinkoja kärsineet poronhoitajat suhtautuivat nihkeämmin petoihin kuin vahin-

goilta välttyneet. Ahmaa ja suttu sietetään poronhoitajien keskuudessa huonoimmin (Sippola ym. 2005).

Niin suomalaisten kuin suomalaisen ahman hyvinvoinnin kannalta on tärkeää nähdä ja määritellä ne rinnakkainelolon puitteet, joissa ahmakannan hoidon on hyvä pysyä. Nämä puitteet määrittyvät toisaalta ahman ekologisista vaatimuksista suotuisan suojelutason toteutumisen osalta ja toisaalta ahman aiheuttamien sosioekonomisten ristiriitojen ennaltaehkäisystä ja ratkaisumalleista. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan ensinnä ahman ja ahmakannan nykypäivän tilannetta historian valossa ja sen jälkeen perehdytään alueellisten ja kansallisten sidosryhmätahojen parissa tehdyn kyselyaineiston tutkimustuloksiin yhdessä asiantuntijahaastatteluiden tuoman näkemyksen kanssa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää keskeisten alueellisten ja kansallisten sidosryhmätahojen vaatimuksia, toiveita ja näkemyksiä ahmasta ja ahmakannan hoidosta. Eri sidosryhmillä on erilaisia tavoitteita ahmakannan hoidon suhteen ja nämä tavoitteet perusteluineen pyritään kuvaamaan tässä tutkimuksessa ja ottamaan huomioon soveltuvin osin ahmakannan kansallista hoitosuunnitelmaa valmisteltaessa.

Tiivistetysti tutkimuksen tavoitteet ovat:

- 1) selvittää kansalaisten ja heidän edustamiensa sidostahojen ahmakannan hoitoon liittyvät odotukset, tavoitteet ja vaatimukset perusteluineen;
- 2) selvittää ahmakannan hoidossa ongelmalliseksi koetut tekijät ja niiden taustat;
- 3) tarjota aineistoa ahmakannan kansallisen hoitosuunnitelman valmisteluun.

2. Suomalainen ahma

2.1. Ahmana

“Ahma on keskinkertaisen koiran kokoinen, lyhyjalkainen, leviä kápälöinen, kápälöistä pitkät vaalevat kynnet, musta karvaltansa, valkoinen tähti rinnasta ja hyvin nopea liikkumaan. Hän kiipeää yhtä vikkellästi puuhun kuin oravakin.” (Anon. 1855)

Ahma, maailman suurin maanäätäeläin, elää pohjoisissa havumetsissä ja tunturialueilla, ja sen levinneisyys on sirkumpolaarinen ulottuen Euroopasta Aasian halki aina Pohjois-Amerikkaan. Ahma on tunnettu monena; ahmu, kamppi (kamppikarhu), osma, osmo ja kätkä (Mela 1882). Ahman vanha germaaninen nimi vielefrass ja latinankielinen lajinimi *Gulo gulo* viittaavat ahman suursyömäriin taitoihin. Ruotsin viimeinen katolisen kirkon arkkipiispa Olaus Magnus (1555) kuvaa pääteoksessaan *Pohjoisten kansojen historia* ahman luonteenpiirteitä seuraavasti:

“Kun se osuu raadolle, se syö niin ylenmäärin, että sen ruumis paisuu valtavasta ahmimisesta rumpumaiseksi. Löydettyään ahtaan paikan puiden välissä se puristautuu siihen, jolloin se pian rajusti tyhjenee. Näin hoikennuttuaan se palaa haaskalle ja täyttää taas vatsansa äärimmilleen, puristautuu jälleen samaan rakoon kuin aikaisemmin, palaa uudelleen haaskalle ja niin edelleen, kunnes tämä on kokonaan syöty. Silloin se alkaa kiihkeästi etsiä uutta saalista.”

Ahman suursyömärimaineen vuoksi pohjoiset kansat uskoivat, että ahmannahkaturkkiin pukeutunut ihminen pystyi syömään miten paljon hyvänsä, ja ahmannahkavällyjen alla nukkunutta vaivasi hirvittävä nälkä. Olaus Magnuksen mukaan ahmalla oli muutakin käyttöä; hampaat suojelivat manauksilta ja loitsuilta, ja ahman rasvalla voiteleminen toi välittömän avun ihmistä vaivanneisiin paiseisiin. (Olaus Magnus 1555)

Ahma on siis perimmiltään raadonsyöjä ja on tarpeen tullen korjannut parempaan talteen poromiehen eväätkin. Oulun Wiikko-Sanomissa vuodelta 1855 kerrotaan tarinaa Utsjoen Lapinmaalta seuraavasti:

“Niin kuin sudet saattavat Lappalaiselle vahinkoa elävain poroin tappamisella ja syömisellä, niin tekevät ahmat vahingon tallelle pannulle poron lihalle ja maidolle... Näitä petoja löytyy aivan paljon tuntureilla. Kuin Lappalainen suvella kätkee kesällä maitoleilinsä kivein rakoihin tuntureilla, niin on ahma kohta valmis väkevillä kynsilänsä kiskomaan vanteet pois astian päältä. Jos astia on niin lujasti tehty, että kimmit ei toisistansa eriä vanteitten pois repimisellä, niin kaivaa ahma hampaillansa reiän astian pohjaan ja nauttii maidon suuhunsa. Syksyisin, kun lappalaisen täytyy kaukana asunnostansa tappa poroja ja lumen puutteessa ei saa niitä kotiinsa vedetyiksi, kätkee hän ne maan kuoppaan eli kivein rakoihin. Jollei nämä kätköt ole suurilla laaka-kiveillä peitetyt, niin ei tarvitse omistajan enää

talvella vaivata itseänsä lihain kotiin vedättämisellä. Usiasti on tapahtunut, ettei Lappalainen, vaikka on mielestänsä kyllä hyvin kätkönsä peittänyt, siinä enää talvella muuta tapaa kuin paljaat luut.” (Anon. 1855)

Edellisen kuvauksen mukaan ahma on voimiltaan väkevä ja taatusti hyvän hajuainin omaava. Kuvauksessa ahma häviää kyllä sudelle mitä porojen tappamiseen tulee. Useissa lähteissä ahma kuvataankin kömpelöksi saalistajaksi, joka ainoastaan hyvissä lumiolosuhteissa on ketterämpi kuin saaliinsa (mm. Nyholm 1996). A.J. Mela kuvaa eläintieteellisessä kirjassaan *Suomen luurankoiset* vuodelta 1882 ahmaa seuraavasti:

“(Ahma) on hyvin julma, väkevä ja notkearuumiinen tunturien ja metsien asukas, joka repii peurojakin, pienempiä eläviä mainitsematta. Samoin kuin useimmat portimot, ahma kun vaan on tilaisuudessa, repii useampia eläviä kuin ruukseen tarvitsee, ja on sen kautta lammaslauomoille hyvin vaarallinen vihollinen” (Mela 1882)

Melan oppilas ja yhteistyökumppani K.E. Kivirikko kuvaa teoksessaan *Suomen selkärangaiset* ahmaan liitettyjä ominaisuuksia puoli vuosisataa myöhemmin jo hiukan laveammin ja selittää samalla myös ahmavihan syitä.

“Ahma on julma, väkevä ja notkearuumiinen tunturien ja metsien asukas, joka arvelematta käy isojenkin eläinten kimppuun. Sopuleja, hiiriä ja metsäkanoja se kaiketi pääasiallisesti käyttää ravintonaan. Mutta tämä ahnas peto ei niistä aina saa tarpeekseen. Silloin se porojen laidunmaalla kapuaa matalaan puuhun, josta otollisella hetkellä pudottautuu paha aavistamattoman eläimen kimppuun, puree kaulavaltimon poikki ja juo lämpimän veren. Eikä se aina tyydy yhteen poroon, vaan tappaa kohta toisen ja kolmannenkin. Siksi lappalaiset sitä vihaavat kuin pahinta petoa ainakin ja asettelevat sille rautoja ja myrkkysyöttejä.” (Kivirikko 1940)

Ahma on ihmisen kanssa rinnan eläessään mielletty lähinnä porojen kiusaksi, mutta löytyy ahman kohdalla tarinaa myös lampaiden ahdistelusta:

“Ahma kuuluu Pielavedellä Niinikkalan ja Sulkajärven kylästä syöneen 9 lammasta, jättäen ainoastaan luita jällelle. Eiköhän löytyisi mitään keinoa, jolla voisi hätyyttää mokomaa ”lammasystävää”?” (Anon. 1881)

Entä millainen on nykypäivän ahma? Viekas, pirullinen, kiduttaja, raaka, julma, verenhimoinen. Ahne, ahmatti, rosvo, ruma, pahantekijä, piru. Pahin peto, tappokone, tappaa tappamisen ilosta, raatelija. Mutta myös peloton, taitava, sisukas, voimakas, ketterä, lättäjalka, karvaturri. Ikiliikkuja, sitkeä jolkottaja, kulkuri. Nämä osin ristiriitaiset ahmakuvaukset ovat suoraan Suomen saamelaisalueella haastateltujen pronmiesten kynästä vuodelta 2007. (Suomi 2007)

Jotain hyvää täytyy tässä yksinäisessä vaeltajassa olla, vaikka arvoa tälle näätäeläimelle on annettu valtiovallankin puolesta vasta sukupuuton partaalla. Pohjoisen alueen tunnuseläimenä ahma päätyi jo vuonna 1963 Kittilän kunnan vaakunaan, joka kuvaa Lapin luontoa; ahma kävelee hopeakentässä punaisine varuksineen yläpuolellaan kaarilakio. Luontokuvien arvokas vieras on vaikeasti kuvattava ja sellaisenaankin loistava erämaiden symboli.

Mikäli ahmalta kysyttäisiin, ei se varmaan pistäisi pahakseen mikäli seuraava A.E. Järvisen kuvaus ei suinkaan olisi historiaa vaan tulevaisuutta:

”Kun ajattelen ahmaa, ajattelen samalla noita suuria eräkaita, joissa se vielä näyttää elelevän huolettomia päiviä, tunnen niiden pihkan tuoksun ja voimakkaan kutsun, ajattelen keväisiä päiviä, jolloin hanget hohtavat, latuja ja salaperäisiä ahman rannioita, kevätöitä, jolloin erämaiden hanget soivat, rakotulien sauhua, valoa ja ilmaa, elämisen riemua, jota Suomen erämaat vielä eränkävijöilleen tarjoavat.” (Leinonen ym. 1992)

2.2. Ahmalainsäädännön historia

Ahma mainitaan metsästyslainsäädännössämme ensimmäisen kerran Ruotsin valtakunnanlaisissa vuodelta 1734. Lain mukaan ahmaa sai yhdessä lukuisten muiden vahinkoeläinten kanssa rangaistuksetta ampua, pyydystä ja pitää itsellään (Sveriges Rikes Lag 1734). Ahmaa ei aikanaan kuitenkaan koettu pedoksi pahimmasta päästä, kun jo keskiajan Ruotsi-Suomessa Maunu Eerikinpojan (1347) ja Kuningas Kristofferin (1442) antamat maanlait myönsivät jokaiselle luvan rangaistuksetta tappaa karhun, suden ja ketun missä tahansa tavattaessa. Ruotsissa ahmasta säädettiin tapporaha vuonna 1827 ja Norjassa vuonna 1845 (Landa & Skogland 1995). Suomi oli tuolloin jo Venäjän vallan alla ja vailla varsinaista voimassaolevaa metsästyslainsäädäntöä. Vuonna 1868 tilanne korjaantui Keisarillisen Metsästysasetuksen astuessa voimaan. Kyseinen asetus määritteli ahman vahinkoeläimeksi, joka oli syytä hävittää ja jonka tappamiseen jokaisella oli oikeus. Samalla jätettiin kuntien huoleksi maksaa ahmasta tapporahaa sopivaksi katsomallaan summalla. Ahman kohdalla käytäntö omaksuttiin kuitenkin varsin myöhään sillä sudesta ja karhusta tapporahaa oli maksettu jo vuoden 1647 Kuninkaallisen Metsästysasetuksen laadinnasta saakka – tuolloin siis jo 221 vuoden ajan. Tarkka valtion maksama tapporahasumma määriteltiin ahmalle vasta vuoden 1898 Keisarillisessa Metsästysasetuksessa; täysikasvuisesta ahmasta maksettiin 50 markkaa ja pennusta 25 markkaa. (Pohja-Mykrä ym. 2005).

Vuoden 1898 metsästysasetus luokitteli kaikki eläimet kolmeen eri kategoriaan riippuen niiden hyödyllisyydestä, vahingollisuudesta tai hyödyttömyydestä ihmiselle. Lukuisten eläinten luokittelu vahingolliseksi uudessa lainsäädännössä sai aikaan runsaasti kriittistä kirjoittelua julkisuudessa (Mykrä ym. 2005). Muun muassa Renvall (1912) perusteli

tapporahojen kohtuuttomuutta useiden eläinlajien kohdalla. Ahman kohdalla Renvall kuitenkin toteaa, että ”tämän vahingollisen vaikkakin harvinaisen pohjoisen ahman tapporahamaksu on mahdollisesti oikeudenmukainen, vaikkakin 50 markkaa aikuisesta ja 25 markkaa nuoresta yksilöstä tuntuvat melkoisen suurilta” (Renvall 1912).

Vuoden 1923 metsästysasetuksessa ahmasta luvattiin 200 markkaa ja sen poikasesta 100 markkaa. Metsästyslaissa vuonna 1934 tapporahasummia korotettiin aikuisesta 500 markkaan ja poikasesta 250 markkaan tasaamaan markan arvon laskua. Metsästyslaissa vuodelta 1962 ahmasta luvattiin maksaa 50000 markan palkkio. Ahmaa oli myös yhdessä karhun ja suden kanssa lupa pyydystää ilman metsästysoikeuden haltijan tai maanomistajan lupaa (290/1962). Ahman tapporaha maksettiin paikkakunnan poliisipäällikön toimesta henkilölle, joka esitti eläimen kokonaisen nahan (303/1934, 406/1962).

Ahmakannan pienentyminen oli hyvin valtiovallan tiedossa, mutta siitä huolimatta tapporahojen maksua jatkettiin 1970-luvulle saakka (81/1969, 396/1971). Ahma ja susi olivat viimeiset lajit, joista valtio maksoi tapporahoja. Varsinaisesti maksun päättymisestä ei koskaan säädetty lailla, vaan 1975 laissa (1038/1975) mainittiin palkkiota voitavan maksaa ahmasta ja sudesta edelleen määrärahojen puitteissa. Vuoden 1976 budjettiin ei kuitenkaan tehty määrärahaesitystä tapporahoja varten ja niin tämä 329 vuotta vanha riistanhoidollinen käytäntö tuli tiensä päähän (Pohja-Mykrä 2005). Valtiollisen tapporahan maksun päätyttyä paliskunnissa maksuja puolestaan nostettiin. Vuonna 1976 ahman pääarvo vaihteli paliskunnasta riippuen 50 markasta aina 1000 markkaan (Mäensyrjä 1979).

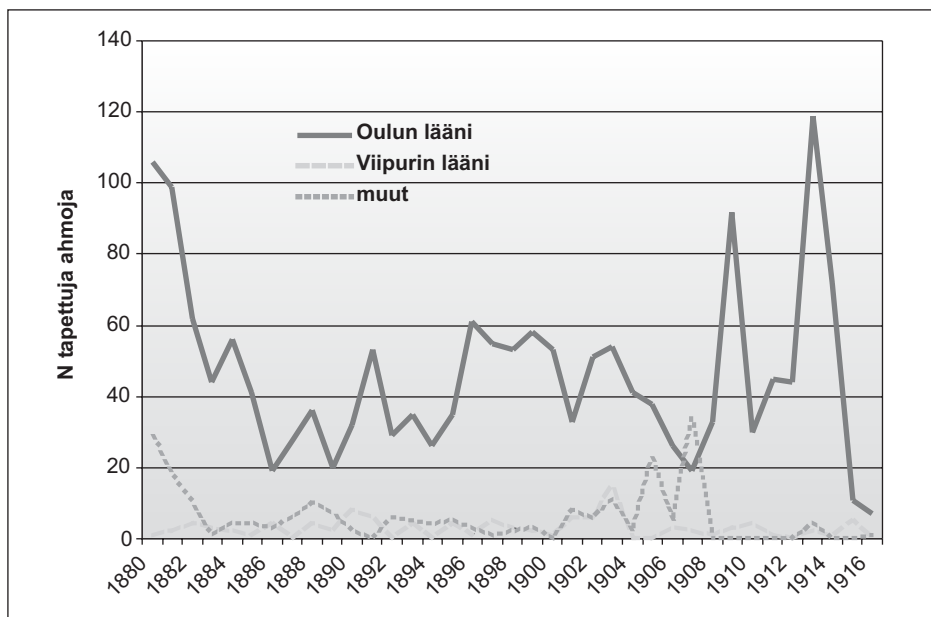
Ahma rauhoitettiin poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa vuonna 1978 (720/1977) ja koko maassa vuonna 1982 (1000/1981). Vuosien 1987-1993 välillä oli kuitenkin voimassa asetus karhun, suden ja ahman metsästämisestä (1133/1987, 1165/1988, 1136/1990, 1246/1992). Huolimatta siitä, että ahma oli rauhoitettuna koko vuoden, sai ahman verekseltään tappaa, mikäli se ihmiseen, kotieläimeen tai poroon kohdistuvan pakottavan vaaran torjumiseksi oli välttämätöntä. Käytännössä ahman kohdalla kyseiseen lakipykälään ei koskaan ole vedottu (Seppo Mattila, suull. ilmoitus 4.6.2007).

2.3. Kannanmuutokset ja kannan seuranta

Piispa Olaus Magnus (1555) mainitsee ahman nahan olleen käyttökelpoinen ja arvokas. Väitettä tukee K.R.Melanderin (1952) tekemä selvitys ahmaturkisten myynnistä valtakuunnassa 1500-luvun loppupuolella. Vaikkakin Lapista tuotettiin enimmäkseen turkit, niin myös Pohjanmaalta, Satakunnasta ja Hämeestä saatiin hyviä saaliita. Vielä 1970-luvun lopulla pitkän karvan turkismuoti suosi ahmaa turkiseläimenä (Mäensyrjä 1979).

Jo 1750-luvun puolivälin aikoihin ahma oli harvinaistunut Pohjois-Pohjanmaalla saakka (Melander 1952). Melan (1882) mukaan 1800-luvun loppupuolella ahma oli tavallinen

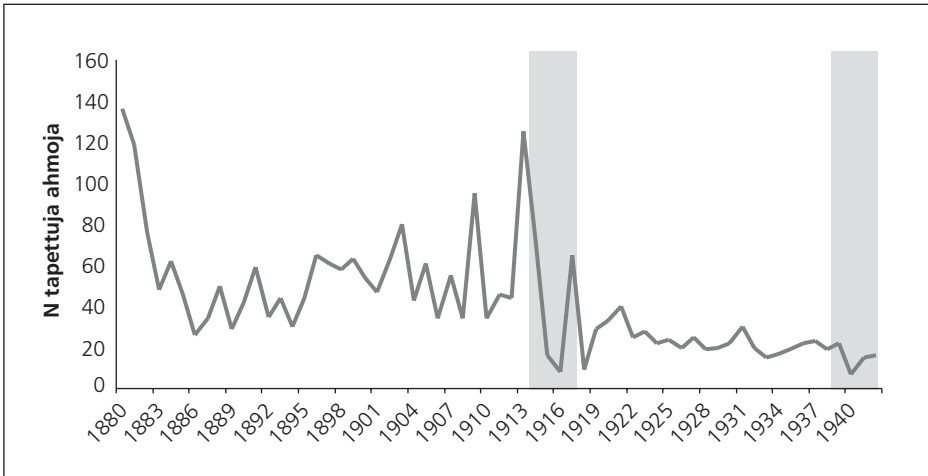
Lapissa, mutta Keski- ja Etelä-Suomessa harvinainen. Erkamon (1939) tutkielma Viipurin läänin petoeläinten esiintymisestä tukee väitettä, jonka mukaan ahma esiintyi säännöllisesti Viipurin läänin alueella, varsinkin Laatokan Karjalassa, ainakin 1850-luvulta 1930-luvulle saakka. Tilastollisten vuosikirjojen mukaan (kuva 1) ahmoja tapettiin 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa lähinnä Oulun, mutta myös Viipurin läänin alueella. Tappotilastot myötäilevät ahman tuon ajan oletettua levinneisyyttä.

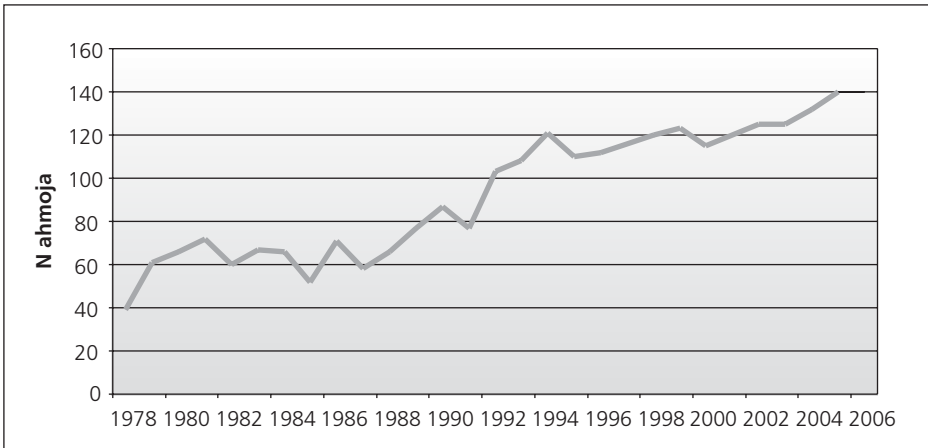
Kuva 1. Tapetut ahmat lääneittäin vuosina 1880 – 1916 (Suomen tilastolliset vuosikirjat).

Kuvassa 2 on koko maassa tapetut ahmat ja siinä näkyy hyvin ahmasaaliin väheneminen 1880-luvulta 1940-luvulle. Ahman harvinaistuuessa eläimiä ei enää yksinkertaisesti riittänyt tapettaviksi. Kuvassa 2 näkyvät myös ensimmäisen maailmansodan ja kansalaissodan jälkimainingit; Suomen markan arvo laski vuodesta 1916 alkaen, joten tapporahat eivät tehneet ahmanpyynnistä enää yhtälailla kannattavaa eikä kalliita panoksia saati aikaa kannattanut käyttää harvinaistuneen ahman jäljittämiseen (Pohja-Mykrä ym. 2005). Lisäksi sota-aikoina (1914 - 1918 ja 1939 - 1945) ahmapyynnissä näkyy notkahdus. Ahman levinneisyysalue sijoittui kiivaimmille sotatoimialueille, missä aikaa petopyyntiin ei liiemmälti ollut. Toisaalla kotipuoleen jäänyt varttuneempi väki sekä nuoret pojat keskittivät metsästystoimensa hyötyriistan pyyntiin ravintotilanteen parantamiseksi. Kunnollisista aseista ja patruunoista oli myös puutetta. (Pohja-Mykrä & Mykrä 2007)

Koko maassa erittäin harvinaiseksi käyneen ahman koko maan kattava rauhoitus vuonna 1982 elvytti hiljalleen ahmakantaa (kuva 3). 1990-luvun alussa ahmoja oli noin 80 yksilöä ja 2000-luvun alussa jo noin 120 yksilöä. Vuonna 2006 ahmakannan vähimmäismääräksi arvioitiin 140-150 yksilöä. Ahmakantaan syntyi arviolta 22 - 24 pentuetta, joista 8 - 9 poronhoitoalueen ulkopuolella ja 14 - 15 poronhoitoalueella.

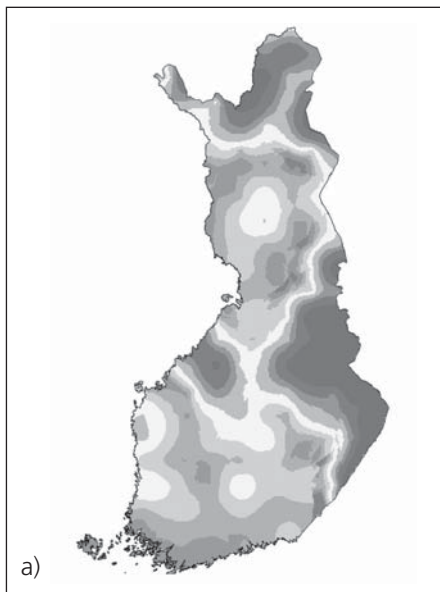
Kuva 2. Tapetut ahmat koko maassa vuosina 1876 – 1942 (Suomen tilastolliset vuosikirjat).

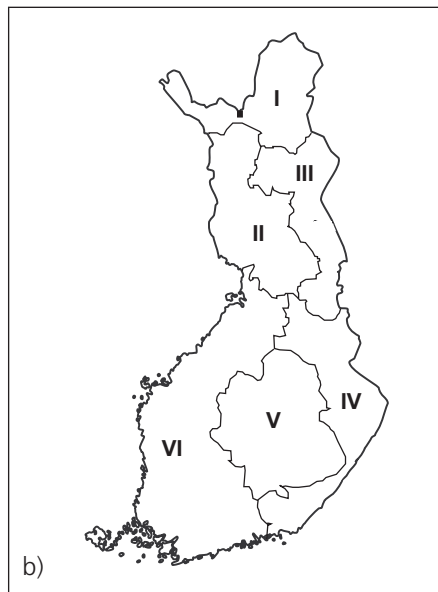
Kuva 3. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen arvio ahman vähimmäiskannoista vuosina 1978–2006.

Ympäristö- ja luonnonvarainneuvoston tammikuussa 1996 asettama suurpetotyöryhmä jakoi Suomen kuuteen suurpetojen kannanhoitoalueeseen (kuva 4.b.). Jako perustui maantieteellisiin, biologisiin ja yhteiskunnallisiin tekijöihin. Samalla asetettiin ahmakannan kehitystä koskeva tavoite-ehdotus vuoteen 2010 saakka. Tavoitteeksi määriteltiin kannan 5 prosentin vuotuinen lisäys ottaen huomioon ettei poronhoitoalueen ahmakanta kasva, vaan lisäys kohdistuu muun maan ahmakantaan. Valtakunnallisiksi vastuualueiksi nimettiin pohjoinen poronhoitoalue ja itäinen Suomi (Ympäristö- ja luonnonvarainneuvosto 1996).

Kyseisiin Ympäristö- ja luonnonvarainneuvoston suurpetotyöryhmän tavoitteisiin ei ole vielä päästy (taulukko 1). Kannan vahvistumisesta huolimatta kokonaiskanta on edelleen vähäinen ja kannan kasvu on painottunut vahvasti pohjoiselle poronhoitoalueelle (I)

Kuva 4.a. Ahman esiintymistiheyden vaihtelu vuoden 2006 lopulla (RKTL, Petotutkimus).

Kuva 4.b. Ympäristö- ja luonnonvarainneuvoston suurpetotyöryhmän vuonna 1996 esittämä kannanhoitoaluejako. I = Pohjoinen poronhoitoalue, II = Läntinen poronhoitoalue, III = Itäinen poronhoitoalue, IV = Läntinen Suomi, V = Sisä-Suomi ja VI = Itäinen Suomi.

runsastuen erityisesti Inarin alueella (kuva 4.a.). Itäisen Suomen (VI) alueella ahmakanta on hiljalleen voimistunut, mutta läntisen Suomen (IV) sekä Sisä-Suomen (V) ahmatilanne on pysynyt tarkastelujaksolla ennallaan. Itäisellä poronhoitoalueella (III) ahmakanta on pysynyt kohtuullisen pienenä, mutta läntisellä poronhoitoalueella (II) ahmakanta on pienentynyt entisestään.

Taulukko 1. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen arvioima ahman vähimmäisyksilömäärä kannanhoitoalueittain vuosien 1997-2006 välisenä aikana (Kojola 2001, 2002, 2003, Kojola & Määttä 2004; Kojola ym. 2005; Kojola ym. 2006, Kojola ym. 2008).

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Pohj. ph (I)	32	38	40	40	40	45	45	50	60	60
Länt. ph (II)	16	4	5	5	5	3	2	5	5	5
It. ph (III)	5	22	20	20	20	17	15	15	10	10
Länt. Suomi (IV)	14	12	12	7	8	12	13	15	20	15
Sisä-Suomi (V)	11	10	10	8	7	8	10	10	10	10
It. Suomi (VI)	38	34	36	35	40	40	40	40	45	45
yhteensä	116	120	123	115	120	125	125	135	150	140

Arviot suurpetojen lukumääristä ja kannantiheyden muutoksista perustuvat ensisijaisesti vapaaehtoisten petoyhdyshenkilöiden keräämiin havaintoihin. Petoyhdyshenkilöinä toimii tätä nykyä noin 2000 henkilöä, joista suurin osa kuuluu riistanhoitoyhdistyksiin. Jälkien havainnoitsijoina toimii myös joukko rajavartijoita, poroelinkeinon harjoittajia ja Metsähallituksen kenttähenkilökuntaa. Paikalliset asukkaat ilmoittavat tekemänsä jälki- ja näköhavainnot suurpetoyhdyshenkilöille ja nämä tiedottavat havainnot edelleen riistanhoitopiireille. Riistanhoitopiiri kokoaa keskitetysti alueensa havainnot toimittaan ne edelleen Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle, joka tekee havaintojen perusteella vuosittain ahmalle minimikanta-arvion. Kanta-arviot petojen lukumääristä pohjautuvat ensisijaisesti pentuehavaintoihin, joita analysoidaan paikkatieto-sovelluksin. Näin lajin liikkuvuutta ja elinpiiriin laajuutta voidaan verrata havaintopäivämääriin ja poistaa mahdolliset päällekkäishavainnot. (Kojola 2001, 2002, 2003, Kojola & Määttä 2004).

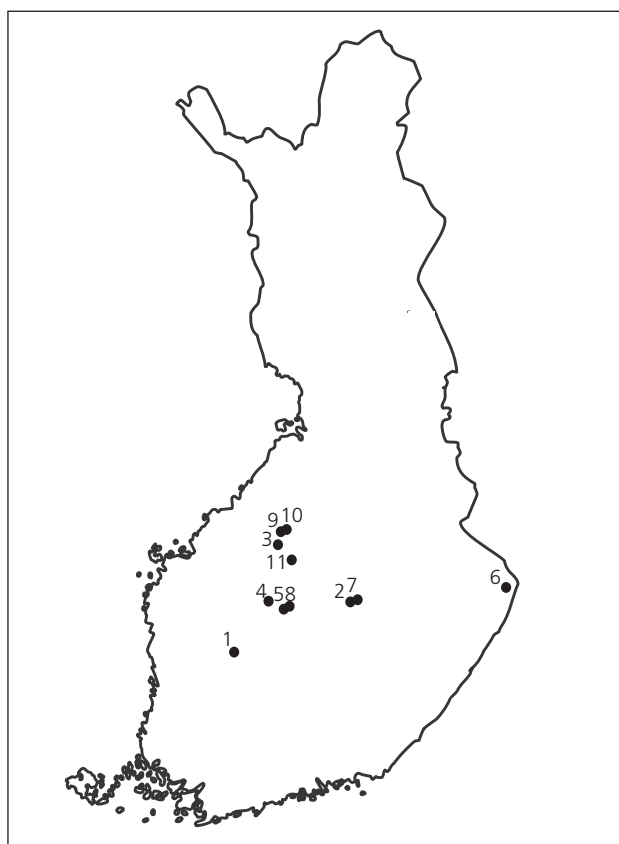
Ahman minimikanta-arvio perustuu siis tehtyihin ja vahvistettuihin havaintoihin niin yksittäisistä ahmoista kuin pentueistakin. Näiden petoyhdyshenkilöiden kirjaamien havaintojen lisäksi järjestetään vuosittain ahmaesiintymisen painopistealueilla Metsähallituksen järjestämät reittilaskennat. Ensimmäiset laskennat tehtiin vuonna 1999 Käsivarren erämaa-alueella ja Urho Kekkosen kansallispuistossa. Muotkatunturin erämaa-alueella laskennat aloitettiin vuonna 2003 ja vuonna 2007 Itä-Inarissa sekä Puljun ja Pöyrisjärven erämaa-alueilla. Laskentaohjelmassa on ollut vuodesta 2001 asti mukana myös Palojärven paliskunta, mutta siellä on keskitytty seuraamaan lähinnä ilvesten esiintymisiä. Näistä kuudesta laskenta-alueesta käydään vuosittain läpi kolme. (Ollila 2007)

2.4. Ahmojen siirtoistutukset

Suomessa on vuoden 1979 jälkeen siirretty 16 ahmaa, joista 10 on ollut uroksia ja 6 naaraita (taulukko 2). Ensimmäiset istutukset tehtiin Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimesta jo 1970-luvun lopussa sekä 1980- ja 1990-lukujen alkupuoliskoilla. Noina aikoina ei tehty etukäteissuunnittelua pyydystettävistä ahmoista, siirtoistutusalueiden sopivuudesta eikä seurattu ahmojen menestymistä uusilla alueilla. Myös tiedotus siirtoistutusalueilla asuville ihmisille oli olematonta. Ympäristö- ja luonnonvarainneuvoston suurpetotyöryhmä (1996) näki tarpeelliseksi jatkaa ahmojen siirtoistutuksia poronhoitoalueen eteläpuolelle yhtäältä poronhoitoalueen ahmatihentymien pienentämiseksi ja toisaalta eteläisen Suomen ahmakannan vahvistamiseksi. Tämän suosituksen perusteella ahmojen siirtoistutuksia jatkettiin, ja vuosien 1996 – 1998 välisenä aikana siirrettiin viisi urosta sekä kolme naarasta Lestijärven ja Kivijärven maisemiin Metsähallituksen maille. Näitä siirtoistutettuja ahmoja ei ole seurattu telemetrian avulla. Kaksi Pohjanmaan ahmaa pannoitettiin GPS-paikantimin vuonna 2005 ja yksi vuonna 2006. Teknisten ongelmien vuoksi tutkimustuloksia ei ole kuitenkaan saatu kerättyä. On kuitenkin syytä olettaa, että nykyinen Suomenselän vuosittain lisääntyvä ahmakanta on peräisin aiemmista siirtoistutuksista (Ilpo Kojola suull.ilm. 2007).

Taulukko 2. Ahmojen siirtoistutukset vuosien 1979 ja 1998 välillä (RKTL).

Ahmojen siirtoistutukset vuosina 1979 - 1998				
siirto- vuosi	suku- puoli / määrä	pyyntipaikka	siirtopaikka	kartta- nume- ro
1979	♂	Sodankylä, Pomokaira	Seitsemisen kansallispuisto	1
1981	♂	Kittilä, Kitinen	Rautalampi, Hankalahti	2
1982	♂	Sodankylä, Pomokaira	Salamanperän luonnonpuisto	3
1984	♀	Kuivaniemi, Pohjoisranta	Ähtäri	4
1993	♀	Enontekiö, Peerajärvi	Multia	5
1994	♂	Enontekiö, Palojärvi	Koivusuon luonnonpuisto	6
1994	♀	Enontekiö, Kovankylä	Rautalampi, Hankalahti	7
1994	♂	Enontekiö, Raittijärvi	Multia	8
1996	♂♂♂	Käsivarren Lappi	Lestijärvi	9
1997	♂♂♀	Käsivarren Lappi	Lestijärvi	10
1998	♀♀	Suomussalmi, Martinselkonen	Kivijärvi	11

Kuva 5.

Ahmojen siirtoistutuspaikat. Siirtoistutuspaikat on merkitty numeroin taulukon 2 mukaisesti.

Ahmaa on suurpedoistamme siirretty eniten. Ahmojen lisäksi ainoastaan viisi karhua ja viisi ilvestä on siirretty 1980-luvulta lähtien Pohjois-Hämeeseen (Nyholm 1995). Susia ei ole koskaan siirretty. Suden, karhun ja ilveksen kannanhoitosuunnitelmien teon yhteydessä siirtoistutukset saivat runsaasti kielteistä huomiota. Myös niiden kannanhoidollinen merkitys arvioitiin vähäiseksi, joten istutusten jatkaminen nykytilanteessa katsottiin tarpeettomaksi (Bisi & Kurki 2005; Liukkonen ym. 2006; Mykrä ym. 2006).

2.5. Petovahinkojen korvauskäytäntö ja ahmojen aiheuttamat vahingot

Voimassa olevan metsästyslain (615/1993) 87 §:n mukaan muun muassa maasuurpetojen aiheuttamat vahingot maataloudelle, metsätaloudelle, kalastukselle, liikenteelle sekä kotieläimille ja viljellyille eläimille korvataan talousarvion rajoissa valtion varoista. Samoin korvataan maasuurpetojen aiheuttamat henkilövahingot ja muullekin omaisuudelle aiheuttamat vahingot. Tarkemmat säännökset korvausten maksamisen perusteista ja niiden myöntämisessä noudatettavasta menettelystä sekä perusteettomasti maksettujen korvausten takaisin perimisestä annetaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksilla.

Voimassa oleva asetus petoeläinvahinkojen korvaamisesta on vuodelta 2000 (277/2000). Sen mukaan petoeläinvahinkoina korvataan suurpetojen aiheuttamat henkilö-, liikenne-, viljelys-, eläin-, irtaimisto- ja porovahingot siltä osin kuin vahingon suuruus on enemmän kuin 250 euroa. Samaksi vahinkotapahtumaksi katsotaan kuitenkin kaikki petoeläinten hakijalle samana kalenterivuonna aiheuttamat vahingot.

Petoeläinvahinkoasetuksen mukaan paliskunnan on merkittävä porovahinkopaikka maastoon, otettava talteen kuolleiden porojen molemmat korvat, ilmoitettava vahingosta ja vahingoittuneiden porojen lukumäärästä kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle ja paikalliselle riistanhoitoyhdistykselle, sekä toimitettava kuukauden kuluessa korvaushakemus maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Hakemuksen tulee sisältää tiedot muun muassa poron laadusta sekä käsitys vahingon aiheuttajasta. Kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisen tulee tarvittaessa järjestää maastotarkastus porovahinkojen vahinkopaikalla. Vahinkoa kärsineellä, riistanhoitoyhdistyksen edustajalla ja paliskunnan edustajalla on oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä oikeus liittää tarkastuskertomukseen oma käsityksensä vahingosta. Porovahinkoja koskevan tarkastuksen tekemisestä paliskunnan tulee suorittaa kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle asianomaisen kunnan vahvistama palkkio.

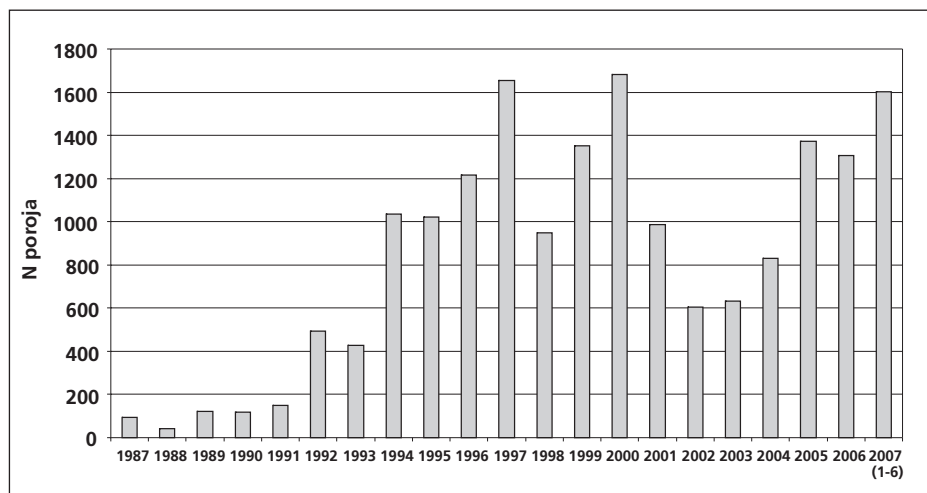
Petoeläinvahinkoasetuksen mukaan porovahingosta korvataan enintään tapetun tai vahingon takia lopetetun poron käypää arvoa vastaava määrä kaksinkertaisena ottaen kuitenkin vähennyksenä huomioon se osa eläimestä, joka on voitu käyttää hyödyksi. Porovahingon määrän päättää ja korvauksen maksaa poronomistajalle maa- ja metsätalousministeriön osoittamista varoista ja maa- ja metsätalousministeriön määräysten mukaisesti sen kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen, jossa vahingoittuneiden poro-

jen omistaja asuu vakinaisesti. Jos poronomistajaa ei saada selville, suoritetaan korvaus paliskunnalle.

Petovahinkojen korvaustyöryhmä pohti vuonna 1996 niin sanotun Ruotsin mallin soveltuutta suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvausjärjestelmäksi Suomen oloissa. Ruotsissa petokorvaukset maksetaan poronhoitoalueella ahman onnistuneiden pesintöjen mukaan. Korvaustyöryhmä katsoi kuitenkin tuolloin, että Suomessa ei ole riittävän tarkkoja tietoja suurpetokannoista kyseisen korvausjärjestelmän toteuttamiseksi. Myös suurpetojen suuri liikkuvuus ja vapaa kulkeminen maan rajojen yli koettiin ongelmallisena. (Petovahinkojen korvaustyöryhmän muistio 1996)

2.5.1. Poronhoitoalue

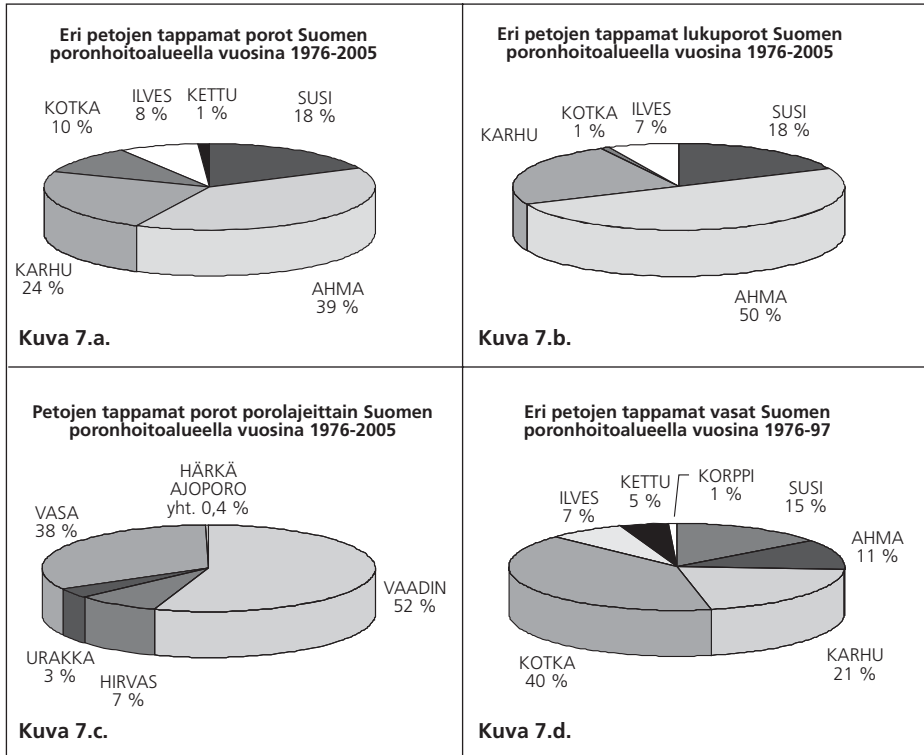
Ahma aiheuttaa runsaasti porovahinkoja poronhoitoalueella. Ahman tappamaksi ilmoitetujen porojen määrä on noussut huomattavasti viime vuosikymmeninä (kuva 6). Ahman pääasiallinen porojen saalistusaika ajoittuu helmi- ja maaliskuulle ahman pesintäaikaan, ja hyvillä lumiolosuhteilla ahmaemot tappavat poroja varastoon takaamaan itsensä ja poikastensa ravinnonsaannin.

Kuva 6. Ahman tappamaksi ilmoitetut porot aikavälillä 1987 – kesäkuu 2007 (Paliskunnat & TE-keskus).

Ahman osuus kaikista petojen tappamaksi ilmoitetuista poroista oli 39 prosenttia vuosien 1976 ja 2005 välisenä aikana (kuva 7.a.). Tapetuista lukuporoista ahman osuus oli peräti 60 prosenttia (kuva 7.b.). Näistä lukuporoista suurin osa oli vaatimia (kuva 7.c.). Ahman tappamien vaatimien myötä poronomistaja menettää myös seuraavien vuosien oletetut vasatuotot. Porojen vasahävikistä ahman osuus oli ainoastaan 11 prosenttia vuosina 1976-1997 (kuva 7.d.). Norberg ja Nieminen (2007) tutkivat suurpetojen vaikutusta vasakuolleisuuteen Kuusamon eteläpuolella sijaitsevan Kallioluoman paliskunnan

alueella toukokuusta 2005 tammikuuhun 2006. Kyseinen paliskunta on kiinni Venäjän rajassa ja ahmojen esiintyminen alueella on yleistä. Tutkimusta varten pannoitettujen vasojen kuolleisuus oli peräti 42 prosenttia. Vasakuolemista 20,5 prosenttia oli suurpetojen aiheuttamia, mutta yksikään näistä tapauksista ei liittynyt ahmaan (Norberg & Nieminen 2007).

Kuva 7.a. Eri petojen tappamaksi ilmoitetut porot Suomessa vuosina 1976-2005.

Kuva 7.b. Eri petojen tappamaksi ilmoitetut poronvasat Suomessa vuosina 1976-2005.

Kuva 7.c. Eri petojen tappamaksi ilmoitetut lukuporot Suomessa vuosina 1976-2005.

Kuva 7.d. Petojen tappamaksi ilmoitetut porot porolajeittain Suomessa vuosina 1976-1997.

(Harri Norberg & Mauri Nieminen, RKTL porotutkimus)

Porovahinkojen korvaaminen on huomattava menoerä valtiolle vuosittain. Tilastojen mukaan 2000-luvun alkupuolella korvaukset ovat olleet yksinomaan ahman kohdalla useista sadoista tuhansista aina miljoonaan euroon saakka (Harri Norberg & Mauri Nieminen, RKTL porotutkimus).

On hyvä pitää mielessä, että ahman ollessa nimenomaan haaskansyöjä, on mahdollista että osa ahman syömistä poroista on alkujaan kuollut joko sairauden, toisen suurpedon tai ihmisen toimesta.

2.5.2. Muu Suomi

Ahman ei ole koskaan todettu aiheuttaneen henkilövahinkoja eikä ahmaa koeta ihmiselle vaaralliseksi suurpedoksi. Ahma ei nykyisellä populaatiotiheydellään aiheuta juurikaan vahinkoa minkään elinkeinon harjoittamiselle poronhoitoalueen ulkopuolella. Taulukossa 3 on listattu ahman aiheuttamat vahingot poronhoitoalueen ulkopuolella vuosien 2000 ja 2006 välisenä aikana. Nämä neljä tilastoitua vahinkoa ovat koiran, lampaiden ja vasikan tappoja. Ahman aiheuttamien vahinkojen vähyyttä verrattuna muiden suurpetojen aiheuttamiin vahinkoihin selittää osaltaan ahmojen pieni lukumäärä. Ahman yksilömäärät poronhoitoalueen ulkopuolella ovat huomattavasti vähäisemmät kuin ilveksen ja karhun. Myös susia on enemmän kuin ahmoja. Toisaalta Suomessa lampaat laiduntavat aidatuilla alueilla, joten ihmistä ja ihmisen asutuksia visusti karttavien ahmojen hakeutuminen niiden läheisyyteen on epätodennäköistä.

Taulukko 3. Ahman ja muiden maasuurpetojen aiheuttamat muut vahingot (pl. porovahingot) vuosina 2000 – 2006 (MMM).

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ahma	1	0	0	2	0	0	1
ilves	4	4	5	9	14	10	10
karhu	54	58	48	36	38	58	42
susi	25	35	37	47	54	50	73

3. Ahmaan liittyvä lainsäädäntö ja sitoumukset

3.1. Suomen lainsäädäntö

Ahma on metsästyslain (665/1993) 5 §:n mukaan riistaeläin, joten sen suojeluun ja kansansääteilyyn sovelletaan kansallisessa lainsäädännössämme ainoastaan metsästyslakia. Ahma rauhoitettiin koko maassa vuonna 1982 ja voimassa olevan metsästysasetuksen (666/1993) 24 §:n mukaan ahma on aina rauhoitettu. Ahman rauhoitusajoista ei voi poiketa erityistapauksissa toisin kuin muiden suurpetojemme kohdalla. Metsästyslain 41 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriö voi kuitenkin metsästysoikeuden haltijan suostumuksella myöntää tieteellistä tutkimusta, riistanhoitoa, vahinkojen estämistä, eläintautien ehkäisemistä tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten luvan tappaa tai pyydystää metsästyslain 5 §:n mukainen riistaeläin. Tätä harkintaa ohjaavat kuitenkin luontodirektiivin (92/43/ETY) vaatimukset ahman suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi suotuisana.

Ahmakannan tilan tutkimuksesta ja seurannasta vastaa maa- ja metsätalousministeriön alainen Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (Laki riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksesta, 1131/1987).

Lisäksi ahmaa koskevat eläinsuojelulaki ja poliisilaki. Eläinsuojelulaki määrittelee luonnonvaraisten lajien osalta yksittäisten eläinyksilöiden hyväksyttävän kohtelun, mutta se ei ota kantaa eläinlajien suojeluun tai eläinkantojen säätelyyn. Eläinsuojelulain (247/1996) 14 §:n mukaan sairasta, vahingoittunutta tai muutoin avuttomassa tilassa olevaa luonnonvaraista eläintä on pyrittävä auttamaan. Jos eläin on kuitenkin sellaisessa tilassa, että sen hengissä pitäminen on ilmeistä julmuutta sitä kohtaan, eläin on lopetettava tai on huolehdittava siitä, että se lopetetaan.

Poliisilain (493/1995) 25 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni tai lopettaa eläin, joka aiheuttaa vaaraa ihmisen terveydelle tai jos eläin aiheuttaa huomattavaa vahinkoa omaisuudelle tai vakavasti vaarantaa liikennettä. Eläin saadaan lopettaa myös, jos se on sellaisessa tilassa, että sen hengissä pitäminen olisi ilmeistä julmuutta sitä kohtaan. Oikeusasiamiehen esiintuoman kannanoton (Dnro 612/4/04) mukaan luontodirektiivin vaatimukset ahman suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi suotuisana velvoittavat myös poliisia sen tulkitessa poliisilakia.

3.2. Kansainväliset sopimukset ja lainsäädäntö

3.2.1. Bernin sopimus

Yleissopimuksen Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristön suojelusta, eli niin kutsutun Bernin sopimuksen, ensisijainen tavoite on suojella

uhanalaisia lajeja ja niiden elinympäristöjä. Erityisesti pyritään suojelemaan sellaisia lajeja ja luonnonalueita, jotka edellyttävät usean valtion yhteistyötä. 'Suotuisa suojelutaso' –periaatetta vastaava ajatus sopimuksessa on toteamus sopimusosapuolten ryhtymisestä tarvittaviin toimiin luonnonvaraisten kasvi- ja eläinkantojen pitämiseksi tasolla, joka vastaa 'ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia'. Bernin sopimus solmittiin vuonna 1979 ja se tuli Suomessa voimaan 1.4.1986.

Bernin sopimuksen liitteissä lajit jaetaan täysin rauhoitettuihin (II liite) ja suojeltaviin (III liite). Ahma kuuluu sopimuksen mukaan täysin rauhoitettuihin lajeihin, joiden osalta sopimus kieltää niiden pyydystämisen, tappamisen, tahallisen häirinnän, hallussapidon ja kaupankäynnin. Sopimukseen kirjatusta määräyksistä voi poiketa esimerkiksi karjalle ja muulle omaisuudelle koituvan vakavan vahingon estämiseksi, yleisen terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi, tieteelliseen tarkoitukseen ja siirtoistutuksien suorittamiseksi.

Bernin sopimuksen osapuolet ovat tehneet useita suurpetojen kannanhoitoon liittyviä suosituksia. Suosituksessa Nro 43 (1995) osapuolia pyydetään harkitsemaan ahman kohdalla tarvittavia suojelutoimenpiteitä ja kannanelvytyskeinoja. Kansallisten kannanhoitosuunnitelmien tekoon kehoitettiin jo suosituksessa nro 59 (1997), sekä myöhemmin vielä suosituksissa nro 74 (1999) ja nro 82 (2000).

Vuonna 2000 valmistui Euroopan neuvostossa julkilausuma ja ohjelma maasuurpetokantojen hoidosta, jossa asetettiin tavoitteeksi, että jäsenmaat valmistelevat kansalliset hoitosuunnitelmat kaikille maasuurpedoille. Julkilausumassa esitetyt lajikohtaiset ohjelmat eivät ole varsinaisia hoitosuunnitelmia, vaan niiden tehtävänä on toimia koko Euroopan mittakaavassa päätöksentekoa tukevinä toimintasuunnitelmina.

Ahman hoitosuunnitelma *Action plan for the conservation of the Wolverines (Gulo gulo) in Europe* valmistui toukokuussa 2000 (Landa ym. 2000). Ahman hoitosuunnitelma kuvaa Euroopan ahmakannan nykytilan sekä ahman ja ihmisen väliset ongelmakohdat. Hoitosuunnitelman mukaan ahmakannan hoidon pääasiallinen tavoite on säilyttää elinkykyinen ahmapopulaatio kuitenkin ottaen huomioon ahman ja ihmisen rinnakkainolon mukanaan tuomat ongelmat.

The Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE) on Maailman luonnonsäätiön (WWF) kokoama ja Euroopan eri maiden asiantuntijoista ja organisaatioista koostuva asiantuntijaelin, joka toimii Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) Species Survival Commissionin (SSC) alaisena työryhmänä. LCIE kannustaa huomioimaan populaatioperustaisen tarkastelun niiden suurpetokantojen hoidossa, missä populaatio ylittää eri valtioiden rajat. Myös Bernin sopimuksen osapuolien tekemät suositukset nro 59 (1997) ja nro 115 (2005) kiinnittävät osapuolien huomion suurpetokantojen hoidon linjauksissa nimenomaan populaatiolähtöiseen tarkasteluun ottaen samalla huomioon myös Euroopan Unioniin kuuluvien ja kuulumattomien valtioiden välisen yhteistyön.

3.2.2. Biodiversiteettisopimus

Ensimmäisen maailmanlaajuisen biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön sopimuksen eli niin kutsutun biodiversiteettisopimuksen tavoitteena on biologisen monimuotoisuuden suojelu, sen osien kestävä käyttö sekä perintöaineksen käytöstä saadun hyödyn oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako. Kestävä käyttö täytyy toteuttaa niin, että käytön laatu tai määrä ei pitkällä aikavälillä johda biologisen monimuotoisuuden vähenemiseen (Glowka ym. 1994). Biodiversiteettisopimus allekirjoitettiin YK:n ympäristö ja kehityskongressissa Rio de Janeirossa 5.6.1992 ja sopimuksen osapuolina on 190 maata, joista 168 on sopimuksen myös allekirjoittanut.

Suomessa biodiversiteettisopimus astui voimaan 26.10.1994. Sopimus on laillisesti sitova ja sen sisältö on Suomessa pääosin toteutettu luonnonsuojelulaissa (1096/1996). Vuonna 1996 ympäristöministeriö asetti keskeisistä elinkeinosektoreista, ympäristöjärjestöistä ja ministeriöistä koostuvan kansallisen biodiversiteettitoimikunnan, joka laati Suomen biologista monimuotoisuutta koskevan kansallisen toimintaohjelman 1997 - 2005. Ahman ja muiden suurpetojen osalta kansallisessa toimintaohjelmassa todetaan, että riistanhoidossa ja metsästyksessä tulee varmistaa näiden lajien suotuisan suojelutason säilyminen niiden luontaisilla levinneisyysalueilla. (Kangas ym. 1997).

Kiovan ympäristöministerikokouksessa vuonna 2003 Euroopan ympäristöministerit päättivät yksimielisesti biologisen monimuotoisuuden häviämisen pysäyttämisestä kokonaan vuoteen 2010 mennessä. Suomen ympäristöministeriö valmisteli aiemmalle toimintaohjelmalle jatkoa ja joulukuussa 2006 valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiasta vuosiksi 2006-2016; luonnon puolesta – ihmisen hyväksi. Sen yhtenä strategisena tavoitteena on pysäyttää Suomen luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2010 mennessä muun muassa tehostamalla eliölajien suojelua sekä kehittämällä luonnonsuojeluverkostoa. Ahman kannalta oleellista on toimintaohjelman toteutus, että riistaeläinten elinympäristöjen, luontaisten elintapojen ja luontaisen vuosikierron säilyminen täytyy turvata. Lisäksi tehostetaan riistakantojen seurantaa ja turvataan siitä saatavan tiedon avulla riistakantojen kestävä hoito ja käyttö (Heikkinen 2007).

3.2.3. CITES –sopimus ja –asetus

CITES –yleissopimus (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) säätelee uhanalaisten eliölajien kansainvälistä kauppaa. Sopimus astui voimaan 1.7.1975 ja Suomi liittyi sopimukseen 8.8.1976. Sopimukseen on allekirjoittanut 169 valtiota. Euroopan Unionin neuvosto uudisti CITES –asetuksen (338/1997) vuonna 1997 ja asetus on jäsenmaissa suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. CITES -asetus on sisällöltään kattavampi ja lajiliitteiltään tiukempi kuin CITES-yleissopimus.

Toisin kuin muita suurpetojamme, ahmaa ei ole liitetty CITES-yleissopimuksen tai CITES-asetuksen lajiliitteisiin. Yleissopimuksen tarkoituksena on suojella lajeja, jotka ovat uhanalaisia tai voivat tulla sellaisiksi kansainvälisen kaupan seurauksena. CITES -sopimuksen piiriin kuuluvat lajit on sijoitettu 3 lajiliitteeseen niiden uhanalaisuuden mukaan. Ahma on erittäin uhanalainen laji ja Nyholmin (1996) mukaan ahmojen pyynti eläintarhoja varten on ollut vakavasti otettava uhka ahmapopulaatiolle. Myös ahmojen turkispyynti on ollut aiemmin yleistä. Ahman poissaoloa CITES -sopimuksen lajiluettelosta on vaikea perustella. Ahman liittäminen CITES -sopimuksen lajiliitteeseen kuuluu ympäristöministeriön hallinnonalaan.

3.2.4. Euroopan Unionin luontodirektiivi

Euroopan unionin luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun direktiivin eli niin kutsutun luontodirektiivin (92/43/ETY) ensisijaisena tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä, ottaen huomioon taloudelliset, sosiaaliset, sivistykselliset ja alueelliset vaatimukset. Luontodirektiivissä on eroteltu lajisuojelu ja aluesuojelu.

Ahma kuuluu luontodirektiivin liitteen II ensisijaisesti suojeltaviin lajeihin. Ahman katsotaan siis olevan yhteisön alueella erittäin uhanalainen laji ja yhteisöllä katsotaan olevan erityinen vastuu sen suojelusta lajin luontaisella levinneisyysalueella. Luontodirektiivin II-liitteen lajin suojelutason tulee olla suotuisa. Tällöin ahman suojelutason suotuisuutta tarkastellaan direktiivin lajisuojelua koskevien säädösten mukaan.

Luontodirektiivin mukaan lajin suojelutaso on suotuisa, kun

- 1) kyseisen lajin kannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että tämä laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana,
- 2) ja lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pienentyä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa
- 3) ja lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö.

Ahman suotuisan suojelutason saavuttamisen ja säilyttämisen lisäksi ahmalle tulee osoittaa erityisiä suojeltuja elinympäristöjä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Natura 2000 -verkostoon tulee kuulua alueita, joilla varmistetaan ahman elinympäristöjen suotuisa suojelutaso tai tarvittaessa ennalleen saattaminen ahman luontaisella levinneisyysalueella. Tammikuussa 1997 voimaan tulleen luonnonsuojelulain (1096/1996) 10 luku sisältää Natura 2000 -verkostoa koskevat erityissäädökset. Ahma on merkitty useisiin ahman esiintymisen painopistealueilla määritellyiden Natura 2000-alueiden lajiluetteloihin.

Luonnonsuojelulaille säädetään EU:n luontodirektiivin määräysten täytäntöönpanosta siten, että metsästyslain (625/1993) 5 §:ssä mainittujen eläinlajien osalta täytäntöönpano tapahtuu metsästyslain mukaisesti. Vastuu ahmakannan hoidosta, säätelystä, kehityksestä ja seuraamisesta kuuluu riista-asioista vastaavalle maa- ja metsätalousministeriölle.

Luontodirektiivi on jäsenvaltioon nähden velvoittavaa oikeutta, joten kansallisen lainsäädännön tulee olla direktiivin vaatimusten mukainen, eikä direktiivin asettamista velvoitteista voida kansallisesti poiketa.

3.3 Pohjoismainen yhteistyö

Suomen, Norjan ja Ruotsin tunturialueella ahmakanta muodostaa maiden kesken yhteisen populaation, jolla on yhtenäinen esiintymisalue ilman maantieteellisiä leviämiseiteitä. Tällöin myös ahman kannanhoidon tavoitteiden ja osittain myös menetelmien olisi hyvä olla maiden kesken yhteneviä. Kannanhoidon yhteistyöstä vastaavat vuonna 1952 maiden parlamenttien yhteistyöelimeksi perustettu Pohjoismaiden neuvosto sekä vuonna 1971 hallitusten yhteistyöelimeksi perustettu Pohjoismaiden ministerineuvosto, joka toimii viiden Pohjoismaan sekä Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin itsehallintoalueiden hallitusten välisenä yhteistyöelimenä. Myös Pohjoiskalotin neuvoston ympäristöneuvoston suurpetotyöryhmä on ottanut aktiivisesti kantaa suurpetoasioihin Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä. Viranomaispuolella maa- ja metsätalousministeriö on osallistunut vuodesta 2000 alkaen Norjan ja Ruotsin suurpetoasioista vastaavien viranomaisten kanssa käytyihin yhteistapaamisiin yhdestä kahteen kertaan vuodessa.

Pohjoismaista yhteistyötä ahmakannan hoidossa Euroopan Unioniin kuuluvien Ruotsin ja Suomen sekä Euroopan Unioniin kuulumattoman Norjan välillä kehitetään ja pidetään yllä Bernin sopimuksen suosituksen (Recommendation No. 115/2005 on the conservation and management of transboundary populations of large carnivores) mukaisesti. Myös LCIE suosittelee ahmakannan hoitosuunnitelmassaan *Action plan for the conservation of the Wolverines (Gulo gulo) in Europe* (2000) kehittämään pohjoismaista yhteistyötä suurpetokantojen hoidon ja säätelyn osalta sekä edistämään tieteellisen tutkimuksen ja tiedonkeruun yhteistyömenetelmiä. Pohjoismaisen suurpetotutkimuksen koordinoitiryhmä, jossa edustettuina ovat Suomen, Norjan ja Ruotsin viranomaistahot (maa- ja metsätalousministeriö, Direktoratet för Naturförvaltning ja Naturvårdsverket) sekä WWF Ruotsi ja Jägareförbundet, on kokoontunut vuosittain ja sen avulla on käynnistetty erityisesti Norjan ja Ruotsin välisiä isoja suurpetotutkimusprojekteja.

Suomi, Ruotsi ja Norja noudattavat ahmapolitiikassaan Bernin sopimuksen (1979) ja Biodiversiteettisopimuksen (1992) velvoitteita. Lisäksi Ruotsin ja Suomen osalta noudatetaan Euroopan Unionin luontodirektiiviä (92/423/ETY). Kaikki nämä sopimukset velvoittavat pitämään ahman suojelutason suotuisana.

3.4. Ahmakannan suotuisa suojelun taso

Suomen ahmakannan suotuisaa suojelutasoa määriteltäessä tulee huomioida niin Bernin sopimuksen, biodiversiteettisopimuksen kuin EU:n luontodirektiivin suojeluvaatimusten täyttäminen. Termi ”suotuisa suojelutaso” esitettiin kansainvälisillä luonnonsuojelufoorumeilla ensi kerran niin kutsutussa Bonnin sopimuksessa eli yleissopimuksessa muuttavien luonnonvaraisten eläinten suojelemiseksi (Convention on Migratory Species) 23. kesäkuuta vuonna 1979. Myöhemmin samana vuonna solmitussa Bernin sopimuksessa ei käytetty suotuisan suojelutason termiä, mutta viitattiin samoihin suojelullisiin perusteluihin.

Bonnin sopimuksesta löytyvät sellaisenaan luontodirektiivissä myöhemmin esitetyt kolme kriteeriä lajin suotuisan suojelutason saavuttamiseksi. Näiden vaatimusten täytyessä toteutuvat myös biodiversiteettisopimuksen vaatimukset luonnon köyhtymisen estämiseksi. Luontodirektiivin mukaan lajin suotuisa suojelutaso täyttyy, kun

- 1) kyseisen lajin kannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että tämä laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana,
- 2) ja lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pienentyä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa
- 3) ja lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö.

Seuraavassa tarkastellaan lähemmin luontodirektiivin suotuisan suojelutason vaatimuksien täyttymistä Suomen ahmakannan kohdalla.

- 1) *Ahmakannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana.*

Luonnonsuojelubiologiassa lajin elinkykyisyyden määrittelyn menetelmänä käytetään yleisesti populaatioiden elinkykyanalyysejä eli PVA:ta (*Population Viability Analysis*). PVA:n keskeisin mittari suotuisan suojelutason osalta on pienimmän elinkykyisen populaation käsite eli MVP (*Minimum Viable Population*). Teoreettisten MVP:n laskelmien mukaan tarvitaan 20 yksilöä, jotta populaatio ei häviä syntyvyyteen ja kuolevuuteen liittyvän satunnaisuuden vuoksi, 50 yksilöä, jotta populaatiota ei uhkaa sukusiitoksesta aiheutuva perinnöllisen muuntelun väheneminen ja sen myötä yksilöiden elinkyvyn heikkeneminen, ja 500 yksilöä, jotta populaatiossa säilyisi tarpeeksi perinnöllistä muuntelua sopeutumiseksi muuttuviin ympäristöolosuhteisiin. (Hanski ym. 1998)

Suotuisan suojelun tason määrittelemisessä MVP on hyvä työkalu mutta ei missään tapauksessa yksinään riittävä keino. Koska MVP:n avulla voidaan ennustaa sukupuutto-ristejä, ovat sen antamat yksilömäärät arvioita tarvittavista vähimmäismääristä ja tällöin vasta lähestytään suotuisaa suojelun tasoa (European komissio 2006).

Ahman lajityypilliset erityispiirteet vaikuttavat suotuisan suojelutason määrittelyyn. Ahma on Skandinaviassa käynyt 1900-luvun lopulla läpi geneettisen pullonkaulan, joten nykyinen ahmapopulaation geenipohja on hyvin kapea (Walker ym. 2001). Tästä johtuen stokastiset tapahtumat saattavat vaikuttaa voimakkaasti ahmapopulaation elinkykyisyyteen. Muun muassa nuorten ahmayksilöiden selviytyminen 1-vuotiaiksi vaihtelee voimakkaasti vuosittain ja vaikuttaa näin välittömästi ahmapopulaation rakenteeseen (Persson 2003). Ahmapopulaation vakauteen vaikuttaa ahmalle lajityypillinen hidas palautuvuus häiriön jälkeen (Landa & Skogland, 1995; Landa ym. 1998b). Ahma saavuttaa sukukypsyyden varsin myöhään, naaraat aikaisintaan kolmen vuoden iässä, ja poikastuotto on lisäksi matala (0.8 poikasta/naaras/vuosi Perssonin 2003 mukaan). Lisääntymismenestys on myös vahvasti riippuvainen ravintolanteesta (Persson 2003). Ahman populaation kasvuopeus on siis hidaskasvu.

Tärkein ahmakannan kasvuun vaikuttava tekijä on naaraiden selviäminen hengissä parhaan lisääntymisiän yli. Ruotsissa tehdyn tuoreen tutkimuksen mukaan luvattomilla tapoilla voi olla suuri vaikutus ahmakannan kehitykseen (Persson 2007). Perssonin (2007) mukaan Ruotsin ahmakannan laskennallinen vuotuinen kasvu ilman laittomia tappoja olisi 12 prosenttia kun taas todettujen ja oletettujen laittomien tappojen vaikutus laskee vuotuisen kasvun pahimmillaan 2,5 prosenttiin (Persson 2007).

Vaikka Suomen ahmakanta on ollut tasaisesti kasvava aina koko maan kattavasta rauhoituksesta vuonna 1982 lähtien, on kannan keskimääräinen vuotuinen kasvu ollut aikavälillä 1978–2006 ainoastaan 4,7 prosenttia. Ahmakanta on pienen yksilömääränsä ja siihen kohdistuvien laittomien tappojen vuoksi edelleen uhanalainen. Kannan kehitykseen vaikuttavat yhteiskunnallisen ilmapiirin lisäksi myös saaliseläinten kannat sekä varsinkin suden ja ilveksen levinneisyyden muutokset (Hyvärinen 2007).

2) Ahman luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pienenemistä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa.

Ahma on asuttanut Fennoskandian niemimaata yhtä jalkaa muiden suurpetojen sekä sorkkaeläinten kanssa aina mannerjään vetäytymisestä lähtien 10 000 vuotta sitten (Novikov 1993). Luonnollisesti ei ole olemassa tietoa siitä miten ihminen esihistoriallisena aikana vaikutti ahman levinneisyyteen. 1800-luvun lopulla aseet ja pyyntimenetelmät kehittyivät ja ihminen hävitti ahman samaan aikaan muiden suurpetojen kanssa eteläisestä ja läntisestä Suomesta. Vainon myötä ahman levinneisyysalue supistui pohjoisille tunturialueille ja itärajan tuntumaan. Ihmisen vainon ohella ahman kohtaloksi koitui varsinkin suden väheneminen – susien jälkeensä jättämät haaskat olivat todennäköisesti metsäahman ensisijainen ravinnonlähde (Novikov 1993).

Kannankehitys kääntyi nousuun vuoden 1982 täysrauhoituksen jälkeen, mutta ahma ei ole juurikaan luontaisesti levinnyt tai sen ei ole annettu levitä uusille elinalueille. Ahmakanta on yhä nykyäänkin vahvin pohjoisilla tunturialueilla, kun taas Lapin muut

osat ovat käytännössä ahmattomia. Idästä ahmoja tulee Suomen puolelle koko rajan mitalta, mutta poronhoitoalueella ahmojen kulku ei yllä sisäisempään Suomeen asti. Sen sijaan poronhoitoalueen eteläpuolella ahmalla on mahdollisuus luontaisesti levittäytyä takaisin vanhoille elinalueille. Ahman poikasista kaikki urospuoliset ja noin 70 prosenttia naaraspuolisista jättävät emonsa elinpiirin keskimäärin 13 kuukauden ikäisinä. Loputkin naaraat lähtevät etsimään omaa elinpiiriä mikäli niiden emo jää asumaan aiemmalle elinalueelle (Persson 2003; Vangen ym. 2001). Ahman ollessa edelleen Itä-Suomessakin vähälukuinen löytävät nuoret yksilöt elintilansa läheltä emoaan eikä pakottavaa tarvetta pitkiin vaelluksiin ole (Ilpo Kojola suull.ilm. 2007). Urosahmojen todennäköisyys löytää parittelukumppani on sitä suurempi mitä enemmän ahmoja alueella esiintyy. Olisi siis riski lähteä kaukaisille elinalueille mikäli lähempänäkin on tilaa. Entisille asuinseuduilleen Suomenselän alueelle ahma on palannut siirtoistutusten avulla (katso kpl 2.4), mutta yksilömäärät ovat edelleen pieniä ja populaatio on eristynyt niin Itä-Suomen metsäahmoista kuin tunturialueenkin ahmoista.

Ahman luontainen levinneisyysalue ei siis pienene eikä ole vaarassa pienenemään. Päinvastoin, niin tunturi- kuin metsäahmallekin sopivia asuttamattomia seutuja on runsaasti, ongelmana on vain ahmojen hidas siirtyminen niille.

3) Ahmakannan pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö.

Ahma mielletään erämaitten asukiksi ja varsin mielellään ahma tunturikoivikoissa sekä vanhoissa mäntymetsissä ja kuusikoissa viihtyykin. Ahma on kuitenkin sopeutunut monenlaiseseen maisemaan kulkien tunturipaljakoilla, avosoilla, suurten järvien selkäjällä, nuorissa metsissä ja puronvarsivikoissa. Pesäpaikaksikin sille kelpaavat kaikki ympäristötyypit kuusikkorvesta aukeaan (Nyholm 1996). Ainoastaan ihmisasutusta ja viljelysseutuja ahma toistaiseksi karttaa. Ahman elinpiiri on laaja; naarasahmat pysyttelevät yleensä 50-350 km² alueella ja urokset puolestaan käyttävät peräti 600-1000 km² kokoista elinaluetta (Nyholm 1996). Ahmalla ei ole varsinaista reviiiriä (Pulliainen 1998; Pulliainen & Rautiainen 1999) vaikkakin naarasahmojen on todettu puolustaneen elinaluettaan tappamalla nuoria alueillaan kulkevia ahmoja (Persson 2003).

Elinympäristöjen häviäminen tai muuttuminen ei siis aiheuta välitöntä uhkaa ahmakannan suotuisalle suojelutasolle.

Elinympäristöjen häviäminen tai muuttuminen sekä levinneisyysalueen mahdollinen supistuminen eivät ole ahmalle uhka, joten ahman suojelutason suotuisuuden määrittelyssä tulee keskittyä populaatiotason tarkasteluun, jossa huomioidaan kannankehityksen suunta, entisille elinalueille leviämisen mahdollistaminen ja uusien elinympäristöjen pysyminen ahmalle sopivina.

Viimeisimmässä Suomen uhanalaisten lajien tarkastelussa (Rassi ym. 2001) noudatettiin IUCN:n uhanalaisuusluokitusta. IUCN:n luokituksen mukaan ahma on Suomessa erittäin uhanalainen laji, johon kohdistuu erittäin suuri riski hävitä luonnosta ilman siihen kohdistettuja erityistoimenpiteitä. Luokittelun kriteerinä on käytetty ahmakannan pientä kokonaispopulaatiokokoa. Uhanalaisuuden syynä pidetään laitonta tappamista ja häirintää muun muassa moottorikelkoilla. Samoja tekijöitä pidetään myös tärkeimpinä tulevaisuuden uhkina.

Ahma voisi olla myös äärimmäisen uhanalainen laji, koska uhkaa hävitä luonnosta voidaan pitää välittömänä ja äärimmäisen suurena. Tunturiahmapopulaatio on kuitenkin yhteinen Norjan, Ruotsin ja Venäjän kanssa, ja eteläinen metsäahmapopulaatio on yhteydessä Venäjän ahmapopulaatioon. Ahmojen liikkumiselle rajan yli ei ole olemassa maantieteellistä estettä, ja mikäli ahmojen siirtyminen maasta toiseen on muutoin turvattu, on ahman kokonaispopulaatio huomattavasti suurempi kuin yksinomaan Suomen alueen ahmapopulaatio.

IUCN:n arvion mukaan (2001) Skandinavian ahmapopulaation tulisi käsittää vähintään 47 sukukypsää eli yli kolmevuotiasta naarasta, jotta ahmapopulaatio ei olisi uhanalainen. Tarvittavaksi vähimmäispopulaatiokooksi saadaan laskennallisesti noin 500 yksilöä, kun otetaan huomioon seuraavat seikat; naaraat saavuttavat sukukypsyyden aikaisintaan kolmen vuoden iässä, noin joka toinen naaras lisääntyy (Landa ym. 1998; Persson ym. 2003) ja sukupuolijakauma ahmalla on 1:1 (Landa ym., 1998a). Vuonna 2007 Ruotsin ahmakanta oli noin 400 yksilöä (Viltskadecenter 2007) ja Norjan noin 360 yksilöä (Brøseth & Andersen 2007). Suomen tunturiahman arvioitu yksilömäärä oli tuolloin noin 60 ahmaa (Kojola ym. 2008). Käytännössä tämä tarkoittaa Suomen tunturiahmapopulaation kohdalla riittävän suurta yksilömäärää, mikäli aiemmin mainitut ahman liikkumista koskevat ehdot täyttyvät.

Koska tunturialueen ahma on eristyksissä metsäahmasta, tulee näitä paikallispopulaatioiden tavoiteyksilömääriä tarkastella erikseen. Tällöin metsäahmapopulaation yksin tulisi käsittää noin 500 yksilöä. Suomen itäinen metsäahmapopulaatio on yhteydessä Venäjän ahmoihiin, mutta sen lisäksi ettei Venäjän rajan yli kulkevista ahmamääristä ole saatavilla tarkkaa tietoa (Ilpo Kojola suull.ilm. 2007) on hyvä pitää myös mielessä, ettei Venäjää sido Bernin sopimus eikä luonnollisesti myöskään luontodirektiivi. Suomeen rajoittuvilla Venäjän hallintoalueilla, Murmansk oblast, Karjala ja Leningrad oblast, elää noin 400 ahmaa (Danilov & Tirronen 2007). Itä-Suomen metsäahmapopulaatio on kooltaan noin 55 yksilöä (vuonna 2006) eikä siis ole Venäjän yhteydestään huolimatta vielä riittävän suuri. Myöskään eristynyt ahmapopulaatio Suomenselän alueella ei täytä populaatiokoon kriteereillä suotuisan suojelutason vaatimuksia.

Tunturialueen ahmapopulaation geneettisen monimuotoisuuden turvaamiseksi ahmojen vapaa liikkuminen Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän välillä täytyy turvata. Varsinkin geenivirta Venäjän puolelta on geenipohjan vahvistamiseksi ratkaisevassa roolissa. Samoin

on syytä turvata Suomen ja Venäjän rajan yli kulkevien metsäahmojen liikkeet. Ahmapopulaatioiden geenipohjan vahvistamiseksi on tärkeää mahdollistaa myös tunturiahman ja metsäahman kohtaamiset.

On tärkeää ymmärtää, että suotuisan suojelutason saavuttaminen ei minkään lajin kohdalla tarkoita sitä, että tavoite on täytetty. Pikemminkin tällöin on saavutettu vasta minimitaso. Ahman suojelutason ei tule pysyä ainoastaan suotuisana, vaan mahdollisimman suotuisana.

4. Aineisto ja menetelmät

Aineistonkeruu- ja analysointimenetelmät ovat suurelta osin samoja, joita käytettiin tätä työtä edeltäneissä susi- karhu- ja ilveshankkeissa. Tutkimusaineisto koostuu pääasiallisesti kirjallisesta kyselyaineistosta, joka toteutettiin sekä alueellisella että kansallisella tasolla. Kirjallisten kyselyiden lisäksi haastateltiin joukko asiantuntijoita, jotka tarkastelevat ahmaa ja sen kannanhoitoa eri tahoilta. Toisin kuin aiemmin toteutetuissa susi-, karhu- ja ilveshankkeissa, ei ahman tiimoilta järjestetty alueellisia yleisötilaisuuksia. Susihankkeen puitteissa järjestettiin vuoden 2004 aikana eri puolella Suomea jokaisessa 15 riistanhoitopiirissä yhteensä 30 kaikille avointa kuulemistilaisuutta. Osallistujia oli 1617 ja puheenvuoroja käytettiin 1933 kappaletta. Karhu- ja ilveshankkeiden yhteydessä vuonna 2005 riistanhoitopiirit arvioivat yleisökuulemisen tarpeelliseksi ainoastaan 7 riistanhoitopiirin alueella ja puheenvuoroja näistä kertyi 488. Koska ahman levinneisyysalue on kovin suppea verrattuna muihin suurpetoihimme ja sen läsnäolo arjessa koskettaa hyvin pientä osaa suomalaisia, ei ahmaa koskevia kaikille avoimia yleisökuulemisiä katsottu tarpeelliseksi järjestää. Tämän tutkimuksen käytössä oli kuitenkin aiempien hankkeiden yhteydessä nauhoitetut yleisökuulemiset ja niiden anti ahman osalta.

Tutkimusaineistoa koottaessa pyrittiin valikoidusti kuulemaan niiden tahojen odotukset, vaatimukset ja tavoitteet, joita ahma ja sen kannanhoito Suomessa erityisesti koskevat. Vaikkakaan aineiston keruu ei ole ollut satunnaista, niin tarkoituksena on kuitenkin ollut saavuttaa monitasoinen ja mahdollisimman kattavasti eri sidosryhmätasoilta niin alueellisesti kuin kansallisestikin kerätty tieto.

Sidosryhmiltä saatujen sanallisten vastausten keskeinen viesti tiivistettiin ja taulukoitiin vertailun helpottamiseksi. Vastausaineisto käsiteltiin pääasiassa yhteiskunnallisessa tutkimuksessa käytössä olevin laadullisin menetelmin (Pietilä 1973, Eskola & Suoranta 1998).

Neljän kysymyksen kohdalla - ahmaan liittyvät myönteiset ja kielteiset näkökulmat painoarvoineen, suhtautuminen nykyisen ahmakannan kokoon, ahman ja ihmisen yhteiselon keinot sekä ahmakannan säätelykeinot - vastaukset olivat numeerisia tai ne saattoi koodata numeerisiksi muuttujiksi. Näiden vastausten osalta laskettiin yksinkertaisia tilastollisia tunnuslukuja kuten keskiarvoa ja tasoitettua keskiarvoa, joita tarkasteltiin tarpeen mukaan maakunnittain ja sidosryhmätahoittain.

Vastauksissa tarkasteltiin tarpeen tullen joko keskiarvoa tai tasoitettua keskiarvoa. Keskiarvon esittämisen ongelma on siinä, että sidosryhmittäin tai alueittain tarkasteltuna niiden sidosryhmien / alueiden joissa on runsaasti vastaajia, vastaus painottuu kokonaiskuvassa enemmän kuin sidosryhmien / alueiden joissa on vähän vastauksia. Tämä on tärkeää pitää mielessä mikäli halutaan jokaisen sidosryhmän / alueen vastaajien mielipiteillä olevan yhtä paljon painoarvoa. Kun puolestaan haluttiin selvittää yleinen mielipide riippumatta vastaajan sidosryhmästä tai alueesta tai mahdollisesti jopa yleinen mielipide koko Suomen alueelta, oli hyvä laskea aineistosta tasoitettu keskiarvo, jolloin

ainoastaan vastaajan mielipiteellä oli merkitystä, eikä vastaajien sijoittumisella sidosryhmäänsä tai alueeseensa.

Alueellisten sidosryhmävastaajien suuresta määrästä (N=204) johtuen analysointi ja tulosten esittäminen on sekoitus laadullista ja määrällistä menetelmää. Vastaukset asettuivat pääasiallisesti niin, että niiden perusteella vastaukset oli helppoa luokitella. Asetettujen raamien ulkopuolelle jääneet vastaukset sijoitettiin 'muut'-luokkaan. Tämä koettiin välttämättömänä toimenpiteenä luokkien määrän pitämiseksi kohtuullisesti käsiteltävänä. Suurin painoarvo on vastaajien yleisimmillä näkemyksillä, mutta yksittäisten tietojen katoaminen pyrittiin kuitenkin estämään käsittelemällä 'muut'-luokkaan kuuluvia kannanottoja sanallisesti kunkin kysymyksen kohdalla.

4.1. Kysely alueellisille sidosryhmille ja alueellinen sidosryhmäneuvottelu

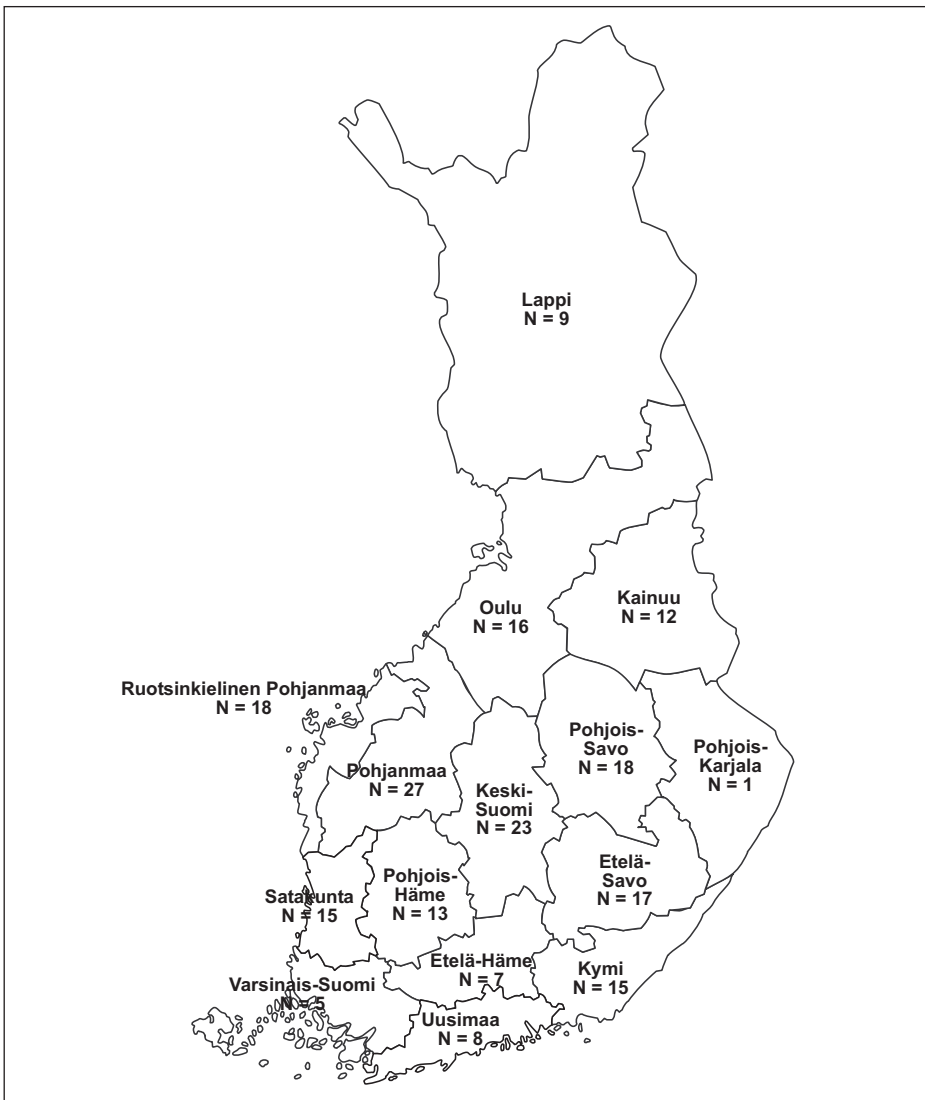
Susihankkeen yhteydessä vuonna 2004 tehtiin alueelliset sidosryhmäkyselyt myös ahman, ilveksen ja karhun osalta. Jakelun alueittain hoitivat kunkin alueen riistanhoitopiirit ja vastausaikaa annettiin kuukauden verran. Tällöin vastaajiksi valittiin keskeiset, luontoon, luonnon käyttöön sekä käytön valvontaan sidoksissa olevat tahot. Mainittuja tahoja kutsutaan tästedes 'sidosryhmiksi' Uudenmaan riistahoitopiiri ei kuitenkaan saanut aikanaan ahmakyselyä jaettavakseen. Niinpä alueellinen sidosryhmäkysely lähetettiin Uudenmaan riistanhoitopiiriin jaettavaksi alueelleen tarpeelliseksi katsomilleen sidosryhmätahoille maaliskuussa 2007'.

Sidosryhmiksi määriteltiin kennelpiiri, luonnonsuojelupiiri, maakuntaliitto, maataloustuottajat, maaseutukeskus, Metsähallitus, metsäkeskus, metsänomistajien liitto, metsästäjäliiton piiri, matkailuyrittäjät, Paliskuntain yhdistys, poliisipiirit, rajavartiolaitos, riistanhoitopiiri, TE-keskuksen maaseutuosasto ja ympäristökeskus. Jäljempänä sidosryhmiä luettellessamme pyrimme aina esittämään ne nimen mukaan aakkosjärjestyksessä. Alueellinen sidosryhmäkysely (Liite 1) koostui pääasiallisesti sanallisesti vastattavista kysymyksistä, joissa sidosryhmien edustajat saivat esittää mielipiteitään ahmasta, ahmakan hoidosta ja mahdollisista kehittämistarpeista. Ahmavastauksia saapui yhteensä 204 kappaletta. Sidosryhmien yhdistäminen sidosryhmätahoiksi sekä palautettujen vastausten lukumäärät on esitetty taulukossa 4.

Vastanneiden määrä vaihteli huomattavasti eri alueilla (kuva 8). Aiheen kokeminen tärkeäksi tai mahdollisesti vähemmän tärkeäksi vaikutti ilmeisesti vastausmotivaatioon. Lisäksi alueellisia eroja ilmeni varsin luonnollisista syistä. Vaikka Metsähallitus toimii kaikkien maakuntien alueella, ei kaikissa maakunnissa ollut tarjolla kyselyä vastaanottavaa Metsähallituksen edustajaa. Lisäksi Paliskuntain yhdistys toimii luonnollisesti vain poronhoitoalueella. Kysely toimitettiin myös Joensuun yliopistolle, jolla on edustus Pohjois-Karjalan alueellisessa suurpetoneuvottelukunnassa.

Taulukko 4. Alueellisista sidosryhmistä muodostuvat sidosryhmätahot sekä vastausten määrä sidosryhmätahoittain koko maassa.

Sidosryhmätaho	Vastanneiden lkm
Järjestys- ja maanpuolustusviranomaiset	18
Kunnat / maakuntaliitot	27
Luonnonsuojelutahot	13
Maa- ja metsätalouselinkeinot	22
Metsästyksen viranomaistahot	102
Vapaaehtoiset metsästäjätahot	13
Ympäristöviranomaiset	4
Muut tahot	5
yhteensä	204

Kuva 8. Palautettujen sidosryhmäkyselyiden lukumäärät riistanhoitopiireittäin, N = 204.

4.2. Kysely kansallisille sidosryhmille ja kansallinen sidosryhmäneuvottelu

Koko maan tasolla toimiville organisaatioille toimitettiin edellä mainittua alueellista sidosryhmäkyselyä vastaava kysely (Liite 2). Tämä kansallinen sidosryhmäkysely toteutettiin maaliskuussa 2007. Kyselylomake oli pääpiirteissään sama kuin alueellinen sidosryhmäkysely, mutta kysymykset muotoiltiin kansallisen tason vastaajille soveltuviksi ja joukkoon lisättiin kolme uutta kysymystä. Kyselyn vastaanottaneet sidosryhmät olivat muutoin samat kuin susihankkeessa, paitsi että siihen lisättiin Paliskuntain yhdistys. Selitys on yksinkertainen; ahman esiintymisalue painottuu selkeästi poronhoitoalueelle, jolloin poronhoitoa elinkeinonaan harjoittavien etujärjestön ääni on hyvä tulla kuuluville myös kansallisella tasolla.

Kansallisen tason sidosryhmiksi määriteltiin Biologian- ja maantieteen opettajien liitto, eläinsuojeluliitto Animalia, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Luonto-Liitto, Maailman luonnonsäätiö / WWF Suomi, maa- ja metsätalousministeriön Kala- ja riistaosasto, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto, Metsähallitus, Metsästäjien keskusjärjestö, Natur och miljö, Paliskuntain yhdistys, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, sisäasiainministeriön poliisiosasto, Suomen kennelliitto, Suomen kuntaliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen metsästäjäliitto, Suomen metsästäjä- ja kalastajaliitto, Suomen ympäristökeskus, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund sekä ympäristöministeriö. Myös kansallisen tason sidosryhmiä jäljempänä lueteltaessa ne pyritään esittämään aakkosjärjestyksessä.

Vastausaikaa kyselyyn annettiin yksi kuukausi. Määräajan umpeuduttua vastauksia oli tullut yksitoista kappaletta. Myöhemmin palautettiin vielä kolme vastausta, jotka otettiin mukaan käsittelyyn. Vastausprosentti oli 67.

Kyselyyn vastasivat Biologian- ja maantieteen opettajien liitto, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Luonto-Liitto, Maailman luonnonsäätiö / WWF Suomi, maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosasto, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto, Metsähallitus, Metsästäjien keskusjärjestö, Paliskuntain yhdistys, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Suomen kennelliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen metsästäjäliitto ja ympäristöministeriö.

Aineisto käsiteltiin alkuvaiheen osalta alueellisen kyselyaineiston tapaan. Kansallisen tason sidosryhmistä ei kuitenkaan yhdistetty sidosryhmätahoja, vaan saadut 14 vastausta käsiteltiin yksittäin. Vastaajien määrä oli sen verran pieni, ettei tulosten esitettävyyden nimissä ollut kaikkien kysymyksien kohdalla tarvetta numeerisiin yleistyksiin. Tarkastelu on laadullinen ja olemme esittäneet tulokset pääosin sanallisessa muodossa.

4.3. Asiantuntijahaastattelut

Ahmaan ja sen kannanhoitoon liittyviä kysymyksiä käsiteltiin myös maan ahma- ja suurpetoasiantuntijoihin kohdennettujen henkilöhaastatteluiden avulla. Haastattelut koettiin tärkeäksi tietoa tuottavaksi tutkimuksen osa-alueeksi varsinkin tulevan kansallisen ahmakannan hoitosuunnitelman laatimista silmällä pitäen. Esille tulleita asioita käsitellään myös tämän tutkimuksen osana alueellisten vastausten ohessa suorina lainauksina tekstin tukena, ei kuitenkaan systemaattisesti analysoiden. Jo aiemmissa suurpetohankkeissa on myönnetty henkilöhaastatteluilla olleen tärkeän roolin koko sosioekonomisen ongelmakentän ymmärtämisessä ja samaan haastatteluiden hyödyntämiseen pyrittiin myös tässä ahmahankkeessa.

Riistanhoitopiirien päälliköt haastateltiin ahmakannan painopistealueiden eli pohjoisen ja itäisen Suomen alueelta sekä alueilta, joille on 1990-luvulla siirretty ahmoja ja ahmakanta on jo vakiintunut ja voimistumassa. Poroahoitoalueella on erityisosaamista yhteiselosta ahman kanssa, joten haastateltavaksi valittiin poroelinkeinon edustajia poroisäntiä myöten. Lisäksi haastateltiin Lapin läänin alueelta ympäristöhallinnon edustaja ja aatteellisen luonnonsuojelujärjestön asiantuntija. Suurpetotutkimuksen edustajia haastateltiin vasta viime vaiheessa olettaen, että heiltä löytyy vastaus matkan varrella esiin tulleisiin vaikeimpiinkin sosioekonomisiin kysymyksiin.

Haastateltaviksi valikoitui kaikkiaan 17 henkilöä (taulukko 5), joilla oli laaja tietämys ahmasta ja sen herättämistä sosioekonomisista ongelmista varsinkin omalla toiminta-alueellaan mutta myös koko yhteiskunnan tasolla. Taulukosta 5 selviää myös asiantuntijoiden ammatti tai heidän edustamansa sidosryhmä. Jos kohta jako perustuikin kunkin asiantuntijan pääasialliseen asemaan, niin haastateltavien henkilökohtaiset näkemykset mahdollistivat useassa tapauksessa asioiden pohtimisen eri näkökulmilta.

Taulukko 5. Asiantuntijahaastateltavien tausta ja lukumäärä.

Haastateltavan tausta	Lukumäärä
luonnonsuojelujärjestön edustaja	1
poroelinkeinon harjoittaja	3
poroelinkeinon toimihenkilö	2
riistanhoidonneuvoja	1
riistapäällikkö	5
suurpetotutkija / muu tutkija	3
ympäristöviranomainen	2
yhteensä	17

Haastatteluita ei suoritettu kyselylomakkeen avulla vaan vapaasti keskustellen haastattelijan pitäessä kuitenkin huolen siitä, että oleelliset osa-alueet tulivat keskusteluissa käydyiksi läpi. Tällöin haastattelutilanne mahdollisti syvemmän perehtymiseen ihmisen ja ahman välisen suhteen erityiskysymyksiin ja mahdollisesti haastateltavan erityisosamisaalueeseen keskittyen. Kaikki haastattelut tehtiin kasvotusten ja ne kestivät tunnista kolmeen tuntiin. Haastattelut nauhoitettiin.

Asiantuntijoiden kanssa käytiin läpi vähintäänkin seuraavat kysymykset:

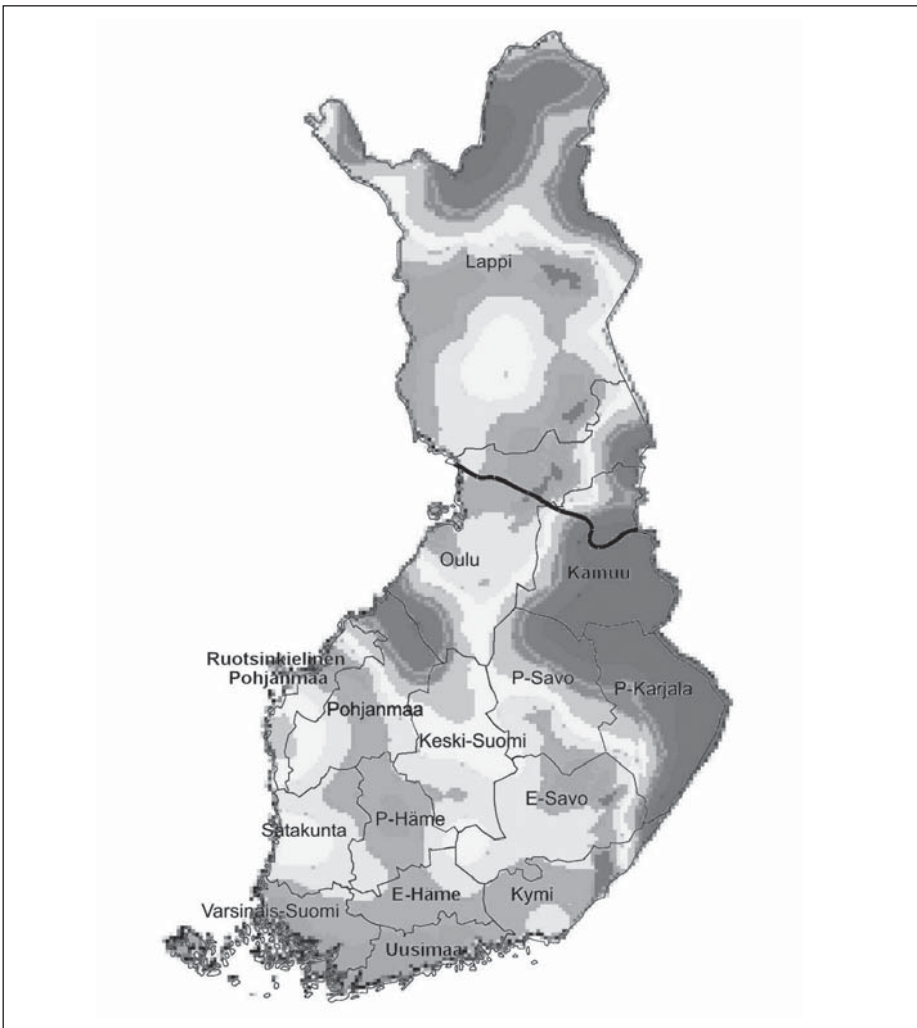
- 1) Mitä myönteisiä ja kielteisiä asioita ahmaan liittyy? Liikkuuko ahmasta tarinoita tai kertomuksia?
- 2) Kuinka hyvin ahma tunnetaan? Minkälaiseen ahmatutkimukseen on tarvetta? Tulisiko kansalaisille kohdistuvaa ahmaa koskevaa tiedotusta kehittää, ja miten?
- 3) Miten käsityksesi mukaan suhtautuminen lajiin vaihtelee maassa alueellisesti, ja mitä on tuon vaihtelun taustalla?
- 4) Onko ahmaa koskevassa kansallisessa tai Euroopan Unionin lainsäädännössä muutostarpeita?
- 5) Näkemyksesi petovahinkojen korvausjärjestelmästä ahman osalta. Miten järjestelmää olisi syytä kehittää?
- 6) Miten ja kenen toimesta ahmakannan mahdollinen säätely pitäisi hoitaa? Mahdollisuuksiahan ovat ainakin luonnon oma karsinta, pyyntiluvanvarainen kestävä metsästys, ongelmayksilöiden poisto metsästäjien toimesta, vain viranomaistyönä tehty tappaminen tarvittaessa sekä kannantiheyden tasaaminen yksilöitä siirtämällä.
- 7) Olisiko ahman siirtoistutuksia syytä jatkaa? Kenelle tiedotusta mahdollisista toimenpiteistä täytyisi kohdentaa?
- 8) Millaisen käyttäytymisen katsot lajin kohdalla häiriökäyttäytymiseksi; kuinka yleistä se on, ja mikä siihen lääkkeeksi?
- 9) Pällimmäinen henkilökohtainen viesti, jonka haluat korostuvan lajin kannanhoitotoimia suunniteltaessa

5. Tulokset

5.1. Alueellinen taso

Alueellisia sidosryhmäkyselyitä palautettiin yhteensä 204 kappaletta.

Alueellisen sidosryhmäkyselyn tulosten pääasiallista esittelyä varten maa jaettiin kahtia. Jakoperusteena on osittain Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kanta-arvion mukainen ahman esiintyminen maan eri osissa ja osittain ahman aiheuttamien ongelmien ja vahinkojen keskittyminen poronhoitoalueelle. Kuvassa 9 näkyy kannanjakoperusteena käytetty poronhoitoalueen raja ja ahmapopulaation keskittyminen suhteessa riistanhoitopiirin aluerajoihin.

Kuva 9. Riistanhoitopiirit, poronhoitoalueen raja ja ahman esiintymistiheys vuoden 2006 lopulla (RKTL, petotutkimus).

Ensimmäinen alue on 'poronhoitoalue', johon kuuluvat Lapin, Kainuun ja Oulun riistanhoitopiirit. Poronhoitoalueen raja menee keskeltä Kainuun riistanhoitopiiriä ja koillisosasta Oulun riistanhoitopiiriä. Näillä alueilla poroelinkeino on ahman kanssa vaikeuksissa ja siksi myös kyseisten alueiden mielipiteet on listattu 'poronhoitoalueen' alle. Näistä kolmesta riistanhoitopiiristä Lappi ja Kainuu ovat myös tiheämmän ahmakannan alueita.

Toinen alue on 'muu Suomi'. Se käsittää 12 riistanhoitopiiriä; Etelä-Hämeen, Etelä-Savon, Keski-Suomen, Kymen, Pohjamaan, Pohjois-Hämeen, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Ruotsinkielisen pohjanmaan, Satakunnan, Varsinais-Suomen ja Uudenmaan. Näistä alueista ainoastaan Pohjois-Karjalassa on runsaahko ahmakanta, mutta sieltä puuttuvat kokonaan poronhoidon mukanaan tuomat erityisongelmat.

Maan kahtiajaon lisäksi osaa vastauksista tarkastellaan sidosryhmittäin (jako taulukossa 4). Tarpeen mukaan tarkastelun perusteena käytämme pienempiäkin yksiköitä.

Vastaajien määrä eri kysymyksen kohdalla vaihteli huomattavasti. Usea vastaaja mainitsi kyselyn lopussa, että vastaaminen ahmaa koskeviin kysymyksiin oli hankalaa johtuen muun muassa vähäisestä ahmatiedosta. Muutama vastaaja totesi vastaamisen olevan turhaa, koska ahma ei esiinny samalla alueella vastaajatahon kanssa.

5.1.1. Ahmaan liitetyt myönteiset ja kielteiset ominaisuudet

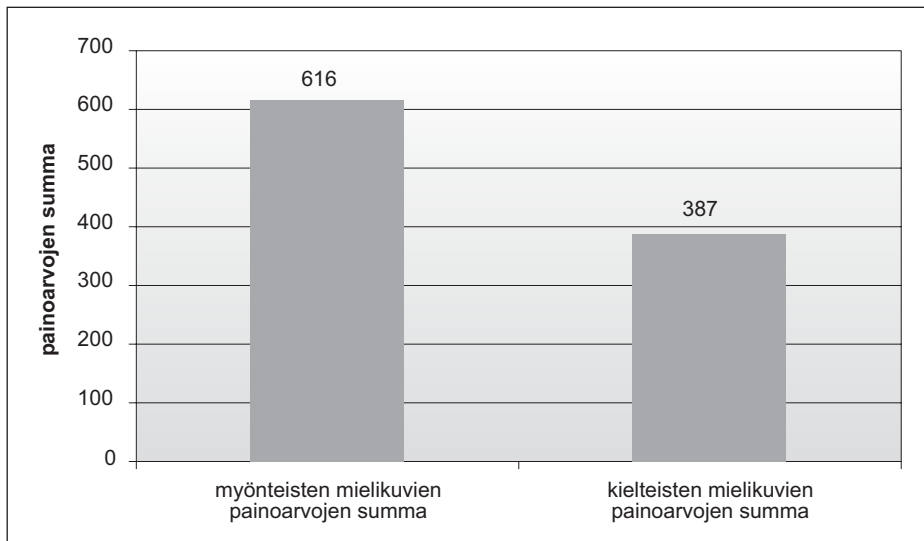
Vastaajat saivat vapaasti määritellä omasta näkökulmastaan kolme tärkeintä myönteistä ja kolme tärkeintä kielteistä ahmaan liittyvää asiaa. Lisäksi vastaajat määrittelivät mainitsemilleen seikoille painoarvon yhdestä viiteen kuvaamaan asian tärkeyttä ja suhtautumista toisiinsa nähden.

Myönteisten ja kielteisten ominaisuuksien painoarvot summattiin maan kahtiajaon mukaisesti. Tällöin 'poronhoitoalueen' jokaisen vastaajan painotukset suhteutettiin kaikkien saman alueen vastaajien painotuksien summiin. Samoin tarkasteltiin 'muu Suomi'-alueen vastaajien painotuksia. Tällöin jokaisen vastaajan vastauksen painoarvo on yhtä suuri, eikä vastauksen lopputulokseen vaikuta eri riistanhoitopiirien sisällä oleva vastaajien lukumäärän vaihtelu. Painoarvojen tarkastelua tehtiin myös sidosryhmätahottain. Saatu prosenttiluku kertoo sidostahottain ahmaan liittyvien myönteisten ja kielteisten ominaisuuksien keskinäisen tärkeyden.

Tämän kysymyksen – ahmaan liitettyjen myönteisten ja kielteisten näkökulmien – tarkastelussa on havaittavissa mielenkiintoinen tulos. Ahmaan liittyvien myönteisten seikkojen suhteen vastaajat ovat melkoisen yksimielisiä ja ovat niitä myös listanneet ahkerammin kuin kielteisiä seikkoja. Vastaajatahoja, jotka olivat listanneet ainoastaan myönteisiä seikkoja löytämättä mitään pahaa sanottavaa ahmasta oli peräti 19 kappaletta. Tämä tekee 16 prosenttia vastaajista. Metsästyksen viranomaistahoista peräti 27 prosenttia

listasi ahmasta ainoastaan myönteisiä seikkoja. Ainoastaan maa- ja metsätalouselinkeinojen vastaajista enemmistö listasi kielteisiä seikkoja näkemättä yhtään myönteistä asiaa ahmasta.

Tämän lisäksi verrattaessa annettuja painoarvoja myönteisten ja kielteisten mielikuvien välillä (kuva 10) huomataan, että myönteiset tekijät koetaan huomattavasti tärkeämmäksi kuin kielteiset tekijät. Myönteisten mielikuvien painoarvojen summa on peräti 61,4 prosenttia kaikkien annettujen painoarvojen summasta.

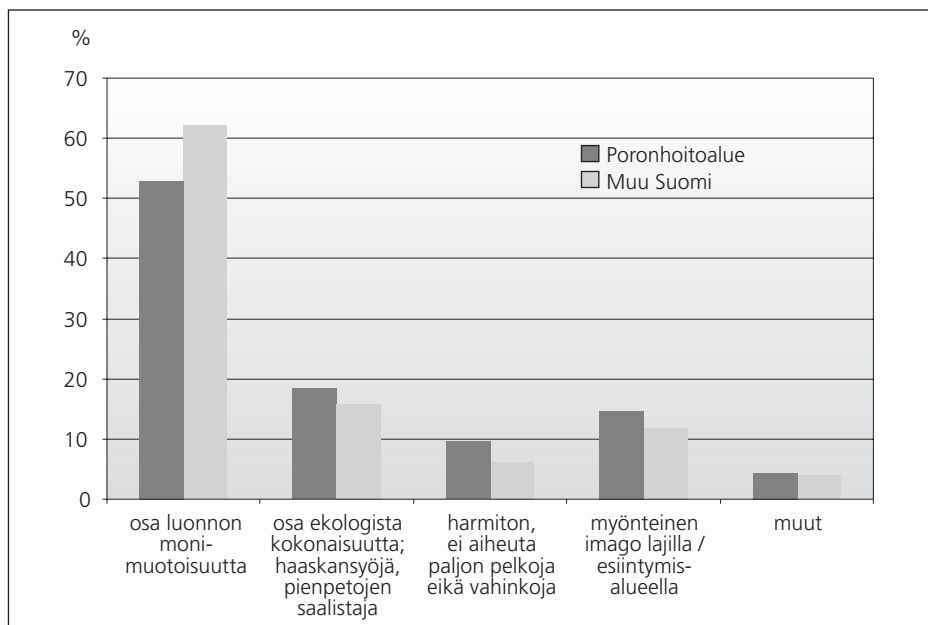
Kuva 10. Ahmaan liitettyjen myönteisten ja kielteisten mielikuvien painoarvojen summat.

Myönteiset ominaisuudet

Vastaajien esiintuomat myönteiset näkökulmat keskittyivät pääpiirteissään seuraavan neljän teeman alle (kuva 11):

- 1) Ahma koetaan kiinteäksi osaksi Suomen luontoa ja on siten oikeutetusti osa Suomen luonnon monimuotoisuutta.
- 2) Ahmalla on oma ekologinen roolinsa Suomen luonnon monimuotoisuudessa. Ahma on haaskansyöjä, pienten hirvieläinten harventaja ja pienpetojen saalistaaja.
- 3) Ahma koetaan harmittomaksi metsien vaeltajaksi ja lymyilijäksi, joka ei aiheuta pelkoa ihmisissä eikä vahinkoja poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa.
- 4) Perinteisen suomalaisen suurpedon eli ahman esiintyminen ylipäättään Suomessa tahi jonkin alueen metsissä koetaan arvoksi sinänsä, joka kohottaa alueellista imagoa ja antaa lisäarvoa muun muassa erämaamatkailulle. Ahmaa pidetään myös miellyttävänä suurpetona.

Näiden neljän pääteeman lisäksi muodostui ryhmä 'muut', joka pitää sisällään yksittäisiä ahmaan liitettyjä seikkoja. Muutamassa vastauksessa väläyteltiin mahdollisuutta riistaaeläimen metsästyksen ja erään vastaajan sanoin " ahma saa aikaan pohjalaisessa erämiehessä kysymyksen ". Todettiin myös, että näin ihminen saa mahdollisuuden oppia elämään ahman kanssa. Ahmaa pidettiin myös kauniina suurpetona.

Kuva 11. Ahmaan liitettyjen myönteisten ominaisuuksien keskinäinen tärkeys poronhoitoalueella ja muun Suomen alueella.

Ahmaan liitetyt myönteiset ominaisuudet ja niiden painoarvot olivat hyvin samansuuntaisia koko maassa. Selkeästi tärkeimpänä asiana tuotiin esiin biologinen monimuotoisuus; ahma kuuluu erottamattomasti suomalaiseen luontoon. Poronhoitoalueella painotettiin enemmän ahman ekologista roolia ja ahman läsnäolosta alueen saamaa myönteistä mielikuvaa kuin muun Suomen vastauksissa. Myös ahman harmittomuutta painotettiin poronhoitoalueella enemmän, mikä selittyy sillä ettei ahmaa koeta ihmiselle vaaralliseksi.

"Ahma on erämaan kulkija"

"Ahma on suurpedoista kaikkein mystisin, oudoin eläin. Tehokas tappaja."

"Ahmaa siedetään paremmin kuin sutta. Ahma on erakko eli mukavampi ihmisen mielissä."

"Se on yksi hieno laji, joka tekee vahinkoja. Kun se ei ole kasvinsyöjä niin se syö lihaa ja kun lihaa on riistassa ja porossa niin se syö niitä kumpiakini."

“Osa ei välitä poroista mittää, osa sitten vain tappaa. Niitä on niin monenlaisia.”

“Ni-in, ahma on semmonen vähälukunen. Tuskin kukaan on sitä nähny, ja tuota noin semmonen huomaamaton kuhkija. Varsinkin täällä etelämpänä, niin kyllä kai se aika harmiton otus sitten on. Semmonen huomaamaton otus.”

“Jos voitaisiin osoittaa, että se on ekologisesti tasapainottava tekijä verottaa supikoiraa niin eikö se olisi myönteinen luonnonhoidollinen biokonsti. Poronhoitoalueen eteläpuolella on niin riistarikasta aluetta kaikki hirvieläimet, että ei ahma paljon verota. Se on enemmän teoreettinen kilpailija ihmiselle. Ja pitää ihmisen jotakin kyllä sietää. Jos se supikoiria popsii niin se tuo saman takaisin mitä se viekin.”

“Tekee sen osansa siitä pienpetojen kurissa pitämisestä, ja se nyt on pelkästään hyvä asia.”

“Eläin tuli julkisuuden kautta tutuksi ja havaittu, ettei se hirvälle aiheuta uhkaa niin ei sitä ole koettu uhkana kauriskannoillekaan.”

“Ahmaa ei pelätä.”

Sidosryhmittäin tarkasteltuna ahman kuuluminen suomalaiseen luontoon nousee jokaisen tahon kohdalla tärkeimmäksi seikaksi. Ahman osuutta ekologisessa kokonaisuudessa painottivat kaikki sidosryhmätahot, vaikkakin järjestysviranomaiset, luonnonsuojelutahot, metsästyksen viranomaistahot sekä 'muut tahot' kokivat aiheen suhteessa tärkeämmäksi. Harmittomuutta painottivat lähinnä luonnonsuojelutahot. Sen sijaan ahman myönteistä vaikutusta esiintymisalueensa imagoon pitivät tärkeänä niin järjestysviranomaiset, kunnat, maa- ja metsätalouselinkeinot, vapaaehtoiset metsästäjätahot kuin ympäristöviranomaisetkin.

Taulukko 6. Ahmaan liitetyt myönteiset mielikuvat sidosryhmittäin. Prosenttiosuudet kuvaavat kunkin mielikuvan kannatuksen osuutta sidosryhmätahon sisällä.

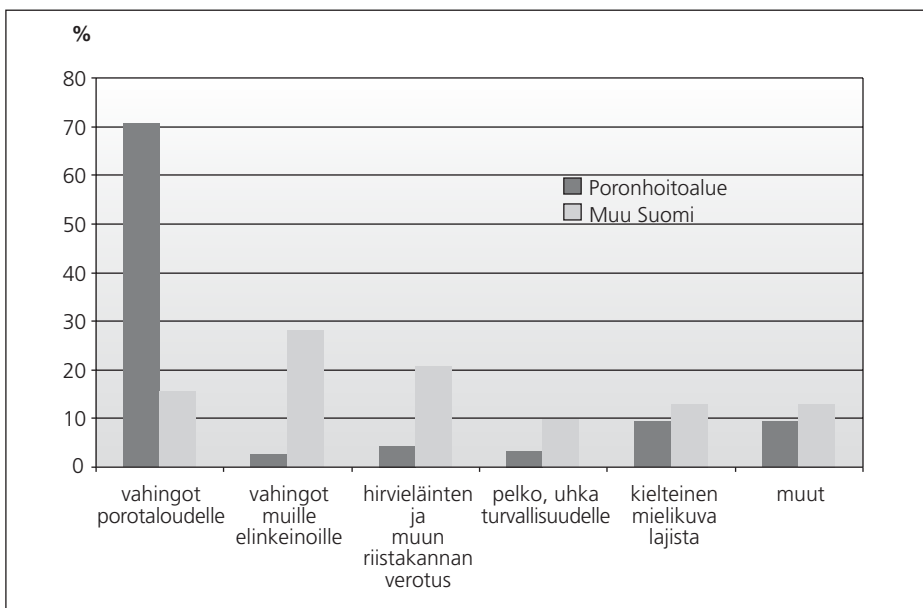
Ahmaan liitetyt myönteiset mielikuvat (vastaajien lkm sulkeissa, N=120)	osa luonnon monimuotoisuutta	osa ekologista kokonaisuutta; haaskansyöjä, pienpetojen saalistaja	harmiton, ei aiheuta pelkoja eikä vahinkoja	myönteinen imago lajilla / esiintymisalueella	muut
Järjestysviranomaiset (9)	50,0	18,8	7,8	23,4	-
Kunnat (12)	59,3	13,0	1,9	25,9	-
Luonnonsuojelutahot (11)	42,9	26,4	17,6	13,2	-
Maa- ja metsätalouselinkeinot (10)	60,0	15,6	4,4	20,0	-
Metsästyksen viranomaiset (63)	66,6	13,6	7,0	6,3	6,6
Vapaaehtoiset metsästäjätahot (9)	66,7	8,3	8,3	16,7	-
Ympäristöviranomaiset (4)	51,4	13,5	-	21,6	13,5
Muut tahot (2)	72,7	27,3	-	-	-

Kielteiset ominaisuudet

Vastaajien esiintuomat kielteiset näkökulmat keskittyivät pääpiirteissään seuraavan viiden teeman alle (kuva 12):

- 1) Ahma aiheuttaa merkittäviä vahinkoja porotaloudelle tappamalla poroja.
- 2) Ahman epäillään nykyään aiheuttavan tai pelätään tulevaisuudessa kantojen vahvistuttua aiheuttavan vahinkoa poronhoidon lisäksi muillekin elinkeinoille kuten lammastarhaajille ja karjankasvattajille.
- 3) Ahma ottaa oman osansa ihmisen mahdollisesti hyödynnettävissä olevasta riistakannasta. Huolen aiheena ovat varsinkin metsäkauris ja valkohäntäpeura.
- 4) Ahmaakin pelätään ja sen epäillään karkottavan luonnon virkistyskäyttäjiä.
- 5) Ahmalla on jo vanhastaan ollut kielteinen mielikuva yllään; uskomusten mukaan tämä ylettömästi ja huvikseen tappava julma eläin herättää vastaajissa epämiellyttävän tunteen.

Näiden viiden pääteeman lisäksi vastausvaihtoehdoissa mainittiin muun muassa ahman mahdollisesti levittämien tautien uhka, petovahingoista aiheutuneet kustannukset yhteiskunnalle, ahman esiintymisen aikaansaamat metsästyslaittomuudet, yleinen petovastaisuus ja -viha sekä ahman aiheuttama uhka metsästyskoirille. Lisäksi todettiin, ettei ahma kuulu alueen luontoon ja harmiteltiin sitä mahdollisuutta, että ahma voi ruveta esiintymään asutuskeskuksissa.

Kuva 12. Ahmaan liitettyjen kielteisten ominaisuuksien keskinäinen tärkeys poronhoitoalueella ja muun Suomen alueella.

Ahmaan liitettyjen kielteisten ominaisuuksien kirjo vaihteli huomattavasti poronhoitoalueen ja muun Suomen välillä. Ahman aiheuttamat porovahingot ovat selkeästi ensimmäisenä tärkeysjärjestyksessä poronhoitoalueella. Siellä ongelma on jokapäiväinen ja hyvin vastaajien tiedossa. Muun Suomen vastaajat kokevat poroelinkeinon kohtaamat ongelmat vieraampina ja huolilistalla tärkeämpinä nousivat esiin ahman mahdollisesti aiheuttamat vahingot lammastarhoille ja karjankasvattajille, sekä ahman ja ihmisen käymä kilpailu samoista riistareserveistä. Kaikkien vastaajien keskuudessa tunnustettiin kielteistä mielikuvaa lajista ahnaasti tappavana petona, joka tappaa enemmän kuin syö. Tässä maine on kiirinyt ahman levittäytymisen edellä. Tämä hyvissä lumiolosuhteissa kevättalvella joukoittain poroja tappava peto on ainakin toistaiseksi aiheuttanut poronhoitoalueen ulkopuolella hyvin marginaalisesti vahinkoa (katso kpl 2.5.2). Ahmaa myös pelätään enemmän poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa.

”Tutkimustietoa vähemmän kuin muista. Sitä kauttako se syntyy se maine, että on kauhea tappaja. Negatiivinen maine. Eihän se suuri ole. Myytti olisiko se suorastaan? Ahmalle ei anneta tilaisuutta”

”Kun peto tulee niin se syö kaiken mikä tulee kohdalle –ajatus liittyy myös ahmaan.”

”Sehän tulee keväthangilla kun se tappaa. Tappamalla tappaa. Se tekee ruokaa pentueelle alkavaa kesää varten. Se retos ei varmaan kesällä ole niin kätevä tappamaan, kun se on lumiaikaan. Sillä on aina lumikengät jalassa. Ahma tappaa varastoon ja se varastoi tavaraa tuoreena.”

”Se on erittäin ovela peto. Sen tarkoituksena on halvaannuttaa, se ei välttämättä kaikkia tapakaan. Ahma on erittäin voimakas, että se isoakin poroa vetää minne haluaa ja se irrottelee osia vie jonnekin piiloon tai pesään. Ahmalla on vahva turpavärkkikin, että se palasia irrottelee.”

”Se syöminenhan on brutaalia. Brutaali tapahtuma kerta kaikkiaan. Kun tuota... antaa munuaisen taikka maksan niin kuuluu se ääni ja sinne meni kertaheitolla... ja se on mahas. Ei mitään tolkkua, kerta kaikkiaan ei mitään, niin kun pikkusenkaan rupeis niin kun niin sanotusti syömään, vaan se niellä hotkii kerta kaikkiaan sieltä ja sit kun se tällä tavalla tekee, niin ei mene kuin muutama minuutti niin se on vintti pimeenä. Kyllä niin sikeesti nukkuu.”

”Se raatelee niin ettei poro pääse mihinkään ja tappaa sitten.”

”Se on vaan negatiivinen eläin. En ole kuullut positiivisia tarinoita.”

”Ahma on pieniaivoinen elukka. Se on pelkästään tuhoeläin. Se on niin kuin minkki, menee ja tekee ja rassaa.”

”Susi ja ahma ovat poromiesten keskuudessa ne vihatuimmat, kun ne kaataa niin paljon. Ne tekee niin paljon lyhyessä ajassa tuhoa. Sen takia sitä ei rakasteta.”

”Ahma on pahin peto.”

Sidosryhmittäin tarkasteltuna painotukset ahmaan liitetyistä kielteisistä mielikuvista eroavat toisistaan. Ahman aiheuttamia vahinkoja porotaloudelle painottivat ymmärrettävistä syistä erityisesti maa- ja metsätalouselinkeinot, mutta myös ympäristöviranomaiset painottivat voimakkaasti asiaa. Myös järjestysviranomaiset, luonnonsuojelutahot, metsästyksen viranomaistahot ja 'muut tahot' pitivät porohaittoja merkittävinä. Ylipäättään ottaen ahman mahdollisesti aiheuttamat vahingot koettiin vakavana ongelmana kaikkien vastaajien joukossa. Vapaaehtoiset metsästäjätahot painottivat ahman aiheuttamaa riistakannan verotusta, mutta myös kunnat, luonnonsuojelutahot ja metsästyksen viranomaistahot olivat asiasta huolissaan. Suurimman kannatuksen ahman aiheuttamalle pelolle ihmisissä antoivat järjestysviranomaiset. Tämä selittyy sillä, että nämä viranomaistahot saavat aina ensimmäisenä vastatakseni ihmisten kyselyihin ja huolenaiheisiin suurpetojen liikkeessa alueella.

Taulukko 7. Ahmaan liitetyt kielteiset mielikuvat sidosryhmittäin. Prosenttiosuudet kuvaavat kunkin mielikuvan kannatuksen osuutta sidosryhmätahon sisällä.

Ahmaan liitetyt kielteiset mielikuvat (vastanneiden lkm sulkeissa, N=101)	vahingot porotaloudelle	vahingot muille elinkeinoille	hirvieläinten ja muun riistakannan verotus	pelko, uhka turvallisuudelle	kielteinen mielikuva lajista	muut
Järjestysviranomaiset (5)	40,0	10,0	5,0	15,0	-	30,0
Kunnat (10)	20,5	6,8	18,2	11,4	13,6	29,5
Luonnonsuojelutahot (10)	33,3	13,9	19,4	5,6	16,7	11,1
Maa- ja metsätalouselinkeinot (15)	59,4	15,6	1,6	12,5	-	10,9
Metsästyksen viranomaiset (46)	45,0	20,3	15,8	2,3	6,3	10,4
Vapaaehtoiset metsästäjätahot (9)	20,0	15,6	31,1	6,7	8,9	17,8
Ympäristöviranomaiset (3)	83,3	16,7	-	-	-	-
Muut tahot (3)	40,0	60,0	-	-	-	-

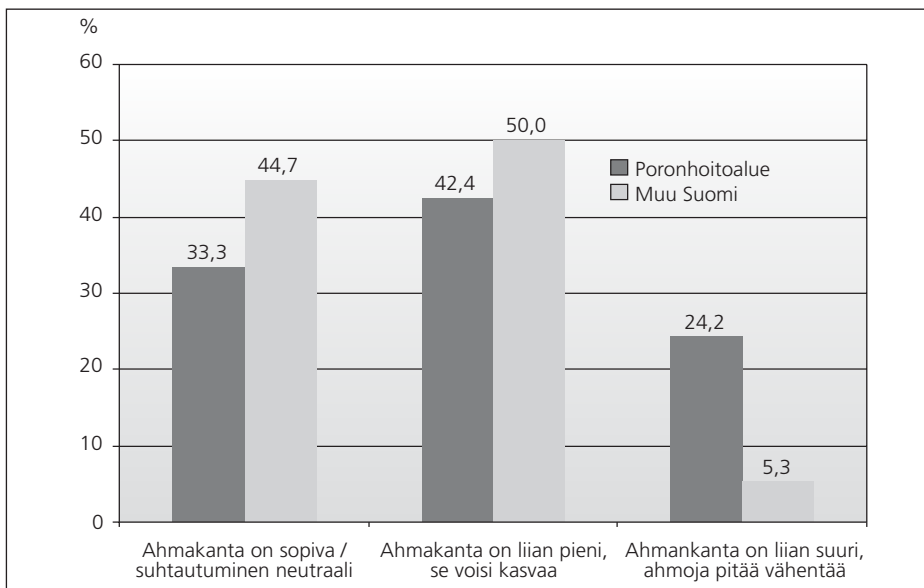
5.1.2. Ahmakannan kokoon liittyvät kannanotot

Kysymyskaavakkeessa vastaajaa pyydettiin luonnehtimaan oman maakuntansa tai riistanhoitopiirinsä ahmakannan tilannetta (kysymys nro 1) ja näkemystään sopivasta kannantiheydestä (kysymys nro 5). Näihin kysymyksiin annetut vastaukset muistuttivat toisiaan, joten mikäli kysymykseen numero 5 ei ollut annettu selkeää vastausta, määriteltiin vastaajan näkemys sopivasta kannasta tarkastelemalla vastausta kysymykseen numero 1. Jälkimmäiseen kysymykseen toivottiin numerotietoa, mutta vastauksen sai antaa myös nykykantaan suhteutettuna; nykyinen kanta on sopiva, liian suuri tai liian pieni. Suurin osa vastaajista arvioi ahmakannan tilaa sanallisesti. Mikäli kannan sopivaksi katsottu koko oli kuitenkin annettu numerotietona, se suhteutettiin maakunnan nykykantaan vastauksen saamiseksi vertailukelpoiseksi.

Vastaajien kannanotot jaettiin kolmeen luokkaan:

- 1) Vastaaja suhtautuu maakunnan / riistanhoitopiirin ahmakannan kokoon neutraalisti. Kannan koko on parhaillaan aivan sopiva tai vastaajalla ei ollut erityisiä toiveita kannantiheyden suhteen.
- 2) Vastaajan mielestä maakunnan / riistanhoitopiirin ahmakanta on liian harva ja saisi vielä runsastua.
- 3) Vastaajan mielestä maakunnan / riistanhoitopiirin ahmakanta on jo ylärajoillaan ja ahmojen määrää tulisi joko vähentää tai ainakaan ne eivät saa runsastua tämän hetkisestä tilanteesta.

Kannanottojen vertailun helpottamiseksi sekä poronhoitoalueen että muun Suomen kannanottojen lukumäärät muunnettiin prosenttiluvuiksi (kuva 13).

Kuva 13. Oman maakunnan ahmakannan koosta esitettyjen mielipiteiden jakauma poronhoitoalueella ja muun Suomen alueella. Prosenttiluvut kuvaavat kunkin kolmen kannanoton osuutta alueella annetuista vastauksista.

Vastaajien tavoitteet ahmakannan koosta vaihtelevat suuresti kuvassa esitetyn aluejaon perusteella. Poronhoitoalueella yli 24 prosenttia eli noin joka neljäs vastaaja koki, että ahmakanta on jo aivan liian suuri ja ahmoja olisi syytä vähentää. Vähennystarve kohdistetaan nimenomaan tunturialueen ahmaesiintymiin. Useassa vastauksessa mainittiin, etteivät porot ja ahmat sovi elämään samalla alueella. Merkille pantavaa on, että kuitenkin joka kolmannen vastaajan mielestä kannan koko on sopiva ja peräti joka neljäs vastaaja antaisi kannan vielä kasvaa nykyisestä. Osa näistä vastaajista painotti, että kannan kasvun tulee tapahtua poronhoitoalueen ulkopuolella. Muun Suomen alueella puolestaan puolet vastaajista antaisi ahmakannan kasvaa. Toisaalta samalla alueella 45 prosenttia vastaajista on tyytyväisiä nykyiseen ahmakannan tilaan, mikä nykyisillä ahmatiheyksillä tarkoittaa todella pientä kantaa. Toisin sanoen vastaajat joko eivät tunne ahmakannan ahdinkoa tai ovat tyytyväisiä kun ahmakanta pysyy pienenä.

Tarkasteltaessa aineiston tasoitettua keskiarvoa sidosryhmätahoittain (taulukko 8), havaitaan että sidosryhmätahojen tavoitteena on kasvattaa nykyistä ahmakantaa (51,4 %). Nykyiseen ahmakannan kokoon tyytyväisyyttä löytyy jo selkeästi vähemmän (37,5 %) ja vähiten kannatettavana (11,1 %) koetaan ahmojen vähentäminen.

”Ahmaongelma on käsivarressa ja Muotkatunturilla ja pahentunut viime vuosina. Käsivarsi on ollut pitkään paha. Norjan ahmat juoksevat läpi käsivarren. Suomussalmen puolella ahmakanta on poromiesten mukaan lisääntynyt. Tulevat Venäjältä. Itärajan pinnassa Kuusamo ja sieltä alaspäin on paha. Ja sitten on tuo Norjan raja, käsivarsi, Näkkälä, Muotkatunturi jotka pahiten ottaa vastaan. Ja siellä pesii ahmoja, eivät pelkkiä käymäläisiä, yksittäisiä ja perhekuntia.”

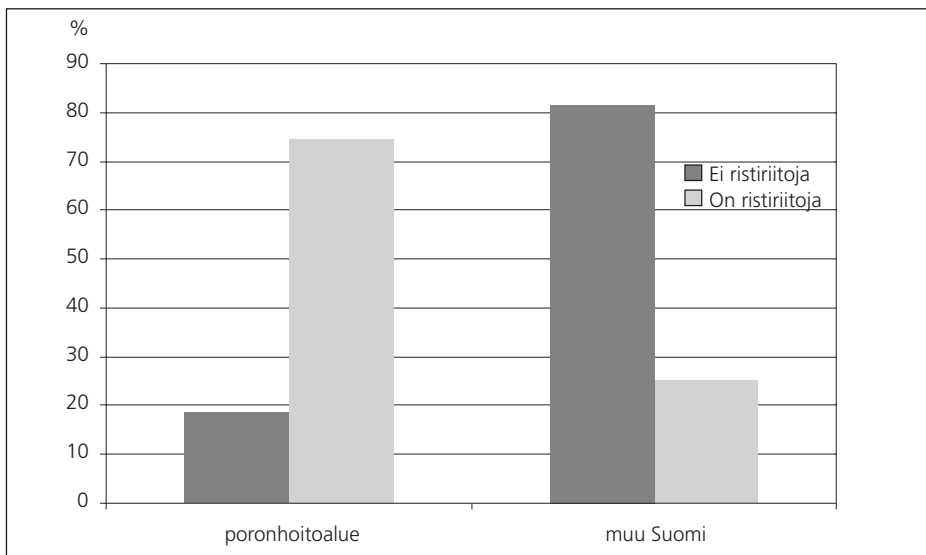
Sidosryhmätahoittain tarkasteltuna suhtautumisessa ahmakannan kokoon löytyy eroavaisuuksia. Luonnonsuojelutahot ja ympäristöviranomaiset ovat kaikkein valmeimpia kasvattamaan ahmakantaa. Järjestysviranomaiset, kunnat, metsästyksen viranomaistahot ja vapaaehtoiset metsästäjätahot tasapainottelevat sopivan ja liian pienen ahmakannan välimaastossa. Ainoastaan maa- ja metsätalouselinkeinoilla sekä 'muilla tahoilla' ahmojen vähentäminen sai selkeää kannatusta. Järjestysviranomaiset, kunnat, luonnonsuojelutahot ja ympäristöviranomaiset eivät vastauksissaan kallistuneet ahmakannan vähentämisen puolelle.

Taulukko 8. Oman maakunnan ahmakannan suuruudesta esitettyjen mielipiteiden jakauma sidosryhmätahoittain. Tasoitetussa keskiarvossa sidosryhmätahojen vastaajamäärien vaihtelusta aiheutuvat painotukset on poistettu, ja luku kertoo mielipiteiden keskinäisen suhteen tilanteessa, jossa kussakin sidostahossa olisi sama määrä vastanneita.

Suhtautuminen nykyiseen ahmakantaan (vastanneiden lukumäärä sulkeissa N=145)	Ahmakanta on sopiva / suhtautuminen neutraali	Ahmakanta on liian pieni, se voisi vielä kasvaa	Ahmakanta on liian suuri, ahmoja pitää vähentää
järjestysviranomaiset (12)	57,1	42,9	-
kunnat / maakuntaliitot (19)	47,4	52,6	-
luonnonsuojelutahot (10)	10,0	90,0	-
maa- ja metsätalouselinkeinot (14)	28,6	35,7	35,7
metsästyksen viranomaistahot (71)	43,7	46,5	9,9
vapaaehtoiset metsästäjätahot (10)	60,0	30,0	10,0
ympäristöviranomaiset (5)	20,0	80,0	-
muut tahot (3)	33,3	33,3	33,3
tasoitettu keskiarvo	37,5	51,4	11,1

5.1.3. Ahmakannan hoitoon liittyvät ristiriidat

Ahmakannan hoitoon liittyvät ristiriidat esiintyvät vastaajien mielestä nimenomaan poronhoitoalueella (kuva 14). Kyseisellä alueella enemmän kuin kolme neljästä vastaajasta koki ristiriitoja olevan, ja näistä vastaajista peräti kuusi seitsemästä mainitsi syyksi poronhoitoalueen harjoittamisen ja ahmakannan suojelun välisen sovittamattoman ristiriidan. Samalla useampikin vastaaja huomautti, ettei ahman kanssa esiinny muuten ongelmia. Vajaa neljäsosa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, ettei ristiriitoja esiinny. Tässä kohdassa osa vastaajista kyllä oletti, ettei ristiriitoja ole kun kaikki kuitenkin haluavat ahman pois poronhoitoalueelta.

Kuva 14. Poronhoitoalueen ja muun Suomen näkemys ahmaan liittyvien ristiriitaisten tavoitteiden esiintymisestä omalla alueellansa.

“Kun tulee uusi uhka johon ei ole aikaisemmin tottunut niin se pitäisi hätää heti pois. Se on uusi uhka, joka vaatii sopeutumiseen pitkän mit-takaavan. Se unohtuu, että mikä on se riski joutua vastaavan tyyppiseen onnettomuuteen suden kanssa tai muun kanssa.”

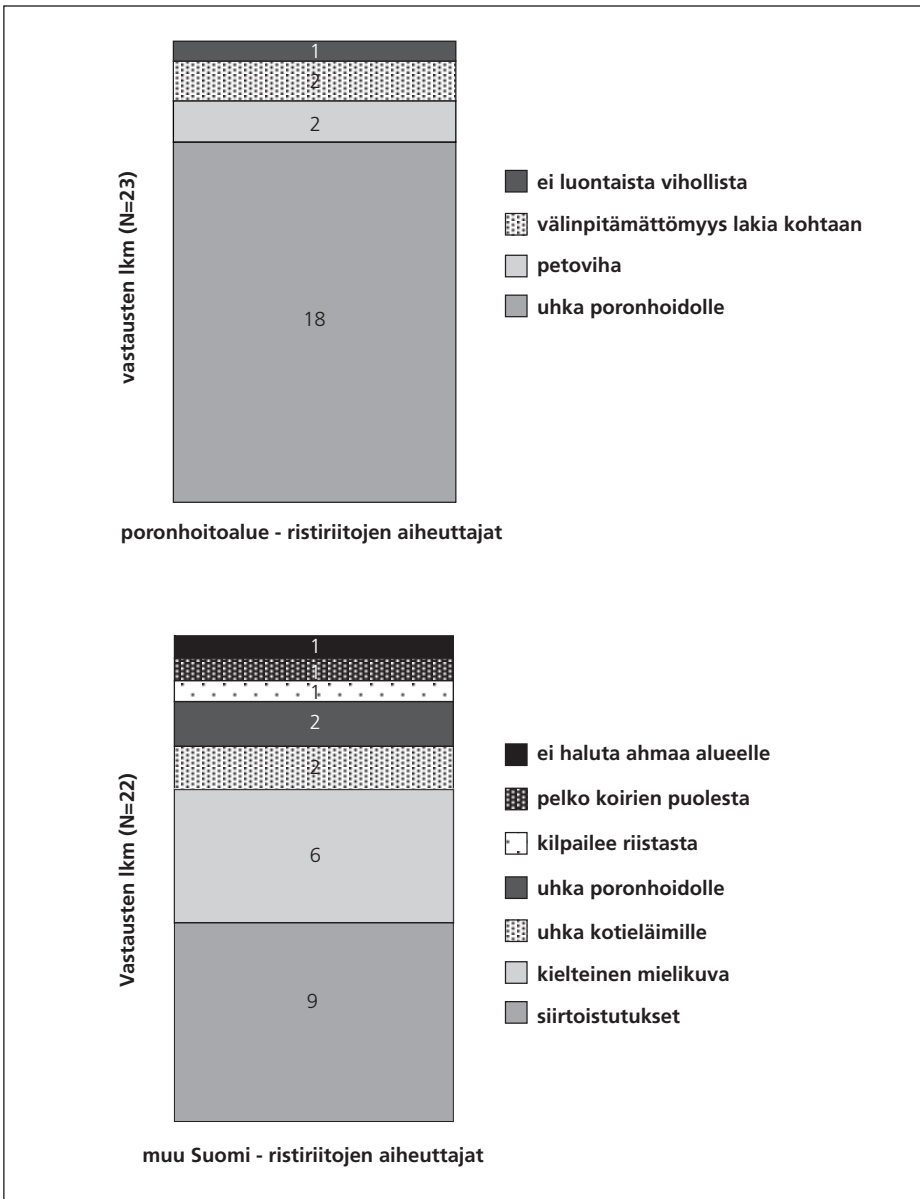
“Siedätyshoito on hyvä. Kun joutuu sen eläimen kanssa olemaan niin huomaa, että hänen ennakoasenteensa sitä eläintä kohtaan ovat vääriä. Se on samalla tavalla ääripäissä kun sen eläimen kanssa joutuu elämään, niin luulen että ne ääripäät lähentyvät. Se yltiösuojelija, joka ei salli missään tapauksessa sen eläimen ampumista teki se mitä tahansa, niin jos joutuu sen eläimen kanssa elämään ja se aiheuttaa ongelmia itselle, perheenjä-senelle tai läheiselle, se rupeaa hyväksymään että se voidaankin poistaa. Ja toisaalta se joka ajattelee, että se eläin ammutaan pois vaikkei se tekisi yhtään mitään, niin se tottuu että ehkä se eläin voisi ollakin.”

“No, ei ahma poronhoitoalueelle mahdu, siitä ei tuu mitään. Yhteis-elosta. Eihän ne koskaan lopu.”

“Kuuluu luontoon, niitä nimittäin aina on ollut. Kyllä niiden kanssa on tultu toimeen, kun nyt on tottunu.”

Muun Suomen alueella ristiriitoja koetaan olevan huomattavasti vähemmän, ainoastaan joka neljännes vastaaja huomauttaa ristiriitoja esiintyvän (kuva 14). Tärkeimmäksi teki-jäksi koetaan aiempien siirtoistutusten mukanaan tuomat ongelmat; alueen ihmisiä ei ole kuultu ja tiedotus on ollut vähäistä. Vastajat kokevat, että ahman pahaa mainetta liioitellaan, ennakkoluulot periytyvät sukupolvilta toisille ja kielteinen lehtikirjoittelu ohjaa

mielikuvia. Tarkempi erittely kuvassa 15. Kolme neljästä vastaajasta koki, ettei alueella ole ristiriitaisia tavoitteita. Useassa tapauksessa väite perustui toteamukseen alueen ahmakannan pienyydestä tai peräti olemattomuudesta.

Kuva 15. Ahmaan liittyvien ristiriitaisten tavoitteiden syyt poronhoitoalueella ja muualla Suomessa.

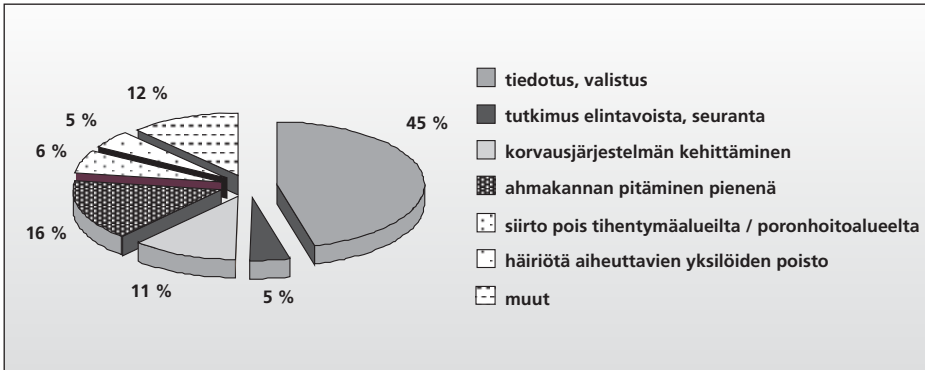
5.1.4. Ahman ja ihmisen yhteiseloon liittyvät kannanotot

Lomakkeen kysymykseen keinoista ihmisen ja ahman yhteiselon ylläpitoon ja parantamiseen saivat vastaajat antaa sanallisen selityksen. Vapaasta sanasta huolimatta vastaukset asettuivat pääosin kuuteen eri teemaan (kuva 16):

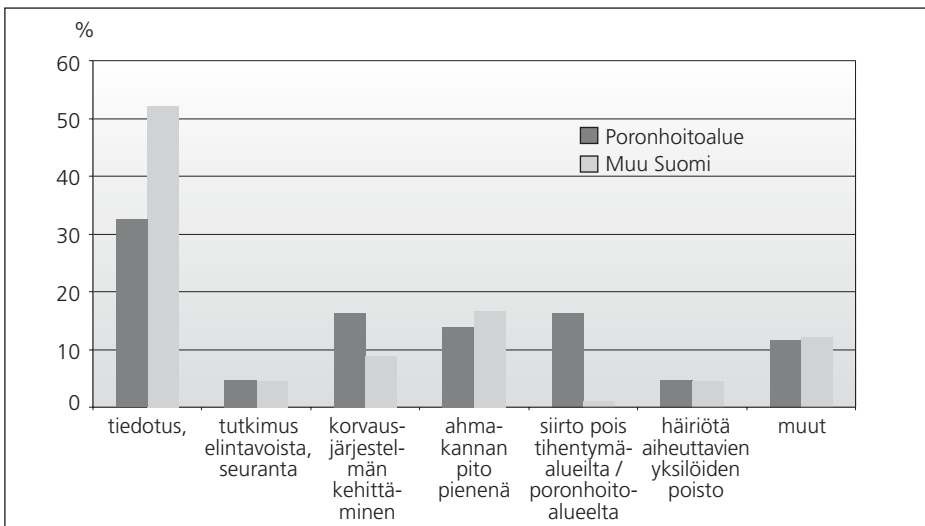
- 1) Ahmasta halutaan lisää tietoa; elinpiiristä, liikkumisesta, ruoasta, kannan suuruudesta, vaarattomuudesta, siirtoistutuksista, tutkimuksesta. Tiedotuksen tulee olla avointa ja tapahtua puolueettomien tiedottajien kautta. Tiedon täytyy olla tutkittua ja oikeaa. Valistusta tarvitaan lapsista aikuisiin.
- 2) Ahmaa täytyy tutkia; elinpiiriä, ravintokäyttäytymistä, kannan suuruutta. Ahmakannan kehitystä täytyy seurata tarkoin. On hyvä miettiä toimintamalleja mahdollisten ongelmien varalle ahmakannan runsastuessa.
- 3) Petovahinkokorvausjärjestelmä on huono. Omavastuuosuus täytyy poistaa ja korvauksen täytyy kattaa vahingoista koituneet menetykset. Reviiripohjainen korvausjärjestelmä voisi ahman kohdalla toimia.
- 4) Ahmakanta on syytä pitää niin pienenä, että se on hallittavissa. Keinona nähdään ahman metsästäminen pyyntiluvuin. Poronhoitoalueelle ahma ei mahdu kovinkaan hyvin. Monet eteläisen Suomen vastaajista halusivat pitää ahman erämaissa. Ahmat halutaan eläintarhoihin katseltaviksi.
- 5) Mikäli ahma aiheuttaa ihmiselle tai ihmisen harjoittamille elinkeinoille häiriötä, halutaan kyseinen yksilö poistaa eli tappaa.
- 6) Ahmakannan epätasaista maantieteellistä sijoittumista halutaan tasoittaa. Ahmoja olisi hyvä siirtää poronhoitoalueen tihentymistä eteläisempään Suomeen.

Näiden pääteemojen lisäksi kertyi myös yksittäisiä ehdotuksia, jotka luokiteltiin joukkoon 'muut'. Hajaehdotuksia olivat muun muassa kannan säilyttäminen, haaskojen jättäminen metsiin, elinpiirin rajaaminen, ahma pois kaikkialta, ehdoton ei siirtoistutuksille, tiukempi linja metsästysrikoksiin, päätöksenteko paikallistasolle ja kannanhoitosuunnitelman teko.

Tarkasteltaessa ihmisen ja ahman rinnakkaineloa keinoja poronhoitoalueen ja muun Suomen kesken (kuva 17), on hyödyllisenä nähtyjen keinojen välillä runsaasti eroja. Jos kohta tiedotus ja valistus nähdäänkin tärkeimpänä yhteiselon edellytyksenä koko maassa, on muun Suomen alueella huomattavasti enemmän tarvetta perustiedolle. Ahma on edelleen melkoisen tuntematon eläin alueilla, missä se ei pysyvästi esiinny. Tarvetta aktiiviselle tiedottamiselle on siis jo ennen kuin ahma asettuu taloksi. Poronhoitoalueella ahma koetaan tutumpana eläimenä. Poronhoitoalueella nähdään olevan suuri tarve niin petovahinkojen korvausjärjestelmän kehittämiseksi kuin ahmatihentymien purkamiseksi. Ahmoja halutaan siirtää eteläisempään Suomeen, missä niillä on tilaa elää ilman kahnauksia poroelinkeinon kanssa. Sen sijaan muun Suomen alueella ei ole herätty ajattelemaan ahmojen poistoa poronhoitoalueelta. Selitys lienee luonnollisesti siinä, etteivät poroelinkeinon ongelmat kosketa muualla asuvien arkipäivää. Tasaisesti läpi maan yli

Kuva 16. Ihmisen ja ahman sujuvampaan rinnakkaineloon edellytyksiä. Ehdotuksen kannatus on esitetty prosentiosuutena kaikista esitetyistä keinoista. Jokaisella vastaajalla (N=112) on ollut yhtä suuri painoarvo riippumatta vastaajan edustaman sidosryhmän vastausaktiivisuudesta.

Kuva 17. Ahman ja ihmisen yhteiselön keinot alueittain tarkasteltuna.

kymmenesosa vastaajista haluaa pitää ahmakannan edelleen suhteellisen pienenä. Näin ajatellaan vältettävän ahman mahdollisesti aiheuttamat vahingot.

Sidosryhmittäin tarkasteltuna (taulukko 9) tärkeimpänä keinona edistää ja ylläpitää ihmisen ja ahman rinnakkaineloa nähdään selvästi tiedotus ja valistus. Niin järjestysviranomaiset, kunnat, luonnonsuojelutahot, maa- ja metsätalouselinkeinot, metsästyksen viranomaistahot kuin vapaaehtoiset metsästäjätahotkin olivat yksimielisiä tiedotuksen roolin tärkeydestä. Samalla tämä on selkeä vastaajien enemmistön mielipide. Ympäristöviranomaiset painottavat useampaakin keinoa, petovahinkokorvausjärjestelmän kehittämistarpeen ollessa kuitenkin kärkipäässä. Korvausjärjestelmässä näkivät puutteita myös kaikki muutkin sidosryhmät vapaaehtoisia metsästäjätahoja ja 'muuta tahoja' lukuun

Taulukko 9. Ihmisen ja ahman yhteiselon ylläpidon keinot sidosryhmätahoittain. Prosenttiluku kertoo sidosryhmätahoittain eri keinojen keskinäisen tärkeyden. Tummanharmaalla on merkittynä kunkin sidosryhmän tärkeimpänä pitämä yhteiselon ylläpitokeino.

Ihmissen ja ahman yhteiselon ylläpito (vastaajien lkm suluisissa)	tiedotus, valistus	tutkimus elintavoista, seuranta	petokorvausjärjestelmän kehittäminen	ahmakannan pito pienenä	häiriötä aiheuttavien yksilöiden poisto	siirto pois tiheimysohjeilta / poronhoitoalueelta	muut
Järjestysviranomaiset (12)	58,3	-	8,3	8,3	-	-	25,0
Kunnat (13)	43,8	-	12,5	18,8	12,5	6,3	6,3
Luonnonsuojelutahot (8)	50,0	10,0	20,0	-	-	-	20,0
Maa- ja metsätalouselinkeinot (13)	22,2	5,6	16,7	11,1	11,1	16,7	16,7
Metsästyksen viranomaiset (54)	54,1	4,9	8,2	18,0	1,6	4,9	8,2
Vapaaehtoiset metsästäjätahot (7)	44,4	-	-	33,3	11,1	11,1	-
Ympäristöviranomaiset (3)	20,0	20,0	40,0	-	-	-	20,0

ottamatta. Ahmakannan pitoa pienenä kannattivat varsinkin kunnat, metsästyksen viranomaistahot, vapaaehtoiset metsästäjätahot ja 'muut tahot'. Maa- ja metsätalouselinkeinot sekä vapaaehtoiset metsästäjätahot kannattavat voimakkaimmin ahmojen siirtoa pois poronhoitoalueen tihentymäalueilta.

Seuraavassa on asiantuntijoiden kommentteja ja näkemyksiä ihmisen ja ahman välisen yhteiselön eri keinoista:

Tiedotus / valistus

"Mikä kuva medialla on ahmasta – yksinäinen ahma tappaa parissa päivässä koko porotokan."

"Mielestäni taktisista syistä ja tietämättömyydestä johtuen ja toimittajat vielä ruokkivat perinteen ja kansantavan mukaan otsikoissa, että ahma "riehui ja raateli", minusta sen ei pitäisi olla nykyajan suhtautumistapana ollenkaan kun puhutaan suurpedoista. Populismia näissä on paljonkin, toimittajat erehtyvät ja alentuvat petojen yhteydessä ylilyönteihin ja alatyylisiin. Todelliset faktat voidaan ihan tietoisesti peittää. Siihen tiedotukseen pitäisi kiinnittää toimittajien nykyistä rohkeammin huomiota, keskusteluun aktiivisempi ja ammattimaisempi ote eikä hyväksyä kaikenlaista informaatiota. Ei siihen muuten tule korjausta. Pitää tarjota faktaa ja tutkimustietoa ja suhtautua kielteisesti infoon ja tiedotukseen, joka ruokkii petovihaa ja estää asiallisen suhtautumisen näihin petoihin ja inhimillistää. Se ei ole nykyaikaan sopivaa. Se ei ole toimittajien tietämättömyyttä vaan taktista, ekonominen tarkoitus ja halu myötäillä kansan syviä tuntoja. Se niin herkästi uppoaa kansaan, kun siitä tehdään eksoottinen kuvaus."

"Räväkkä petoviha on vähentynyt huomattavasti, se on minimaalinen, se on paljon vähempi kuin julkisissa keskusteluissa näyttää olevan esillä."

"Hitaasti se kääntyy se asenne. Kyl mää sanosin, että paliskuntain yhdistyksellä on iso vastuu sit siellä että tieto liikkuu."

"Pitäisi tiedottaa se mikä ahma on. Mitä se poroille tekee. Tiedottaa suoraan tuonne etelään, televisiot, radiot."

"Ahmasta ei ole muualla kirjoitettu kuin Lapin mediassa, ne ovat levinneet Keski-Suomeen ja Etelä-Suomeen. "Ahma piru paksulla lumella hyppii porotokan selässä ja tappaa ne kaikki." Sitten meille tulee tänne ahma, niin sanotaan, että se tappaa meiltä kaikki lampaat ja hirvenvasat."

"Jouduttiin tekemään tiedotusta ja etsimään ihan perustietoa ahmasta, kun se ei ollut niin tuttu laji kun ne jäljet tulivat ja isot otsikot. Nimenomaan, että syökö se hirvenvasoja ja käyttääkö se haaskoja. Nyt se varmaan on se ahma tullut tutummaksi. Mutta varmaan ihan perustietämyskin puuttuu."

"Valistusta julkisen sanan kautta. Nämä lähtevät muotoutumaan jo peruskoulusta saakka missä saadaan tieto luonnosta. Täytyisi lähteä faktapohjaisesti ja jättää se turha kiihkoilu pois, ylisuojelu ja petoviha pois. Neutraali ja asiallinen tieto, siitä se lähtisi."

“Tavallaan tälläset tiedotuskanavat on olemassa. Pikemminkin on kysymys siitä, että ihmiset oppis niitä käyttämään, kun sitten taas etsittäs jotakin uutta kanavaa.”

“Ei täälläkään kukaan ahmasta puhu, ne ei pysty hahmottamaan minkä näkönen esitys se on. Suden ne kyllä tuntee koirasta ja karhun ne nyt tuntee. Ahman jälet kun on, niin kyllä saapas kysyä, että mikä se tästä on mennyt.”

“Siirtoistutuksien täytyisi olla ihan julkisia, muuta ei voi kuvitella. Niistä on tavattomasti epäluuloja suden osalta vaikka niitä siirtoistutuksia ei ole tehty. Täydellistä avoimuutta. Aina kun uudelle paikkakunnalle ilmestyy susi, niin se on ensimmäinen reaktio, että se on sinne siirretty. Se on jotenkin valitettava juttu, että se on näin mennyt. Ahman osalta ei tarinoita kulje, kun se ei ole niin intohimoja herättävä laji, niin siitä ei synny järjestettäviä juttuja ja perättömiä huhuja.”

“Siirtoistutuksista olisi pitänyt aikanaan ilmoittaa enemmän ainakin alkuvaiheessa.”

“Mitä enemmän pidetään salassa, sen enemmän syntyy huhuja. Historia on meillä rasitteena, kun jälkikäteen on selvinnyt, että niitä on salattu, niin aina niitä tämänkin jälkeen tuodaan salaa. Kun karhua ja ahmaa on tuotu salaa, niin on kansan mielestä selvää, että on tuotu myös susia ja ilveksiä.”

“Se tarina siitä Ähtärin eläintarhan eläinkuljetusautosta, joka liikkuu milloin missäkin päin Etelä-Suomea niin se elää kyllä sitkeästi ja ihmiset yhdistää jonkun suurpedon näkemisen jossakin ja sitten joku siellä on päässyt puuhaamaan.”

“Tiedottaminen niin etteivät ihmiset koe, että heille jätetään jotain oleellista kertomatta, että heiltä pimitetään. Ei saa jäädä kiinni väärästä tiedosta. Jos siitä jää kiinni kerran niin on aina valehtelija. Ahman kohdalla pitäisi tiedottaa ravinnonhankinnasta, esim. poro ja metsäpeura ovat erilaisessa asemassa ahman saaliseläimenä. Villipeura tarkkailee erilailla ympäristöä.”

“Avoimuus on ensisijaisen tärkeää. Ei saa valtaa luoda vääriä mielikuvia, jotka perustuvat johonkin ”salattuun tietoon”. Avoimuudella päästään pitkälle pitkällä aikavälillä eikä se jää rasitteeksi.”

Tutkimus / seuranta

“Toki ahmassa on vielä paljon seurattavaa ja selvitettävää, että mitä se tuolla sitten puuhaa. Mielikuvat saattaa muuttua hyvinkin paljon siitä sitten kun tietoa saadaan. Se on vähän semmoinen, kun se on niin pieni otus kumminki. Kyllä se varmasti saalistustilanteessa se jos mikään niin joutuu sitten tai hakee heikkokuntoisia tai muuten vaivaisia. Ei riitä energia mihinkään suurimittaiseen tai porojen laukottamiseen tuolla pitkin tunturia. Se voi olla niinkin, että se ottaa sieltä sen mikä päivän mittaan muutenkin menehtyisi.”

”Tutkijatkin ne on niin salamyhkäsiä ollu ennen ainakin.”

”Kyllähän täällä on uskottavuuspula RKTL:n kanta-arvioihin melko paha.”

”Näyttäs, että ahman jälkiä on entistä enemmän, että pikkuhiljaa niin kun koko ajan on kasvamassa ollu se ahmakanta. Niin se niin monneen paikkaan tekkee niitä jälkiä, että sen kannan arvioiminen on hirveän vaikeaa.”

”Jos jonkun pedon jälki on, niin se yleensä aina raamataan sudeksi tai joku outo jälki, joka näyttäs sudenjäljeltä. Kun se ahma käy siellä moneen kertaan niin sehän tamppautuu jotenkin ja näyttää, että siellä on monta suden jälkeä.”

”Ahman jälkien tunnistaminen on vaikeaa. Kesäaikaan ei mitään jälkiä. Niitä jälkiä nähdään mistä pedosta on milloinkin paljon puhetta.”

Korvausjärjestelmän kehittäminen

”Ahman aiheuttamat vahingot löydetään hyvin, kun se ei tapa kesäkelillä niin paljon vaan se tappaa keväällä kun sillä on poikaset pesässä. Ja kun lumi on maassa niin kaikki jää hyvin näkyville ja korpit on vielä puussa ilmoittamassa sen.”

”Ahmalle on tunnusomaista se, että se päähän puree aika usein ja ahma hyökkää ylhäältä päin jos sillä on mahdollisuus. Sillä on omat spesiaaliäljet, jotka sitten kyllä porosta näkee kuka on tappanut.”

”Petovahinkojen havainnoinnin vaikeus, se on täysin mahdotonta kesällä, keväällä, talvella. Se ei tule koskaan esiin, että minkä osuuden poromiehet voivat löytää, mikä jää hävikiksi, saati että joku ymmärtäisi kun ilmoitetaan Kainuusta 700 poroa, vastaan 17 koira, kukaan ei tiedä, mikä se todellinen määrä oli, kun vaan ne löydetyt on, jotka on rekisteröity. Tiedotuksessa on kauhean isoja aukkoja, jota ei kukaan näemmä pysty hoitamaan niin että Suomen sisälläkin ymmärrettäisiin nämä asiat, että missä ne vahingot ovat ja kenelle ne tapahtuvat.”

”Nähdään erittäin tärkeänä tämä omavastuuosuuden poistaminen. Se katkeroittaa, köyhdyttää ja suututtaa. Monet poromiehet kokevat, että kaikkea ei saa korvattua ja siitä vähäisestäkin saa maksaa pitkän pennin. Ja se korvaus voi tulla nopeammin.”

”Omavastuu hiertää. Ihmiset eivät koe oikeudenmukaiseksi, että peto, jolle ei voi mitään tehdä ja joka aiheuttaa vahinkoa niin heidän pitää maksaa siitä jotakin.”

”Korvaukset menee suurin osa käytännössä siihen etsimiseen. Siellä saa ajaa 300 kilometriä päivässä, että käy sitten niin kun ne muutkin vielä kattomassa. Siihen se poromiehen palkka menee. Sitten tehdään ilmoitus näistä vielä. Pahimmassa tapauksessa monesti joutuu sitten lähtee vielä näyttää ja taas mennään uudestaan.”

“Porotalous katsoo, että he eivät saa oikeudenmukaista korvausta petovahingoista. Korvaukset eivät ole tarpeeksi suuria, kun joudutaan etsimään niitä raatoja ja yksittäisestä porosta saadut korvaukset ovat liian pieniä. Ihminen on lajiyypillisesti sellainen, että koskaan ei ole tarpeeksi. Mielestäni kannattaisi satsata sen selvittämiseen, että ovatko ne korvaukset oikean suuruiset. Pitäisi selvittää paljonko itse asiassa juuri esim. ahma aiheuttaa niitä porovahinkoja. Mikä on ahman ylläpidon hinta. Ei sitä tiedetä riittävällä tarkkuudella ollenkaan. Nykytekniikka kun mahdollistaa näiden selvittämisen. Sitten pitää selvittää, mikä sen siitosporon hinta on, porolihan kilohinta jos se on siitosporo. Minkä arvoinen se eläin on, ensin täytyy vaan tietää paljonko niitä poroja menee. Siihen ei ole paljon satsattu. Muuten on kehitytty, nämä maakotkan vahingot ja karhujutut. Sitten voisi määrittää, paljonko yhteiskunta on valmis maksamaan, mitkä on näkemykset ja odotukset. Koska sieltä ne rahat lähtee veroina kansalaisilta. Voisi esittää faktana, että jos pidetään tämän verran niin hinnaksi tulee tämän verran. Ja biologit voisivat esittää mikä on geneettinen minimikanta, joka on turvallinen ja terve lajin kannalta. Sitten voisi punnertaa kompromissin, saataisiin linnarauha. Sitten yhteiskunta voisi vaatia poropuoleltakin paremmin sietämistä, kun voitaisiin osoittaa, että näin paljon on poroja menneet ja näin paljon on maksettu. Näillä pelisäännöillä päästäisiin tästä ikuisesta jahkaamisesta kestävämmälle pohjalle.”

“Maakotkan osalta on palannut rauha maahan. Ei keskustella kotkatuhoista, vahingoista ja kotkapesien kaatamisesta ja särkemisestä. Poromiesten suhde maakotkaan on ok ja hyvässä jamassa. Sama järjestelmä ahman kohdalla voisi auttaakin.”

“Ehkä sama järjestelmä kuin kotkalla voisi toimia. Alkuun katsoin sitä kotkalla, että se on täysin järjetön systeemi, että palkitaan siitä, että noudattaa lakia. Se on loppujen lopuksi toiminut hienosti niin eikö se voisi toimia myös muittenkin suurpetojen osalta.”

“Ahma on kärkipäässä maasuurpedoista, että olisi mielleltävissä kokeiltavaksi, koska kaikki muut ovat sitten vaikeita havainnoida. Ahmaa on niin vähän ja niiden paikka tiedetään, se on nopeasti jäljestettävissä että siltä osin haluaa kokeilla.”

“Korvauksen täytyy olla kyllin suuri. Reviiripohjainen korvausmenetelmä voisi olla mahdollinen. Pesivä ahma pysyy aloillaan eli on reviirieläin. Olisiko pesäkorvaus mahdollinen? Uros puolestaan jolkottelee siellä sun täällä.”

“Jos se rahallinen korvaus olisi riittävän suuri, niin niitten petojen annettaisiin olla rauhassa.”

Ahmakannan pitäminen pienenä / metsästys

“Tänä päivänä ei ole sitä kannan hoitamisen periaatetta. Pitkälti kuuluu kysymys, että miksi minä minnekään ilmoittaisin, kun ei sillä ole mitään merkitystä?”

“Se on sillä tavalla lainsuojaton kun se on rauhoitettu, koetaan ettei siihen saada edes teoriassa lupia, niin sellainen pelko on että laittomasti tapetaan.”

“Ahma ei ole lupamenettelyn piirissä tai miksei se teoriassa mutta käytännössä ei ole. Ahmasta ei siis puhuta. Se on pahaenteistä hiljaisuutta.”

“Kun kanta on sellainen, että vahingot on toistuvia niin se, ettei ahmaa voida poistaa edes erillisluvalla voi kääntyä ahmaa itseään vastaan. Niin on poronhoitoalueella, se on kääntynyt ahmaa vastaan. Tapahtuu kelkoilla yliajamisia. Mitä tahansa laki, jota ihmiset eivät koe oikeudenmukaiseksi aiheuttaa sen, etteivät ihmiset noudata sitä.”

“Negatiivinen suhtautuminen johtuu pitkälti siitä, että koetaan ettei siihen eläimeen voida vaikuttaa. Ongelmia siedettäisiin paljon paremmin jos koetaan että poikkeustilanteessa siihen voidaan vaikuttaa. Nyt pienikin ongelma koetaan pahana ja poisto hoidetaan vaikka salassa.”

“Ahmapopulaation voimistuessa täytyy ruveta kehittämään menetelmiä, jolla pystytään poistamaan tiettyjä yksilöitä, jotka osoittautuu liian suuriksi rasitteiksi elinkeinolle, omaisuudelle tai valtion korvausjärjestelmälle. Populaatio on ollut vielä niin pieni, että vahingot on jotenkin vielä jotenkin kärsitty. Mutta jos se lähtee tästä vielä kasvamaan niin kuin näyttää. Ei ole hyvä jos lupa on kiven takana tai sitä ei saa ollenkaan.”

“Se muutaman luvan myöntö silloin tällöin alueelle on kokonaiskuvan kannalta parempi kuin se ettei anneta yhtään. Muutamien lupien anto voi olla sen eläinkannan hoidon kannalta paljon parempi pitkällä aikavälillä.”

Siirto pois tihentymäalueilta / poronhoitoalueelta

“Niille voitaisiin niitä poistolupia ottaa siellä missä niitä on ihan haitaksi asti.”

“Ahmoja pitäisi siirtää tai tappaa ne jos ne kovin yhdellä alueella on.”

“Ahmojen tappaminen/poisto sallittua vasta sitten kun ei enää ole paikkoja mihin kuskata. Ensisijaisesti siis siirretään pois.”

“En ehkä nyt tällä hetkellä näkisi niin kun semmosta ahman suojelullista syytä siihen. Kovinkaan ihmeellisiin siirtoesityksiin.”

Häiriötä aiheuttavien yksilöiden poisto

“Ahmaa kärjistää poro-omistajien puolella se, että joku susi heittäytyy oikein pahaksi tai joku ilves tai karhu jollain alueella, niin sille on ruvettu saamaan lupia. Mutta ahma on täysin rauhoitettu. Ahman varalle ei ole olemassa oikein tehokasta reseptiä, että niitä voitaisiin poistaa taikka siirtää. On ongelma, joka jatkuvasti pitää ahmaongelman esillä, kun siihen ei saada mitään pysyvää helpotusta jos jossain on voimakas ahmapopulaatio.”

“Täällä pitäisi olla kuten Norjassa, että voisi poistaa poron kimpussa olevan ahman.”

“Poistotarpeen arviointi viranomaisen taholta ja poisto täytyy tapahtua viranomaisen valvomana. Tappajana hyvä metsästäjä ja eläin täytyy saada

tutkimustarkoituksiin. Ei saa olla vaaraa, että tapetaan väärä yksilö. Täytyy olla kovat sanktiot jos tapetaan ylimääräisiä.”

”Tutkijat mukaan poistamaan, ei tarvitse välttämättä ole rajavartija tai poliisi.”

”Ahma on niin harvinainen eläin, että ei ole varaa ottaa poroelinkeidon päälle sellaista mainetta, että poromiehet näitäkin metsästää, vaikkakin luvalla. Tulee vastakkainasettelu julkisuuteen, että poromiehet niitä poistaa.”

5.1.5. Ahmakannan säätelyn keinot

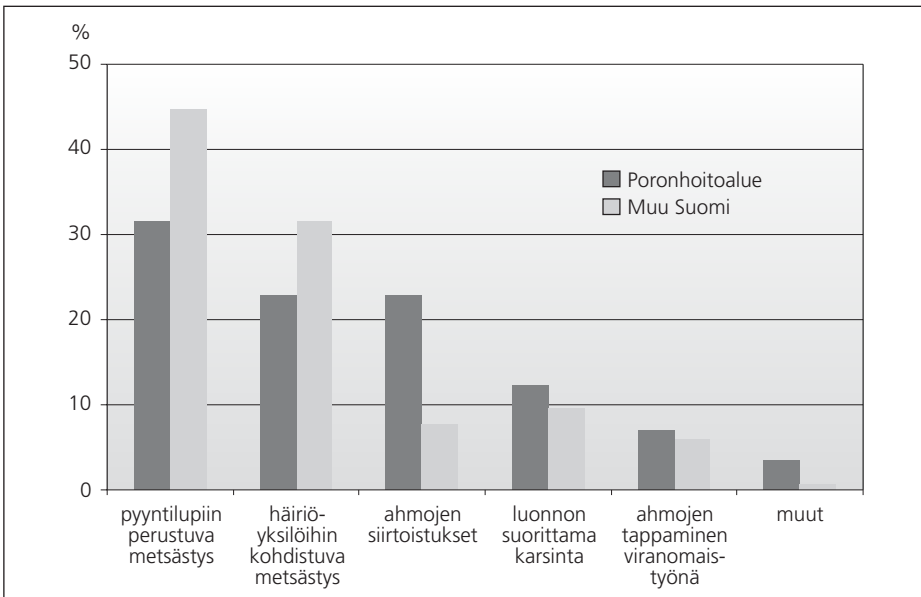
Vastaajilta kysyttiin mielipidettä Suomen ahmakannan mahdollisista säätelykeinoista. Kuusi eri vastausvaihtoehtoa olivat: 1) luonnon suorittama karsinta; 2) pyyntilupiin perustuva metsästys; 3) vain häiriöyksilöihin kohdistuva metsästys; 4) eläinten tappaminen vain viranomaistyönä; 5) eläinten siirtoistutukset; ja 6) jokin muu. Vaihtoehtojen lisäksi vastaukseen oli mahdollista antaa tarkentavia kommentteja.

Kysymyksenasettelu oli sikäli epäonnistunut, että vaikka vastaajille annettiin mahdollisuus valita useampi säätelykeino, niin vaihtoehtojen sanamuoto antoi ymmärtää valittavana olevan vain yhden keinon. Vastaajat noudattivat kumpaakin käytäntöä. Useassa vastauksessa kolmannelta tai neljännestä vaihtoehdosta sanan ”vain” oli poistettu (katso liite 1) ja ilman kyseisen sanan poistoakin suurin osa vastaajista oli valinnut useamman vaihtoehdon.

Ahmakannan säätelykeinojen tärkeys vaihtelee eri poronhoitoalueen ja ’muun Suomen’ välillä (kuva 18). Pyyntilupiin perustuva metsästys sai vahvan kannatuksen molemmilla alueilla huolimatta siitä, että ahman tiedetään yleisesti olevan erittäin harvalukuinen. Häiriöyksilöiden poisto koettiin myös tärkeäksi. Poronhoitoalueella siirtoistutukset saavat miltei joka neljännen vastaajan kannatuksen – ahmatihentymistä halutaan päästä eroon ahmoja kuitenkin tappamatta. Kannatusta saivat myös viranomaistyönä tehtävät ahmojen poistot ja luonnon suorittama karsinta. Näiden vaihtoehtojen yhteydessä moni vastaaja oli tarjonnut myös muita säätelykeinoja. Vastausvaihtoehdossa joukkoon ’muut’ ehdotettiin muun muassa kiintiömetsästystä ja vapaata metsästysoikeutta poronhoitoalueella.

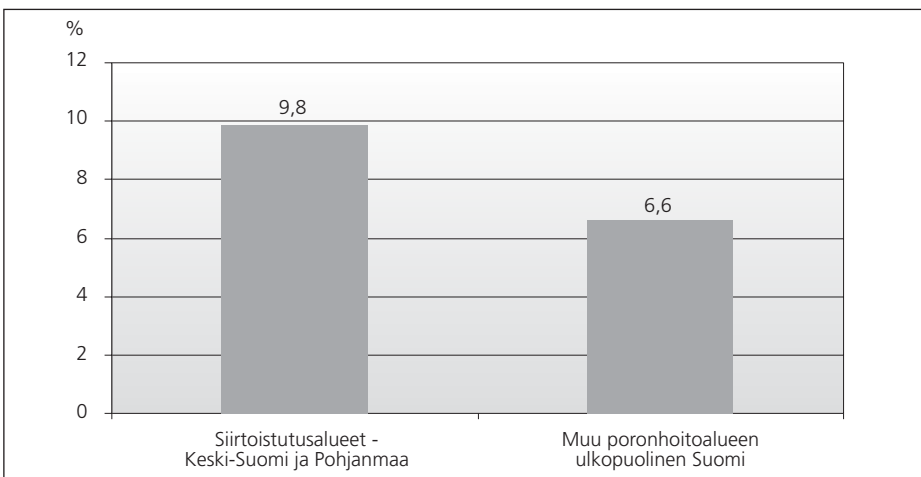
”Ahmalla pitäisi olla elämisen oikeus. Ei ole lähipiirissä sitä, että kanta olisi niin runsas, jotta se voitaisiin poistaa uhanalaisten listalta. Mutta toivotaan.”

”Jos on todella ongelmayksilöitä poronhoitoalueella niin se pitäisi hoitaa yksissä tuumin yhteiskunnan pelisääntöjen mukaan metsästäjien ja poromiesten kanssa yhdessä.”

Kuva 18. Ahmakannan säätelyn keinot alueittain tarkasteltuna.

Siirtoistutukset saivat suurta kannatusta poronhoitoalueella. Muun Suomen alueella kannatusta löytyi noin kahdeksan prosentin verran. Mielenkiintoinen tulos saadaan verratessa poronhoitoalueen ulkopuolella alueita, joille on aiemmin tehty siirtoistutuksia niihin alueisiin, joilla ei elä minkäänlaista vakiintunutta ahmakantaa (kuva 19). Siirtoistutusalueiden vastaajista noin 10 prosenttia näki siirtoistutukset varteenotettavana kannansäätelykeinona, kun puolestaan muilla alueilla kannatus ei ollut yhtä suurta. Toisin sanoen ahman kohdalla siirtoistutuskokemukset eivät ole ainakaan laskeneet innokkuutta menetelmän käyttöön. Muilla kuin siirtoistutusalueilla saatetaan menetelmää pitää arveluttavampana, koska kokemusta ahman läsnäolosta ja sopeutumisesta alueen metsiin ei vielä ole kertynyt.

Kuva 19. Poronhoitoalueen ulkopuolella asuvien vastaajien suhtautuminen siirtoistutuksien käyttöön ahmakannan säätelyssä.

”Poronhoitoalue on niin pitkä, että nykyinen se ei koskaan itsekseen saavuta Suomenselän aluetta.”

”Ahman luontaista levinneisyyttä pohjoisesta Lapin läpi niin sitä on turha odottaa.”

”Siirtoistutukset ok kunhan niitä ei siirretä sen vuoksi, että ne saadaan täältä pois. Niitä täytyy olla täälläkin, ylimääräiset voisi siirtää etelään. Todella hurjia legendoja liikkuu siirtoistutuksista.”

”Ahma pitäisi siirtää tammikuussa. Maaliskuun aikana sillä on jo pesä”

”Ahmaa ei pelätä ja sopeutuminen, kyllähän ihmiset perimmiltään arvostaa sitä että on rikas eläimistö. Ja ne vahingot on todella pieniä ellei olemattomia toisin kuin poronhoitoalueella, se lisää myös ymmärrystä.”

”Henkilökohtainen mielipide siirtoistutuksista se on ollut oikein hyvä toimenpide. En pitäisi ollenkaan pahana, että niitä jatkettaisiin edelleen. Se mitä se on aiheuttanut vastustusta, niin se on ollut niin pientä. En tiedä jos se nyt tehtäisiin, susi on tietyllä tavalla kiristänyt tunteita, että kohdistuisivatko ne myös ahmaan, mutta siihen nähden mitä se aiheutti hämminkiä niin se on niin pientä saavutettuun hyötyyn nähden. Kyllä se aivan erinomainen toimenpide on. Se kuitenkin ahmakantaa vahvistaa. Minulla on aika pessimistinen kuva ahmakannan kohtalosta tuolla poronhoitoalueella, se ei ole hyvä.”

”Ensin siirtoistutukset käyttöön ja vasta jos ne eivät auta niin sitten järeämmät toimet.”

”Siirtoistutuksissa täytyy edetä varovaisesti. Pieni kannanistutus erämaiselle alueelle ja täytyy tietää, että alueella riittää sille ruokaa. Ja täytyy järjestää tarkka seuranta.”

”Tietysti jos myyriä on vähän ja haaskoja ei löydy niin aika ohkasta on se ahman elämä. Se on kuitenkin kömpelö saalistaja etenkin sellaisissa olosuhteissa, missä se nykyisin joutuu elämään. Etenkin talvella kun on vähän lunta.”

”On tullut viestiä että osa on onnistunut, ovat vaihtaneet aluetta ja pesivät, ei ole ollut ongelmaa.”

”Kyllä toi just toi kannan vahvistaminen täällä etelän puolella, niin se, taikka sen vahvistaminen, niin se on hyvin paljon niin se on varmaan sellainen yksi juttu, että ei siinä oo mitään. Kyllä ahmaa saa tuoda, ahma saa vahvistua ihan reilusti. Ja jos siinä nyt niitä siirtohommia nyt sitten tulee niin ei siinä mitään, jos niin päätetään, niin ei siinä mitään sitten tehdään niin.”

Parhaina pidetyissä ahmakannan säätelykeinoissa löytyi eroja sidosryhmätahojen välillä (taulukko 10). Maa- ja metsätalouselinkeinot, metsästyksen viranomaistahot, vapaaehtoiset metsästäjätahot ja 'muut tahot' pitivät selkeästi parhaimpana keinona pyyntilupiin perustuvaa metsästystä. Kaikkien näiden tahojen toiveena oli myös häiriötä aiheutta-

Taulukko 10. Ahmakannan säätelyn keinot sidosryhmätahoittain tarkasteltuna. Prosenttiosuudet kuvaavat kunkin säätelykeinoon kannatuksen osuutta sidosryhmätahon sisällä. Tummanharmaalla on merkittyä kunkin sidosryhmän tärkeimpänä pitämä ahmakannan säätelykeino.

Ahmakannan säätelyn keinot (vastaajien lkm suluisissa, N=159)	pyyntilupiin perustuva metsästys	häiriöyksiöihin kohdistuva metsästys	ahman siirtoistukset	luonnon suorittama karsinta	ahman tappaminen vain viranomais-työnä	jokin muu
Järjestysviranomaiset (12)	36,4	36,4	13,6	9,1	4,5	-
Kunnat / maakuntaliitot (21)	33,3	22,2	7,4	25,9	11,1	-
Luonnonsuojelutahot (12)	10,5	26,3	26,3	15,8	21,1	-
Maa- ja metsätalouselinkeinot (17)	50,0	19,2	19,2	3,8	3,8	3,8
Metsästyksen viranomaistahot (80)	45,5	32,7	7,3	8,2	4,5	1,8
Vapaaehtoiset metsästäjätahot (11)	60,0	33,3	6,7	-	-	-
Ympäristöviranomaiset (3)	-	-	66,7	33,3	-	-
Muut tahot (3)	66,7	33,3	-	-	-	-

vien ahmayksilöiden poisto. Maa- metsätalouselinkeinojen edustajat käyttäisivät myös siirtoistutuksia. Vahvimmin siirtoistutusten takana olivat ympäristöviranomaiset ja luonnonsuojelutahot, joilta myös yksinomaan luonnon suorittama karsinta sai kannatusta. Luonnonsuojelutahoilla, järjestysviranomaisilla ja kunnilla kannatus eri säätelykeinojen käyttöön jakautui tasaisimmin. Muun muassa viranomaistyönä tapahtuvat ahmojen poistot saivat kannatusta, vaikkakin pyyntilupiin perustuvaa metsästystä yhdessä häiriöyksilöihin kohdistuvan metsästyksen kanssa kannatettiin vahvimmin.

“Se muutaman luvan myöntö silloin tällöin alueelle on kokonaiskuvan kannalta parempi kuin se ettei anneta yhtään. Muutamien lupien anto voi olla sen eläinkannan hoidon kannalta paljon parempi pitkällä aikavälillä. Sietokyky korkeille eläinkannoille on silloin paljon parempi.”

5.1.6. Häiriötä aiheuttavat yksilöt

Alueellisia vastaajia pyydettiin määrittelemään ahman mahdollinen häiriökäyttäytyminen. Kysymykseen vastasi vain 107 tahoja ja näistä vastaajista peräti 26 ilmoitti joko suoraan, ettei ahmalla ole häiriökäyttäytymistä tai kertoi kantansa kiertäen vetämällä vastauksen kohdalle viivan tai kysymysmerkin. Vastaamatta jättämiseksi tulkittiin ainoastaan täysin tyhjästä vastauksista. Suden, karhun ja ilveksen kohdalla vastaavissa kysymyksissä vastausprosentit ovat olleet huikkeen korkeat ja yksimielisyys häiriökäyttäytymisen suhteen on löytynyt helposti. Ahman kohdalla vastaajat kokivat tämän vaikeaksi. Mikäli tyhjästä vastauksesta tulkitaan siten, ettei vastaaja nähnyt ahmalla olevan häiriökäyttäytymistä, niin peräti 60,3 prosenttia vastaajista ei näe mainitsemisen arvoista häiriökäyttäytymistä ahmalla.

“En ole törmännyt häirikköahmaan.”

“Ei ole olemassa häirikköahmaa.”

“En ole koskaan tavannut häirikköahmaa eikä sellaista taida olla olemassa. Jos ahma lajityypillisesti tappaa eläimen ja siinä karvoja lähtee ja vertakin tulee ennen kuin saaliseläimestä henki lähtee ja sitten se syö sitä. Ja jos siinä lähellä on toinen poro, joka ei ymmärrä mennä pakoon ja on näköetäisyydellä ja ahma senkin tappaa, niin ei silloinkaan voisi puhua häirikköeläimestä.”

“Ahma on raadonsyöjä ja on sitten niitä poronpäitä takapihalla, kun niitä on kotitarpeiksi teurastettu pitkin talvea. Ahma hissuttelee ja haistaa sen kilometrin kahden päästä ja käy järsimässä niitä loppuja, niin sitä ei voi millään tulkita häirikkökäyttäytymiseksi.”

“Kun se kumminkin sitten kun se joku porotokan ympärillä sitten pyörii, niin se pyörii siellä aika kauan ettei sen kannata lähteä ruokapatojen äärestä pois.”

“Häirikkö –sanaan, siihen sisältyy jo valmis asenne ja se on ihmisen asenne. Ei se ahma mitään luonnollensa mahda.”

Häiriötä aiheuttavana ahmana nähtiin yksilö, joka hakeutuu pihapiiriin tai muun ihmisasutuksen läheisyyteen (43 mainintaa), pyydystä koteläimiä ruoakseen (40 mainintaa) tai on menettänyt kunnioituksen ja luontaisen pelkonsa ihmistä kohtaan (10 mainintaa). Häiriökäyttäytymiseksi määriteltiin porojen tappaminen (9 mainintaa), ja osassa vastauksista painotettiin ahman lajityypillistä tapaa tappaa enemmän poroja kuin se kykenee kerralla syömään (7 mainintaa). Myös koirien tai muiden lemmikkieläinten tappaminen koettiin häiriökäyttäytymiseksi (2 mainintaa). Yhdeksän vastaajaa painotti häiriön toistuvuutta eli kerran erehtyvä ahmayksilö ei vielä täytä määritelmää. Tässä yhteydessä on hyvä muistaa että ahman aiheuttamat kotieläinvahingot ovat olleet hyvin marginaalisia. Ahma ei myöskään aiheuta ihmisissä pelkoja. Ahman aiheuttamat vahingot keskittyvät siis poroelinkeinoon.

“Näkisin häirikkönä mahdollisesti sairaan, vahingoittuneen ja lajille epätyypillisesti käyttäytyvän yksilön.”

“Poronhoitoalueella kaikki ahmat koetaan häirikköahmaksi.”

Vastaajilta pyydettiin toimenpide-ehtouksia mahdollisen häiriötä aiheuttavan eläimen kohdalla. Vain pieni osa vastaajista näki tarvetta aiheen kommentoimiseen. Tärkeimpänä menetelmänä nähtiin häiriötä aiheuttavan yksilön pikainen poisto tappamalla joko viranomaisten tai metsästäjien toimesta (25 mainintaa). Hajaehdotuksia olivat yksilön siirto pois alueelta ja korvausjärjestelmän kehittäminen.

“Jokainen määrittelee häiriökäyttäytymisen omissa mielessään. Lainsäädännössä ei määritellä yhtään mitään. Häirikköahma...Häirikkö on sellainen, joka häiritsee ihmisen toimintaa. Pitääkö sille häiriölle sitten tehdä jotakin, on ihan toinen asia.”

5.1.7. Kehittämistarpeita

Alueellisilta sidosryhmävastaajilta pyydettiin mielipidettä ahmakannan hoitoon liittyvistä kehittämistarpeista. Yleisesti ottaen vastausinnokkuus oli melko vähäistä. Ohessa on esiiin nousseita asioita.

Tutkimus

Tutkimustarpeita pohti 65 vastaajaa, joista pieni osa (7 mainintaa) koki tutkimuksen tason ja määrän olevan nykyisellään riittävää. Kehittämistarpeita tutkimuksen eri osapuolilla löysi kuitenkin suurin osa kysymykseen vastanneista. Tutkimusta vaadittiin ylipäätään lisää. Nyt tutkimuksen katsotaan keskittyneen karhuun ja suteen vaikka ahman kohdalla on nähtävissä selkeä perusbiologisenkin tiedon puute. Lisätutkimusta kaivattiin muun muassa ahman ravinnonhankinnasta ja ravinnon koostumuksesta; mikä on itse pyydettyä ja missä

määrin peura- ja kaurislajit kuuluvat saaliseläimiin. Ahman levinneisyys, sekä kannan koko ja kehitys kiinnostavat, ja tietoa pesinnän onnistumisesta eteläisessä Suomessa kaivattiin. Ehdotettiin myös, että ahman pesintää tulisi seurata ja selvittää pesän ympäristön riistatilanne. Olisi paikallaan tutkia, millä alueilla ahman ja saaliseläinten määrä täyttää kestävän käytön periaatteet sekä kartoittaa nykyiset ja mahdolliset uudet elinalueet.

Ahman käyttäytymistutkimukselle vaikuttaa myös olevan tilausta; millainen on ahman sosiaalinen elämä, miten reviirit muodostuvat, mikä on uroksen osuus ja miten ahma liikkuu. Pannoitusta ehdotettiin muun muassa eteläisen metsäahman käyttäytymisen seurantaan. Reviiritutkimuksen tärkeyttä korostettiin, jotta ahman alueella esiintymiseen perustuva petovahinkojen korvausjärjestelmä olisi mahdollista toteuttaa. Poronhoitoalueella kaivattiin lisätietoa poroihin kohdistuvasta saalistuksesta kuten muun muassa pentueiden ja yksittäisten ahmayksilöiden aiheuttamien tuhojen selvittelyä. Näillä tiedoilla on merkitystä myös korvausjärjestelmän kehittämisessä. Myös häiriöyksilöiden tutkimusta ja mahdollisen lois- ja tautitilanteen selvitystä ehdotettiin.

Etelä-Suomen ahmasiirrot mietityttivät muutamaa vastaajaa. Yhtäältä kaivattiin tutkimusta siirtojen vaikutuksesta siirretyiden eläinten käyttäytymiseen ja toisaalta vaadittiin tehokkaampaa tiedotusta siirtoistutuksista paikallisille asukkaille.

Tiedotusta ahmatutkimuksen suunnitelmista, mahdollisista siirtoistutuksista ja tuloksista haluttiin useammankin vastaajan taholta (12 mainintaa). Tiedotuksen halutaan olevan avointa ja rehellistä, jotta mahdolliset epäilyt ja arvailut tutkimuslaitosta kohtaan hälvenevät ja mahdolliset ennakkoluulot ahmaa kohtaan lientyvät.

Tutkimuksen tekoon haluttiin mukaan eri intressipiirejä ja yhteistyötä paikallisten asukkaiden ja riistaviranomaisten kanssa tulisi kehittää. Useassa vastauksessa vaadittiin lisää resursseja suurpetotutkimuksen ylläpitoon ja kehittämiseen.

”Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksella ei olisi pelkästään tutkiva rooli vaan myös kantaa ylläpitävä ja säätelevä rooli. Petotutkimus on hauska tilassa tänä päivänä – ne koskee petoihin, mutta asia ei kuulu heille millään tavalla. Tässä olisi mahdollisuus lisätä heidän työtaakkaansa sillä että heille tulee myös tällainen.”

”Suurpetotutkimusten resursseja verrattaessa mihin tahansa samalla leveyspiireillä oleviin valtioihin niin Suomi on ihan lapsenkengissä.”

”Se heijastuu myös siihen että suurpetojen tutkimukseen ei osoiteta varoja kun ajatellaan sen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tutkimusvaroja pitäisi ensisijaisesti kohdentaa niihin riistaeläimiin, joilla on yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Suurpedot ja hirvieläimet ovat kärjessä.”

Kannan seuranta

Ahmakannan seurannan tilaa ja kehittämistä kommentoi 79 vastaajaa. Ensinnäkin pidettiin itsestään selvänä, että kantaa täytyy seurata aktiivisesti. Ahmakannan koko halutaan tietää tarkasti kuin myös tiedot populaation liikkeistä ja leviämisestä uusille elinpiireille. Mahdollisesta häiriökäyttäytymisestä halutaan tietoa.

Melkoinen osa vastaajista (28 mainintaa) kokee nykyisen kannanarviomenetelmän toimivan riittävän hyvin eikä nähnyt tilanteessa parantamisen varaa. Iso osa vastaajista (16 mainintaa) koki petoyhdyshenkilöverkoston toiminnan erinäisiltä osilta kuitenkin puutteelliseksi. Petoyhdyshenkilöitä halutaan lisää ja heidän koulutustaan ja motivaatioitaan työhön tulee parantaa. Avainsanana on raha, jota tarvitaan muun muassa kulujen peittämiseen ja palkitsemiseen hyvin tehdystä työstä.

”Ongelma näiden suurpetoasioiden hoidossa on se, että edellytetään ja odotetaan yhtä sun toista ja säännöksissä on tehtäviä, mutta kukaan ei haluaisi ottaa sitä bensalaskua hoitaakseen, joka on sen työn tekemisestä syntynyt puhumattakaan että maksettaisiin sille henkilölle siitä ajan menetyksestä. Ei tässä maassa voida enää kauan näissä suurpetoasioissa näin toimia. Olen kyllä yllättynyt, että kuinka pitkä pinna metsästäjillä oikein on, kuinka paljon he ovat valmiita laittamaan omaa aikaa ja rahaa. Ei lakisääteisiä yhteiskunnan kannalta välttämättömiä tehtäviä voi kovin kauaa tällä tavalla hoitaa. Yhteiskunnankin etu on, että täytyy saada vakautta ja ihmiset pysymään siinä mihin ne on koulutettu. Ne hoitaisi mielellään näitä tehtäviä, mutta ei näitä voi talkoilla hoitaa enää tämän enempää.”

”Joskus voisi antaa julkista tunnustusta johtavilta virkamiehiltä Suomen metsästäjille.”

”Yksittäiselle petoyhdysmiehelle se ei ole missään nimessä palkitsevaa. Se on ihan selvä. Palaute on niin pieni.”

Osa vastaajista kaipasi suurpetoseurannan lisäämistä ylipäätään. Resurssija olisi hyvä suunnata lisätyövoiman palkkaamiseen petohavaintojen keräämiseksi ja tutkimustyön tehostamiseksi. Muun muassa pesintätulokset halutaan jatkuvan tarkkailun kohteeksi. Radiopannointus nähdään hyvänä keinona ahmojenkin kannan seuraamiseen (8 mainintaa).

”RKTL:n resurssit pitäisi saada ensin kuntoon, jotta voitaisiin luottaa, että heillä on oikeaa tietoa siitä mikä se kanta todellisuudessa on. Käytännön ihmisten ja tutkijoidenkin kanssa erimielisyyksiä kantojen koosta.”

Kantaan liittyvä tiedotus

Ahmakantaan liittyvää tiedotusta kommentoi 74 vastaajaa. Jos kohta osa vastaajista (4 mainintaa) olikin tyytyväisiä kantaan liittyvän tiedotuksen nykytilaan, niin pääsääntöisesti vastaajat löysivät kehittämistarpeita joko tiedotuksen määrästä, laadusta tai toimintatavoista. Erään vastaajan sanoin:

”Tiedotus on tällä hetkellä olematonta. Eikö ole tiedotettavaa? Tutkimuksen resurseja tulisi lisätä, jotta saataisiin tietoa mitä levittää.”

Tiedotusta ahmasta haluttiin selkeästi enemmän kuin nykyään on tarjolla. Tarjotun tiedon täytyisi olla ennen muuta avointa (12 mainintaa), mutta myös totuudenmukaista (8 mainintaa), asiallista (7 mainintaa), luotettavaa, puolueetonta, kiihкотonta ja kattavaa. Julkinen tiedon levitys koettiin niin ihmisen kuin ahmankin kannalta hyväksi; avoimilla korteilla pelaaminen ja asiallinen tieto voisi hälventää epäluuloja ja ihmisten suhtautuminen ahmaan saattaisi olla myönteisempää. Säännöllistä tiedottamista varsinkin paikallistasolle toivottiin muun muassa lehdistön, radion, television, avointen tiedotustilaisuuksien tai paikallisyhdistysten kautta.

Tiedotuksen haluttiin koskevan muun muassa ahmakannan määrän muutoksia ja levinneisyyttä. Eteläisessä Suomessa kaivataan tietoa Suomenselän peurojen pärjäämisestä ahmojen kanssa, ja poronhoitoalueen paliskunnat penäävät ajantasaista tietoa ahmojen liikkeistä. Totuudenmukainen ja ajantasainen tiedottaminen ahman aiheuttamista porovahingoista koetaan tärkeäksi yhtäläillä kuin tiedottaminen ahman harmittomuudesta poronhoitoalueen ulkopuolella. Tiedotusta haluttiin myös ahman elintavoista, mahdollisesta häiriökäyttäytymisestä, suunnitteilla olevista tai jo tehdyistä tutkimuksista sekä mahdollisista siirtoistutuksista. Tiedotukseen kaivattiin myös valistavaa otetta kouluikäisistä alkaen.

Luontevina tiedottajakanavana vastaajat näkivät varsinkin metsästysviranomaiset (9 mainintaa); riistanhoitopiirit ja -yhdistykset. Tärkeänä nähtiin myös eri sidosryhmien välinen yhteistyö tiedon vaihdossa. Myös kansallista petoasiamiesverkostoa ja reaaliaikaisen tiedotuskanavan perustamista ehdotettiin.

Viranomaisyhteistyö

Viranomaisyhteistyön nykytilaan ja mahdollisiin kehittämistarpeisiin otti kantaa 59 vastaajaa. Osittain nykytilanteeseen ollaan tyytyväisiä (8 mainintaa), mutta pääosin viranomaisyhteistyötä halutaan ainakin tehostaa ja joiltakin osin myös muuttaa. Yhteistyötä haluttiin parantaa akselilla luontojärjestöt - metsästäjät - Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos – tuottajajärjestöt – viranomaiset. Viranomaisyhteistyön parantaminen ylemmillä virkamiestahoilla maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön välillä koetaan tärkeäksi, ja yhteistyö Ruotsin, Norjan sekä Venäjän kanssa halutaan toimivaksi.

Eri viranomaistahojen välille kaivataan avointa ja joustavaa tiedotusta. Tiedonkulun paranemisen myötä ahman aiheuttamat porovahingot tulisi havaittua paremmin, paikallisviranomaiset saisivat tiedon siirtoistutuksista ja ahmaa koskeva tieto saavuttaisi paikallisväestönkin nykyistä tehokkaammin.

”Jollei siinä ole kontrollia ja valvontaa, että näin mennään ja edetään kuten on sovittu ja luvattu, niin siinä ei ole mitään järkeä. Seuranta on kaiken edellytys. Se tuo sitten luottamustakin puolin ja toisin. Mikä sen parempi, jos kaikki osapuolet voisi kiertää ahmapesältä toiselle ja todeta että näin on kuten on sovittu. Avoimuus ja sitoutuminen täytyisi olla entistä parempaa.”

Yksittäisenä tärkeänä asiana (10 mainintaa) nousi esille pyyntilupakäytännön joustavuuden parantaminen. Ahman kohdalla painotettiin lupaehtojen helpottamista ja ylipäättään mahdollisuutta saada pyyntilupa tarvittaessa. Lupamenettely halutaan siirtää ministeriöltä ainakin riistanhoitopiireille tai mahdollisesti jopa paikallistasolle. Häiriötä aiheuttaville ahmoille halutaan tarvittaessa pikapäätökset.

Toisaalta vastaajat haluavat ahmaa koskevan viranomaisyhteistyön suojelua painottavaksi. Metsästysasioita ehdotettiin ympäristöhallinnon alaisiksi ja ympäristökeskuksille vaadittiin enemmän ahmaa koskevaa tietoa. Pelkona nykymeren jatkuessa on ahman uhanalaisuuden pakeneminen.

Lainsäädäntö

Lainsäädännön kehittämistarpeita pohti 68 vastaajaa jos kohta näistä 16 tahoja totesi asian olevan kunnossa ja ajan tasalla jo nykyisellään. Kehittämispaineet kohdistuivat lähinnä päätäntävällän pitämiseen Suomessa tai siirtämiseen paikallistasolle, ahmakannan pitämiseen pyyntiluvun alhaisena, petovahinkokorvausjärjestelmän parantamiseen sekä ahman suojelun parantamiseen.

Vastaajat kokevat Suomen menettäneen päätäntävaltansa suurpetoasioissa EU:lle (10 mainintaa). Kansallista terästyymistä päätöksenteossa varsinkin pyyntilupien myöntämisen suhteen vaadittiin. Toisaalta moni vastaaja kaipasi päätäntävaltaa ahmakannan hoidossa (9 mainintaa) ja niin ollen myös pyyntilupien myönnössä maakunta- ja riistanhoitopiiritalle. Toiveissa oli paikallisten olosuhteiden huomioiminen valtakunnan kattavan yhtenäisen linjan sijaan.

”Puhutaan ahmasta tai muista suurpedoista niin lainsäädäntöä ei tarvitse muuttaa, mutta miten sitä sitten sovelletaan on eri juttu. Nyt tulee orjallisesti EU-direktiivien perässä eikä mahdollisuuksia muutoksiin ole.”

Pyyntilupien saaminen ahmoille ja mahdollisten ongelmayksilöiden poisto haluttiin saada joustavammaksi (19 mainintaa). Ahmakannan vahvistuessa, tai jo nykyisellä kan-

nantiheydellä mahdollisten häiriötä aiheuttavien yksilöiden kohdalla, keinona nähdään ahman siirtäminen lainsäädännössä muiden suurpetojen rinnalle. Myös siirtoistutusten mahdollisuutta haluttiin korostaa.

Petovahinkokorvauslainsäädäntöön haluttiin muutoksia (11 mainintaa). Ahman aiheuttamista vahingoista peräänkuulutettiin korvausta, joka vastaisi menetettyä omaisuutta täysimääräisesti ilman omavastuuosuutta. Lisäksi varsinkin poronhoitoalueella vaadittiin korvausta myös tarkastuksesta, pitkien välimatkojen kulkemisesta ja mahdollisten häiriötä aiheuttavien yksilöiden poistoista. Uudeksi mahdolliseksi korvausjärjestelmäksi ehdotettiin (4 mainintaa) reviiripohjaista korvausta, jossa palkitaan myös alueella onnistuneista ahmapesinnöistä. Myös vahinkojen estämiseen haluttiin panostusta.

“Ahman kohdalla täytyy olla julkisesti tiedossa pelisäännöt jo valmiina ennen kuin vahinkoja tapahtuu, että miten sitten toimitaan.”

Vastaajat ovat huolissaan myös ahman uhanalaisuudesta. Elinvoimaisen ahmakannan turvaamiseksi suojelun tulee olla tiukkaa. Luvattomista tapoista vaadittiin kovempia tuomioita, jotta niillä olisi vaikutusta laittomuuksiin. Myös poronhoitoalueen etelärajan siirtoa pohjoisemmaksi ehdotettiin.

“Metsästysrikkomuksia ei oteta vakavasti jos puhutaan riistataloudesta laajasti. Siihen ei ole yhteiskunnan taholta panostettu kovinkaan paljon. Se liittyy metsästyksenvalvontaan, siihenkään ei ole resursseja. Yhteiskunta ei ota asiaa kokonaisuudessaan vakavasti.”

5.1.8. Alueellinen sidosryhmäneuvottelu

Alueelliset sidosryhmäneuvottelut aiempien suurpetohankkeiden tapaan katsottiin ahman vähälukuisuuden tähden tarpeettomiksi suurimmassa osassa maata. Alueellinen neuvottelutilaisuus järjestettiin ainoastaan Lapin riistanhoitopiirissä. Tilaisuus pidettiin Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen porotutkimuksen tiloissa Kaamasessa marraskuussa 2007. Paikalla oli ahmahankkeen edustuksen lisäksi RKTL:n porotutkija ja suurpetotutkija sekä yhteensä 13 henkilöä, jotka edustivat seuraavia tahoja; Paliskuntain yhdistys, Kyrön paliskunta, Muddusjärven paliskunta, Muotkatunturin paliskunta, Paistunturin paliskunta, Saamelaiskäräjät, Metsähallitus, Inarin riistanhoitoyhdistys ja Utsjoen riistanhoitoyhdistys. Inarin Luonnonystävät ry:n edustaja ei päässyt paikalle, mutta yhdistyksen kannanotto oli toimitettu tilaisuuteen.

Tilaisuuden aluksi kuultiin asiantuntijaesitykset ahmakannan nykytilasta ja kehityksestä, Suomen ahmakannan hoitosuunnitelman valmistelusta sekä porojen vasakuolemista tutkimuksen valossa. Esitysten jälkeen kullakin osallistuneella taholla oli mahdollisuus antaa lausuntonsa näkemyksistä, toivomuksista ja vaatimuksista ahmakannan hoidon suhteen. Puheenvuoroja käytettiin kahdeksan kappaletta ja niistä Muddusjärven paliskunta ja Saamelaiskäräjät antoivat yhteisen lausunnon.

Kuulemisen jälkeen käytiin vilkas keskustelu ahman tiimoilta. Keskustelu koski pääasiallisesti ahmakannan ja poroelinkeinon välisiä ongelmia, ja päällimmäisenä keskusteltavana aiheena olivat nykyisestä petovahinkojen korvausjärjestelmästä koituvat taloudelliset ja ajalliset menetykset. Ahman tappamaksi joutuneiden porojen etsinnöistä ja myöhemmin tapahtuvasta tappojen todentamisesta aiheutuu runsaasti polttoainekuluja. Myös suurpetovahinkokorvaukseen sisällytetty omavastuu hiertää. Ahmaan liittyvänä ikävänä seikkana pidettiin sen tapaa viedä porosta pää jolloin kuolleen poron omistuksen määrittäminen ei enää onnistu. Ahman pitämiseksi poissa tokan lähetyviltä täytyy poromiehen käydä pahimmillaan päivittäin tarkastamassa porotokka. Yleisesti koetaan, että ahmoja voi olla jos niiden olemassaolosta maksetaan kattava korvaus. Runsaasti mielenkiintoa herätti mahdollisuus korvausjärjestelmään, jossa alueen poroelinkeinonharjoittajat saisivat korvauksen ahmojen esiintymisen ja onnistuneiden pesintöjen mukaan.

Eri sidosryhmien kesken vallitsi yhteisymmärrys siitä, että poronhoitoalueella täytyy olla oma erikoisasemansa ahmakannan hoidossa. Paliskuntain yhdistyksen mukaan on huomattava, ettei ahma ole enää uhanalainen pohjoisessa. Painetta päästä eroon kohtuutonta porotuhoa aiheuttavista ahmayksilöistä on. Ahmoja halutaan vähentää joko poistojen tai siirtoistutuksien kautta. Siirtoistutuksiin yleinen kanta oli suopea ja Paliskuntain yhdistyksen lausunnossa huomautettiinkin että Hämeeseen, Keski-Suomeen sekä Savoan mahtuu vielä runsaasti ahmoja.

Ahmakannan koosta ollaan eri mieltä RKT:n tuottaman kanta-arvion kanssa. Yhteisymmärryksen saavuttamiseksi pohdittiin riistanhoitoyhdistysten voimin ahmakannan laskentamenetelmiä. Linjalaskentoja ehdotettiin myös Utsjoen alueelle ja varsinkin Paistunturin ja Kaldoaivin alueille. Samalla pohdittiin myös petoyhdyshenkilöverkoston vahvistamista ja motivaation keinoja. Laajoilla erämailla polttoainekustannukset ja ajan menetykset nousevat jälkien tarkastajille yleensä kohtuuttomiksi, ja valtion olisi syytä korvata ainakin toteutuneet kustannukset. RKT:n mukaan parin vuoden sisällä ollaan siirtymässä ajantasaiseen internetissä tapahtuvaan petohavaintoilmoitukseen.

Ahmakannan hoidon suhteen vaaditaan lisää tutkimusta, avoimuutta ja läpinäkyvyyttä päätöksentekoon ja poronhoitoalueella reilua yhteistyötä porotalouden edustajien kanssa. Poroelinkeinonharjoittajien keskuudessa ollaan valmiita sitoutumaan yhteisiin päätöksiin ja niiden seurantaan, mikäli korvaukset ahman aiheuttamista vahingoista ovat oikeudenmukaiset ja riittävät.

5.2. Kansallinen taso

5.2.1. Kirjalliset vastaukset

Tulosten tarkastelussa kansallisista sidosryhmävastaajista käytetään tarpeen tullen seuraavia suluissa olevia lyhenteitä; Biologian- ja maantieteen opettajien liitto (BMOL), Luonnontieteellinen keskusmuseo (LTKM), Luonto-Liitto, Maailman luonnonsäätiö / WWF Suomi (WWF), maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosasto (MMM), Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto (MTK), Metsähallitus (MH), Metsästäjien keskusjärjestö (MKJ), Paliskuntain yhdistys (PY), Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL), Suomen kennelliitto (SKL), Suomen luonnonsuojeluliitto (SLL), Suomen metsästäjiliitto (SML) ja ympäristöministeriö (YM).

Vastanneiden tahojen vastaukset olivat pääsääntöisesti erittäin monisanaisia. Vastaajat ottivat myös kantaa miltei jokaiseen kysymykseen, toisin kuin alueelliset sidosryhmävastaajat.

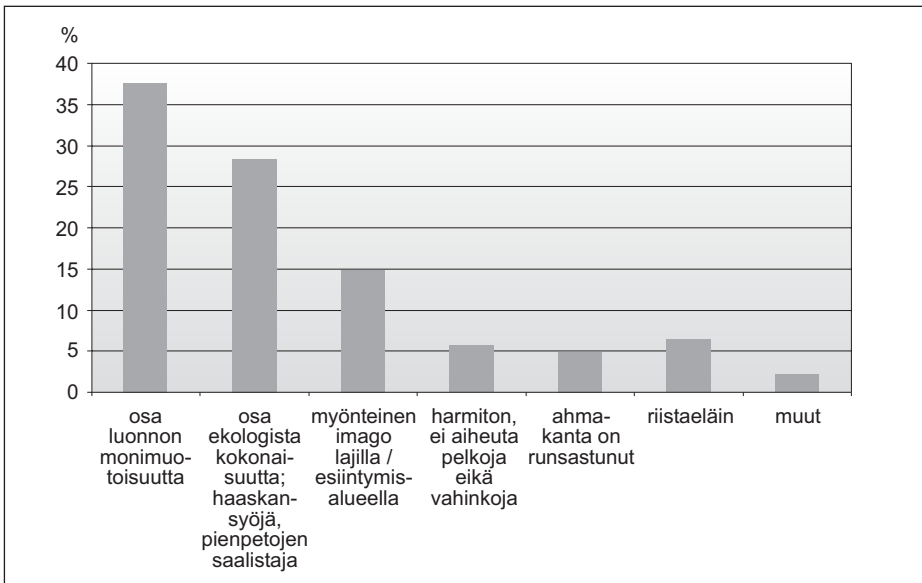
Ahmaan liitetyt myönteiset ja kielteiset ominaisuudet

Vastaajat saivat vapaasti määritellä omasta näkökulmastaan kolme tärkeintä myönteistä ja kolme tärkeintä kielteistä ahmaan liittyvää asiaa. Lisäksi vastaajat määrittelivät mainitsemilleen seikoille painoarvon yhdestä viiteen kuvaamaan asian tärkeyttä ja suhtautumista toisiinsa nähden.

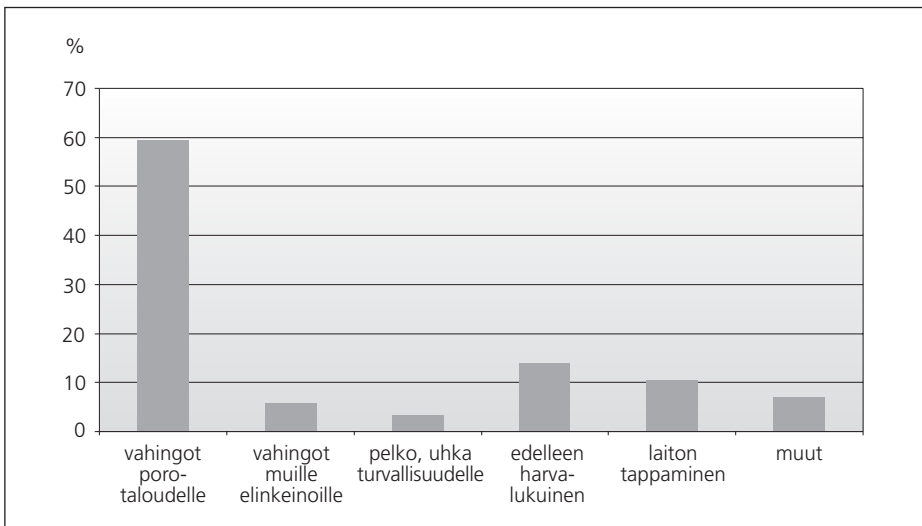
Kansalliset sidosryhmävastaajat painottivat ahmaan liitetyistä myönteisistä mielikuvista selkeästi eniten ahman kuulumista oleellisena osana suomalaiseen alkuperäiseen luontoon (kuva 20). Myös ahman osuutta pohjoisten metsien ekologisessa kokonaisuudessa pidettiin tärkeänä. Ahman merkitystä luontomatkailun edistämiseen ja sitä kautta myös ahman esiintymisalueiden myönteiseen mielikuvaan pidettiin mainitsemisen arvoisena. Ahma koettiin harmittomana niin ahman aiheuttamien taloudellisten vahinkojen kuin sen aiheuttaman mahdollisen pelonkin puolesta. Ahma nähtiin erikoisena riistaeläimenä poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa. Ahma onkin erästä vastausta lainaten ”salaperäisin suurpetomme”.

Kansallisten sidosryhmävastaajien myönteiset painotukset erosivat alueellisten vastaajien painotuksista lähinnä siinä, että muutama vastaaja mainitsi ahmakannan viime vuosina tapahtuneen vahvistumisen olevan erittäin myönteistä.

Ahmaan liitettyjen kielteisten näkökulmien osalta ehdottomasti ongelmallisimpana nähtiin ahman aiheuttamat vahingot porotaloudelle (kuva 21). Itse asiassa jokainen vastaaja mainitsi poroelinkeinon vaikeudet ahman kanssa - ahma tappaa poroja, häiritsee tokkia ja hävittää poron pään, jolloin poronomistus jää tuntemattomaksi. Lisäksi todettiin, että

Kuva 20. Kansallisten sidosryhmävastaajien ahmaan liittämien myönteisten ominaisuuksien keskinäinen tärkeys.

Kuva 21. Kansallisten sidosryhmävastaajien ahmaan liittämien kielteisten ominaisuuksien keskinäinen tärkeys.

protappioiden nykyinen korvausjärjestelmä ei kannusta pitämään yllä elinvoimaista ahmakantaa. Myös ahman muille elinkeinoille mahdollisesti aiheuttamat vahingot sekä ihmisten kokemat pelot aiheuttivat huolta.

Ahmaan liitettyissä kielteisissä vastauksissa nousi vahvasti esiin huoli ahman selviämisestä nyky-yhteiskunnan jaloissa. Vastaajat olivat huolissaan ahman harvalukuisuudesta, pienen ahmapopulaation kohtaamista ongelmista ja ahmakannan välillisestä vaikutuk-

sesta ekosysteemissä kun petojen tappamat haaskat vähenevät metsissä. Ahmakannan pienuuden lisäksi vastaajat mainitsivat välinpitämättömän suhtautumisen ahmaan ja ahmojen laittomat tapot.

‘Muut’-kohdan alla todettiin, että ahmakannan leviämistä vastustetaan ja ahman esiintyminen lisää kansalaisten kielteistä asennoitumista suurpetoja kohtaan.

Aivan kuten alueellisissa sidosryhmävastauksissa, myös kansallisissa sidosryhmävastauksissa ahmaan liitettyjen myönteisten näkökulmien painoarvo oli selkeästi suurempi kuin ahmaan liitettyjen kielteisten näkökulmien painoarvo. Vaikkakin kaikki vastaajat listasivat sekä myönteisiä että kielteisiä ajatuksia ahmasta, oli myönteisten painoarvojen osuus 62,1 prosenttia kaikista vastauksista.

Ahmakannan kokoon liittyvät kannanotot

Kysymyskaavakkeessa vastaajaa pyydettiin luonnehtimaan Suomen ahmakannan tilannetta (kysymys nro 1) ja antamaan näkemyksensä sopivasta kannantiheydestä (kysymys nro 5). Näihin kysymyksiin annetut vastaukset muistuttivat toisiaan, joten niitä tulkittiin yhdessä vastaajan näkemyksen selvittämiseksi.

Suurin osa vastaajista (10 kpl) näki ahmakannan olevan nykyisellään aivan liian pieni. Painetta kannan lisäämiseen ja toisaalta myös tasaisempaan levittäytymiseen nähtiin olevan useammassakin vastauksessa. Näistä vastaajista MTK sekä YM kuitenkin huomauttivat, että kannan kasvattamisen olisi hyvä tapahtua poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa. MKJ, SKL ja SML olivat tyytyväisiä ahmakannan tämän hetkiseen kokoon ja esiintymiseen, eivätkä nähneet painetta kasvattaa ahmakannan kokoa nykyisestä. Ainoastaan PY vaati ahmakannan pienentämistä poronhoitoalueella.

Tavoiteyksilömääriä oli listannut vain muutama vastaaja ja arviot populaation vakauden saavuttamiseksi vaihtelivat tarvittavasta lisääntyvien naaraiden määrästä 30 yksilöstä aina 200 yksilöön saakka.

Ahman ja ihmisen yhteiselon ylläpitoon liittyvät kannanotot

Kansalliset sidosryhmävastaajat pohtivat keinoja ylläpitää ja parantaa ihmisen ja ahman välistä yhteiseloä (kysymys nro 4.)

Useimmiten esiin nousi korvausjärjestelmän kehittäminen (MTK, SKL, SML), ja peräti viisi vastaajaa (LTKM, Luonto-Liitto, MH RKTL, WWF) ehdotti ns. Ruotsin mallin mukaista korvausjärjestelmää myös suomalaiselle ahmalle.

Tiedon lisääminen nähtiin myös ensiarvoisen tärkeänä (BMOL, Luonto-Liitto, MH, MKJ, RKTL, SLL, YM) ja BMOL:n mukaan nimenomaan nuorten ihmisten mielipiteiden muokkaaminen on tärkeää. Tiedotuksella katsottiin olevan tärkeä rooli ahman mahdollisesti kasvavan kannan hyväksymisessä poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa. Tiedotusta varten nousee tarve myös ajantasaiselle tutkimukselle (SLL).

Osa vastaajista halusi ahmakannan kasvun keskittyvän poronhoitoalueen ulkopuolelle (MMM, SLL), jolloin poronhoitoalueen vastuu ahmakannan hyvinvoinnista ei olisi niin tärkeässä roolissa kuin se nykypäivänä on (SLL). Osa vastaajista puolestaan ei antaisi kannan paisua millään alueella niin suureksi, että ongelmia mahdollisesti pääsisi synty-mään (SML). MKJ huomauttaa että kannan kasvun tulee tapahtua paikallisten ihmisten sietokyvyn ehdoilla.

PY vaatii vahinkoa tekevien ahmojen poistoja ja ehdottaa ahmojen siirtoistutuksia poronhoitoalueen ulkopuolelle. MKJ:n mielestä metsästys on hyvä keino kannan koon säätämiseksi tarvittaessa. MH:n mielestä olisi kuitenkin syytä tutkia onko niin sanottujen vahingollisten yksilöiden poistamisella mitään merkitystä ahmakannan hoidossa.

Toistaiseksi ahmaa on hyödynnetty luontomatkailussa tavattoman vähän. YM huomasi ehdottaa luontoelämysmatkailua, niin ahman jälkien perässä kuin piilokojuilla tapahtuvan ahmakuvauksen merkeissä, tervetulleena valttina ahman ja ihmisen yhteiselon parantamisessa.

Ahmakannan hoitoon liittyvät ristiriidat

Vastaajia pyydettiin pohtimaan ahmaan liittyviä ristiriitaisia tavoitteita ja niiden mahdollisia syitä koko Suomea ajatellen (kysymys nro 3). Vastaajista 13 tiivistä ristiriitojen esiintymisen poroelinkeinoon ja ahmakannan esiintymisen välille. Vastaajat kokivat poronhoitoalueella elävän edelleen vanhan petovihan (LTKM, MH ja WWF) ja toisaalta toimimattoman petovahinkojen korvausjärjestelmän nähtiin omalta osaltaan pitävän yllä petovastaisuutta (Luonto-Liitto, RKTL, WWF). Myös ”ylhäältä tulevat käskyt” (BMOL) ja paikallisten asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien vähyys ahmakannan säätelyn suhteen (MKJ) katsottiin olevan syynä poroelinkeinoon harjoittajien kielteiseen suhtautumiseen. Paliskuntain yhdistyksen mielestä ahman suojelu uhanalaisena petoeläimenä on liioiteltua, mutta MMM:n mukaan vähälukuisen ja hitaasti lisääntyvän ahman metsästys ei nykypäivänä ole mahdollista.

MH:n mukaan poronhoitoalueen ulkopuolella ristiriitoja saattaa esiintyä jonkin verran, mutta lähinnä paikallisina ilmiöinä koska ahma ei aiheuta pelkoja samalla tavalla kuin susi tai karhu. Ahma ei ole kovin runsaslukuinen eikä se kilpaile metsästäjien kanssa hirvieläin-saaliista. Myöskään Luonto-Liiton mukaan ahma ei aiheuta ongelmia poronhoitoalueen ulkopuolella, mutta samalla liitto pohti ahman pesinnän onnistumisen mahdollisuuksia eteläisessä Suomessa.

Ainoastaan SML sivuutti kokonaan poronhoidon ja totesi ahman koko maan laajuisen leviämisen olevan ristiriitainen pyrkimys, mikäli valkohäntäpeura- ja metsäauriskannat halutaan edelleen pitää riittävän suurina. Myös SKL katsoi yleisen tavoitteen suurpetojen runsastuttamisesta kaikkialle Suomeen aiheuttavan ristiriitoja.

Erillisten kannanhoitoalueiden muodostaminen

Kansallisilta sidosryhmävastaajilta kysyttiin alueellisista sidosryhmävastaajista poiketen mielipidettä erillisten kannanhoitoalueiden perustamiseen (Liite 2, kysymys nro. 5). Asia ei ole suinkaan uusi, vaan suurpetokantojen hoidossa on ollut jo vuodesta 1996 asti käytössä ympäristö- ja luonnonvarainneuvoston suurpetotyöryhmän esittämä kannanhoitoaluejako (kts. kappale 2.3). Ilveksen, karhun ja suden uusissa kansallisissa hoitosuunnitelmissa nämä kannanhoitoalueet on määritelty uudelleen.

Kaikki vastaajat olivat yksimielisiä siitä, että ahmakannan hoidon kannalta on perusteltua muodostaa erilaisia kannanhoitoalueita, joilla ylläpidetään erisuuruista ahmakantaa ja harjoitetaan erilaista hoitopolitiikkaa. Yhdeksän vastaajaa perusteli kannanhoitoalueiden jaon mielekkyyttä elinkeinorakenteen perusteella, jolloin kannanhoitoalueiksi muodostuisivat poronhoitoalue ja poronhoitoalueen ulkopuolinen Suomi. Kaksi vastaajaa perusteli eri kannanhoitoalueita mahdollisuudella säädellä ahmakantaa poronhoitoalueella niin, että vahingot pysyvät kohtuullisella tasolla. Kaksi vastaajaa tuumasi poronhoitoalueen ulkopuolisen Suomen olevan hyvää aluetta antaa ahmakannan kasvaa. Yksi vastaaja pohti tarvetta useammalle, noin 3 – 5 erilliselle kannanhoitoalueelle.

Yksi vastaaja puolestaan perusteli kannanhoitoalueiden jakoa asutustiheyden mukaan eli ahmakantaa ei kannata entisestään lisätä tiheään asutuilla alueilla.

Maakuntatason hallinnon mahdollisuudet

Vastaajilta kysyttiin maakuntatason hallinnon mahdollista roolia ahmakannan hoidossa esimerkiksi päätettäessä alueellisista kannan tiheyksistä ja kannan mahdollisesta säätelystä. Vastaajilta pyydettiin myös ehdotusta maakuntien välisen koordinoinnin toteuttamiseen.

Kahdeksan vastaajaa otti kielteisen kannan ahmojen kannanhoidon linjauksien siirtämistä maakuntatasolle (LTKM, Luonto-Liitto, MMM, MH, RKTL, SLL, SML, YM). Ennemmin kiinnitettiin huomio nykyisellään kovin vähäiseen ahmakantaan ja peräänkuulutettiin kansallisen tason koordinointia ahmakannan kasvun ja levittäytymisen turvaamiseksi. Maakuntatason rooliksi esitettiin kuitenkin lausuntomahdollisuutta. Lisäksi väläyteltiin mahdollisuutta laajentaa maakuntatason päätöksenteon merkittävyyttä tilanteessa, jossa ahmakanta on huomattavasti vahvistunut nykyisestään.

Alueellinen hallinto on ajatuksena ihan terve, näinhän se pitäisi mennä. Muiden suurpetojen osalta varsinkin kun niin kannat ovat niin korkealla että kestävät poistoakin. Ahman kohdalta kanta on niin pieni niin vaikeampi miettiä näin.”

Myös puolestapuhujia maakuntatason hallinnoinnille löytyi. BMOL, MKJ, MTK, SKL ja PY näkivät hyvänä ajatuksena mahdollisuuden kehittää alueellisia toimijoita. MKJ painotti läheisyysperiaatetta, jonka myötä paikallisten ihmisten näkökulma nousisi paremmin esiin. MKJ:n ja Suomen kennelliiton mukaan keskeisinä toimijoina voisivat olla alueelliset metsästysviranomaiset, kun taas MTK kokoaisi joka maakuntaan oman suurpetoneuvottelukuntansa. BMOL asettaisi ympäristökeskukset valvomaan alueellista tilannetta ja alueelliset ympäristökeskukset hoitamaan maakuntien välisen koordinaation.

Edellä mainittujen kommenttien lisäksi WWF peräänkuulutti yhteistyön tukemista ylipäättään kaikkien suurpetojen suojelun ja hoidon edistämiseksi ja YM nosti esiin yhteistyön kehittämisen Norjan, Ruotsin ja Venäjän välillä, joiden kanssa Suomi jakaa yhteisen ahmapopulaation.

Ahmakannan säätelyn keinot

Vastaajilta kysyttiin mielipidettä Suomen ahmakannan mahdollisista säätelykeinoista (kysymys nro 8). Kuusi eri vastausvaihtoehtoa olivat: 1) luonnon suorittama karsinta; 2) pyyntilupiin perustuva metsästys; 3) vain häiriöyksilöihin kohdistuva metsästys; 4) eläinten tappaminen vain viranomaisyönä; 5) eläinten siirtoistutukset; ja 6) jokin muu. Vaihtoehtojen lisäksi vastaukseen oli mahdollista antaa tarkentavia kommentteja.

Vastaukset jakoutuivat tasaisesti eri vaihtoehtojen välille. LTKL, MKJ, MTK, SKL, SML ja RKTL pitivät pyyntilupiin perustuvaa metsästystä hyvänä ahmakannan säätelykeinona. Tosin RKTL:n mukaan pyyntilupien myöntö on mahdollista vasta kun kanta on vahvistunut niin paljon, että se kestää luvanvaraisen pyynnin. MTK:n mukaan pyynti voisi olla sallittua ainoastaan, mikäli häiriöyksilöihin kohdistuvat poistot eivät riitä kannan säätelykeinoksi. LTKM ei sallisi metsästystä lisääntymisaikana eikä pentueellisten naaraiden pyyntiä.

MKJ, MTK ja RKTL kannattivat pyyntilupakäytännön lisäksi mahdollisten häiriötä aiheuttavien yksilöiden poistoa tarpeen mukaan. Samoilla linjoilla olivat myös BMOL, MMM ja PY. Virkamiesvoimin tehtävään ahmojen tappamiseen ottivat myönteisen kannan MH, SLL, WWF ja YM. MMM toteaa, että häiriöyksilöitä ei kuitenkaan voida vielä ahmakannan nykyisellä populaatiokoolla poistaa.

Neljä vastaajaa, MH, PY, RKTL ja WWF, kannattivat myös siirtoistutusten käyttöä. Luonnon suorittamaan karsintaan luottivat BMOL, Luonto-Liitto ja MH.

Yhteistä linjaa kansallisten sidosryhmävastaajien kesken ei löytynyt. Toisten vastaajien mielestä nykyinen petojen metsästystapa ei sovellu ahman metsästyksen ja ahmaa on vaikea ajatella jatkossakaan virkistymetsästyksen kohteeksi, kun taas toisten mielestä pyyntiluvanvarainen metsästys oli ainoa mahdollinen vaihtoehto ahmakannan säätelemiseksi.

Siirtoistutukset

Kansallisilta sidosryhmävastaajilta kysyttiin mielipidettä siirtoistutusten käytöstä yhtenä ahmakannan hoitokeinona. Siirtoistutukset olivat vastausvaihtoehtona jo mahdollisten ahmakannan säätelykeinojen kartoituksen yhteydessä, mutta tällä kysymyksellä pyrittiin saamaan vastaajalta myös perustelut siirtoistutusten puolesta ja niitä vastaan.

Peräti kahdeksan vastaajaa näki siirtoistutukset käyttökelpoisena työkaluna ahmakannan hoidossa. Näistä vastaajista MMM, MH, RKTL ja WWF totesivat jo aiempien ahmojen siirtoistutuksien olleen sen verran toimivia ja menestyksekkäitä, että niistä saatujen tuloksien perusteella toimintaa voisi jatkaa. Myös BMOL, PY, SKL ja SLL pitivät siirtoistutuksia hyvänä kannanhoidollisena keinona läntisen ja eteläisen ahmakannan vahvistamisessa sekä ahman palauttamisessa alueille, joista ahmat ovat historian saatossa aiemmin hävinneet. SKL penää kuitenkin siirtoistutusalueen asukkaiden suostumusta ja MMM peräänkuuluttaa aiempaa avoimempaa menettelyä. MH kuitenkin muistuttaa kyseessä olevan herkän aihepiirin. Suurpetojen siirtäminen 80- ja 90-luvuilla sai aikaan runsaasti yleistä keskustelua ja kritiikkiä, ja mahdollisista uusista siirtoistutuksista tehdään helposti kytkentöjä muiden suurpetojen hoitoon.

Neljä vastaajaa piti siirtoistutusten suorittamista tarpeettomana nykytilanteessa. Näistä LTKM:n mukaan ahmat leviävät itse sopiville alueille kunhan vaino lopetetaan, Luonto-Liiton mielestä tulisi pyrkiä lähinnä luonnolliseen dispersaaliin ja uusien elinalueiden asuttamisen turvaamiseen ja YM:n mukaan siirtoistutukset eivät ole tarpeen jos ahmakannan kehitys jatkuu nykyiseen tapaan. MKJ puolestaan varoittelee siirtoistutusten aiheuttavan kielteisistä suhtautumista kaikkia suurpetoja kohtaan.

Selkeästi kielteisen kannan ahman siirtoistutuksille ottivat MTK ja SML. Tosin ainoastaan MTK perusteli mielipidettä sillä, ettei mitään luonnon manipulointia ole syytä harrastaa.

Häiriötä aiheuttavat yksilöt

Vastaajia pyydettiin määrittelemään ahman häiriökäyttäytyminen ja pohtimaan tarvittavia toimenpiteitä häiriötä aiheuttavien yksilöiden varalle. PY:tä lukuun ottamatta vastaajat muotoilivat häiriötä aiheuttavan ahman määritelmän. Vaikkakin häiriökäyttäytyvä yksilöksi

oli suhteellisen helppo nimetä ahma, joka käyttäytyy aggressiivisesti ja on menettänyt ihmisarkuutensa (BMOL, MKJ, MTK, RKTL), tunkeutuu asumuksiin (RKTL), vierailee toistuvasti pihapiirissä (MKJ, MTK) ja hakee ruokaa sieltä (Luonto-Liitto) tai tappaa kotieläimiä (MKJ, MTK, SML, WWF), niin peräti kuusi vastaajaa (LTKL, Luonto-Liitto, MMM, SKL, SLL) totesi, että ahman kohdalla on vaikeaa kuvitella minkäänlaista häiriökäyttäytymistä ilmenevän. Ympäristöministeriö totesi ahman olevan täysin harmiton poronhoitoalueen ulkopuolella.

SML koki suuret joukkotuhot joko paikallisissa hirvieläin- tai kotieläinkannoissa häiriökäyttäytymisenä, kun taas LTKM, MMM, SLL ja WWF tähdensivät, että porojen tappaminen on ahmalle lajityypillistä, eikä suinkaan häiriökäyttäytymistä. Erään vastaajan sanoin "useiden porojen tappaminen samaan aikaan pienelle alueelle ahmalle otollisilla kelioloilla ei ole häiriökäyttäytymistä, vaan ahmalle luontainen piirre".

Vastaajat määrittivät myös mahdollisia toimenpiteitä häiriötä aiheuttavan ahman kohdalla. Yksilön poisto (4 mainintaa), pelottelu (2 mainintaa), siirtoistutukset (1 maininta) ja ahmakannan säätely (1 maininta) saivat kannatusta. Myös korvausjärjestelmän kehittäminen (2 mainintaa), tutkimuksen lisääminen (1 maininta) ja tiedotus (1 maininta) nostettiin esiin, vaikkeivät ne suoranaisesti häiriötä aiheuttaviin yksilöihin liitykään.

Vastauksia oli laidasta laitaan. Yksimielisyyttä asiasta ei löytynyt, vaan häiriökäyttäytymisen kohdalla on syytä tyytyä siihen tosiasiaan, että kukin ihminen tai sidosryhmätaho määrittelee häiriökäyttäytymisen omista tarpeistaan lähtien. Metsähallituksen vastauksen mukaisesti kyseessä on "ihmisen näkökulmasta tarkasteltuna sellaisen toimintamallin omaksuminen, jossa eläinyksilö/t alkavat aiheuttaa toistuvia vahinkoja ihmisentoiminnalle." Kysymys siis kuuluu, että aiheuttaako ahma minulle vahinkoa ja kuinka paljon, paljonko olen valmis sietämään ja mitä keinoja yhteiskunta tarjoaa tämän eläimen kanssa rinnan elämiselle.

Kehittämistarpeita

Kansallisilta sidosryhmävastaajilta pyydettiin mielipidettä ahmakannan hoitoon liittyvistä kehittämistarpeista (kysymys nro 11). Ohessa listataan luettelonomaisesti esiinnousseita asioita.

Ahmatutkimukselle on tilausta. Varsinkin metsäahmasta tiedetään paitsi Suomessa, niin myös kansainvälisestikin hyvin vähän (1 maininta). Täsmällisiä tutkimuskysymyksiä tuotiin esille paljon. Millaista on ahman populaatiodynamiikka (4 mainintaa)? Miksi ahmakanta kasvaa niin hitaasti (1 maininta)? Paljonko on lisääntyviä naaraita (1 maininta), ja miten poikaset selviävät (1 maininta)? Mikä on aikuisten ahmojen kuolleisuus (1 maininta)? Minkälainen on ahman geenipohja (3 mainintaa)? Minkälaista vahinkoa ahma saa aikaiseksi poroissa ja kuinka se verottaa riistaeläimiä (2 mainintaa)? Entäpä ahman elintavat

poronhoitoalueen ulkopuolella (3 mainintaa)? Miten kasvava virkistyskäytön aiheuttama häirintä vaikuttaa ahmapopulaatioon, kun lisääntymisaika on vielä aktiivisinta virkistyskäyttöaikaa (1 maininta)?

Lisäksi todettiin, että ahmakannan käyttäytymistutkimusta tarvitaan (1 maininta) ja radiopantojen käyttö olisi oleellista ahmojen dispersaalin selvittämisessä (3 mainintaa). Ahman ravinnonkäytöstä ja peto-saalissuhteesta tarvitaan perustietoa (6 mainintaa). Pentueiden ja yksilöiden aiheuttamat tuhot tulisi määrittää erikseen (1 maininta). Lumijälkilaskentoja on syytä kehittää (1 maininta) ja pesivä ahmakanta pystyä kartoittamaan erityisesti poronhoitoalueella (1 maininta).

Kaiken kaikkiaan ahmatutkimusta halutaan kehittää ja lisätä (2 mainintaa) ja tutkimusresursseihin halutaan lisää panostusta (3 mainintaa). Tutkimusta tehdessä on syytä pitää mielessä myös sosioekonominen näkökulma (1 maininta).

Ahmakannan koon ja levinneisyyden seuranta on syytä kehittää ja tehostaa alueellisesti (4 mainintaa) ja pantaseurannan avulla (3 mainintaa) olisi mahdollista selvittää kannan rakennetta ja lisääntymistulosta sekä mahdollisesti tapahtuvaa levittäytymistä uusille alueille. Ulostenäytteistä voitaisiin saada tukea kannan seurantaan ja lisävalaistusta yksittäisten ahmojen liikkeisiin (2 mainintaa). Poronhoitoalueelta halutaan tarkempaa tietoa kannan koosta ja pesinnän onnistumisesta (1 maininta), ja rajan takaa vierailevat ahmat olisi myös huomioitava kannan seurannassa (1 maininta). Ahmaan kohdistuvan vainon laajuutta ja vaikutuksia tulisi selvittää (1 maininta) ja mahdollisten suojelutoimenpiteiden kuten porovahinkojen korvausjärjestelmän muutosten vaikutuksia seurata (1 maininta).

Petoyhdysmiehet tarvitsevat palautetta, jotta nykyisenkaltaisen verkoston säilyttäminen on mahdollista (1 maininta). Jälkitunnistusta täytyy parantaa (1 maininta). Ylipäätään kannan seurantaan tarvitaan lisää resursseja (3 mainintaa).

Ahmatiedotuksen kehittämiseen ja lisäämiseen (2 mainintaa) tarvitaan lisää resursseja (3 mainintaa). Koska ahma on suurpedoistamme vähiten tunnettu (1 maininta), kannan koosta (2 mainintaa), lisääntymisestä (1 maininta), alueellisista esiintymisistä (4 mainintaa ja ahmojen porotaloudelle aiheuttamista vahingoista (1 maininta) olisi hyvä tiedottaa.

Tiedon tulee olla avointa ja puolueetonta (2 mainintaa), ja sitä tulisi kohdentaa etenkin koulujen suuntaan (1 maininta). Internetin tarjoamat mahdollisuudet olisi hyödynnettävä (1 maininta). Tiedotusta halutaan myös ruotsiksi (1 maininta). Petolaa voisi kehittää edelleen (1 maininta) ja RKTL:n roolia vahvistaa (1 maininta).

Viranomaistyö kaipaa kehittämistä ja lisäämistä niin alueellisesti (2 mainintaa), kansallisesti (2 mainintaa) kuin kansainvälisestikin (3 mainintaa) varsinkin Venäjän, Ruotsin ja Norjan kesken niin tutkimuksessa kuin maiden ahmakantojen hoitoa suunniteltaessa ja toteutettaessa (1 maininta). Eri hallinnonalojen, kuten metsästyksen ja ympäristöviranomaisten

yhteistyötä voitaisiin parantaa (2 mainintaa) ja MMM:n ja YM:n yhteistyötä tiivistää (1 maininta) muun muassa tiedonkulun parantamiseksi ja yhtenäisten pelisääntöjen luomiseksi (1 maininta).

Ehdotettiin myös riista-asiain neuvottelukunnan perustamista (1 maininta) ja laittoman vainon tehokkaampaa kontrollointia poronhoitoalueella (1 maininta). Lisäksi toivottiin, että kenttätutkijat ja viranomaiset ilmoittaisivat havaitsemansa petoeläinten poroille aiheuttamat vahingot ja myös ahman jäljet ne tavatessaan (1 maininta).

Lainsäädännön kehittämisehdotuksista useimmiten kannatusta sai petovahinkokorvausjärjestelmän muuttaminen niin että korvaus määritellään alueella elävien ahmojen mukaan (6 mainintaa). Myös petovahinkojen omavastuu haluttiin poistaa (1 maininta).

Salametsästyksestä ja metsästysrikoksista vaadittiin kovempia rangaistuksia (1 maininta) kuten muun muassa sakkojen lisäksi moottorikelkkojen ja aseiden menetystä valtiolle (1 maininta).

Ahman uhanalaisuudesta eivät vastaajat olleet täysin samoilla linjoilla. Toisaalla vaadittiin pitämään ahma rauhoitettuna lajina (1 maininta), ja toisaalla vaadittiin lainsäädäntöä huomioimaan, ettei ahma ole enää uhanalainen (1 maininta), vaan että se olisi siirrettävä uhanalaisten lajien listalta silmälläpidettävien lajien listalle (1 maininta). Välimalli näille löytyi, kun erään vastaajan mukaan kannan runsastuessa häiriöyksilöiden poistoon täytyisi löytyä joustava menettely ja samalla tulisi varautua muuttamaan ahman uhanalaisuusluokitusta (1 maininta).

5.2.2. Kansallinen sidosryhmäneuvottelu

Kansallinen sidosryhmäneuvottelu pidettiin marraskuussa 2007 Helsingissä. Paikalla oli ahmahankkeen edustajien lisäksi yhdeksän henkilöä, jotka edustivat seuraavia tahoja; Luonnontieteellinen keskusmuseo (LTKM), WWF Suomi (WWF), maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosasto (MMM), Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto (MTK), Metsästäjien keskusjärjestö (MKJ), Paliskuntain yhdistys (PY), Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) sekä Suomen luonnonsuojeluliitto (SLL).

Tilaisuuden aluksi Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkija antoi selvityksen ahmakannan nykytilasta ja kehityksestä. Ahmahankkeen projektipäällikkö alusti tulevaa keskustelua kertomalla kansallisen ahmakannan hoitosuunnitelman valmisteluun liittyvän kansallisten tason sidosryhmäkyselyn vastauksista. Alustusten jälkeen kullakin osallistuneella taholla oli mahdollisuus kertoa näkemyksiään, toivomuksiaan ja vaatimuksiaan ahmakannan hoidon suhteen. Keskustelu ahman tiimoilta kävi vilkkaana keskittyen petovahinkokorvausjärjestelmän kehittämiseen, siirtoistutuksien käyttöön kannanhoidollisena menetelmänä sekä ahmatiedon jakamiseen.

Ahmakannan hoidon keskeisenä ongelmana nähtiin ahman aiheuttamat vahingot poro-elinkeinolle. PY:n mukaan ahma tappaa ”läjöpäin” poroja ja usein vielä vaikeuttaa korvausien kohdentamista vahingon varsinaiselle kärsijälle hävittäessään lajityypilliseen tapansa tappamansa poron pään. PY vaatii poistolupia häiriötä aiheuttaville ahmoille.

Petovahinkojen korvausjärjestelmän kehittäminen oli jokaisen sidosryhmätahon mukaan tärkeä ahmakannan hoitokeino. Ahman esiintymiseen ja onnistuneisiin pesintöihin perustuvan korvausjärjestelmän käyttöönotto herätti myötämielistä keskustelua. MKJ huomautti korvausjärjestelmän muutoksen olevan paikallaan, mikäli näin saadaan poronhoitoalueella aikaiseksi asennemuutos ahmaa kohtaan ja samalla saavutetaan ahman suojelutavoitteet. MTK pohti puheenvuorossaan käytännön ongelmia, mikäli korvausjärjestelmä muuttuu vain ahman kohdalla kaikkien suurpetojen sijaan. SLL mukaan korvaukset on hyvä kohdentaa nimenomaan ahmaan, koska sen suojeleminen on hankalaa hitaan lisääntymistehon vuoksi.

SLL kiinnitti huomion siirtoistutuksien käyttöön, joihin MTK suhtautui kriittisesti viitaten aiemmin muilla lajeilla tehtyjen siirtoistutuksien kokemuksiin. MTK on huolissaan siirtoistutusten kohdealueiden asukkaiden suhtautumisesta. Myös MKJ pohti siirtoistutusalueiden asukkaiden mahdollista vastarintaa siirtoistutuksia kohtaan. Kysymyksiä herättivät myös tulevat siirtoistutusalueet. RKTL:n mukaan Pohjois-Pohjanmaa on hyvä siirtoistutusalue, koska siellä on jo totuttu ahman läsnäoloon ja ahma koetaan luonnonrikkaudeksi. WWF huomautti, että poronhoitoalueen ulkopuolisen Suomen ahmattomat alueet täytyy ottaa huomioon ja pohtia, kuinka ahma saadaan levittäytymään aiemmillä elinalueilleen. RKTL ja MKJ painottivat, että aiempien siirtoistutusten kohdealueilla täytyy nykyinen ahmatilanne selvittää ennen uusia siirtoistutuksia.

MTK nosti esiin ongelman ahmatiedon saatavuudessa. Muun muassa alueellisia kantoja sekä vahinkoja koskevien tietojen tulisi olla avoimesti päättäjien saatavilla. LTKM:n mukaan niin ahmaa kuin muitakin suurpetoja koskevan tiedotuksen tulisi olla tarjolla myös ruotsiksi, jotta ruotsinkielisetkin alueet saadaan kunnolla suurpetotiedotuksen piiriin. Muun muassa Metsähallituksen luontokeskus Petolan jakama tieto on toistaiseksi ainoastaan suomen kielellä. MMM:n mukaan ahman hoitosuunnitelma on mahdollista kääntää myös saameksi.

Keskustelu sivusi myös muita aiheita. LTKM:n mukaan maassa olisi tarvetta niin sanotulle ”ahmaprojektille”, jonka myötä tutkimuspuutteet ahman tiimoilta saataisiin korjattua. WWF:n edustaja nosti esiin niin kansallisten sidosryhmävastaajien kuin yhteiskunnankin välipitämättömän suhtautumisen ahmojen laittomiin tappoihin. SLL:n mukaan suurpetoasiat tulisi siirtää ympäristöministeriön hallinnonalaan. MKJ ehdotti paikallisten asukkaiden osallistumisen lisäämistä muun muassa ottamalla pomomiehet mukaan ahmanpesien etsintään.

6. Pohdinta

6.1 Ristiriitojen ahma

Ahma kuuluu Suomen luontoon ja on siten oikeutetusti osa luonnon monimuotoisuutta. Ahmalla on oma ekologinen roolinsa haaskansyöjänä, pienten hirvieläinten harventajana ja pienpetojen saalistajana. Ahma on harmiton metsien vaeltaja ja lymyilijä, joka ei aiheuta pelkoa ihmisissä eikä vahinkoja poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa. Ahman esiintyminen alueella koetaan arvoksi sinänsä, joka kohottaa alueellista imagoa ja antaa lisäarvoa muun muassa luontomatkailulle. Ahma on siis miellyttävä suurpeto.

Ahma aiheuttaa merkittäviä vahinkoja porotaloudelle tappamalla poroja. Ahman epäillään nykyään aiheuttavan tai pelätään tulevaisuudessa kantojen vahvistuttua aiheuttavan vahinkoa poronhoidon lisäksi muillekin elinkeinonharjoittajille kuten lammastarhaajille ja karjankasvattajille. Ahma kilpailee ihmisen kanssa riistavaroista, varsinkin metsäkauriista ja valkohäntäpeurasta. Ahma pelottaa metsässä kulkijaa ja sen epäilläänkin karkottavan luonnon virkistyskäyttäjiä. Ahma on siis vahinkoa aiheuttava ja pelottava suurpeto.

Ahmaan suhtaudutaan ristiriitaisesti. Itse asiassa meillä on maassamme kaksi ahmaa; harmiton erämaiden kulkuri ja ”pahantekijä piru”. Ahmalla on jo varhaisista ajoista ollut kielteinen mielikuva yllään; uskomusten mukaan ahma on ylettömästi ja huvikseen tappava julma ja raateleva eläin. Suurpetoihin suhtaudutaan yleisestikin ottaen ristiriitaisesti. Vaikkakin niitä saatetaan kunnioittaa, niitä saatetaan myös vihata, pelätä ja jopa ympäröidä tabuilla. Toisinaan pedot yhdistetään jopa pahuuteen; pedot ovat epäluotettavia, kavalia, ovelia ja riippumattomia ihmisen tahdosta. Pedot pyritäänkin erottamaan ihmisistä luokittelemalla ne epäinhimillisiksi ja pitämällä ne mahdollisimman kaukana yhteiskunnasta (Ilvesviita 2005). Tässäkin tutkimuksessa usea vastaaja koki, että ahman pahaa mainetta liioitellaan ja ennakkoluulot periytyvät sukupolvilta toisille petovihan muodossa. Kaiken lisäksi kielteinen lehtikirjoittelu ohjaa tehokkaasti mielikuvia.

Ahma aiheuttaa ristiriitoja. Ahmakannan hoitoon liittyvät ristiriidat esiintyvät miltei yksinomaan poronhoitoalueella. Poroelinkeinoon harjoittamisen ja uhanalaisen ahman suojelun välillä on toistaiseksi sovittamaton ristiriita. Ahmakannan tihentymäalueet sijoittuvat Tunturi-Lappiin ja itärajalle poronhoitoalueelta aina Suomen kaakkoiskolkkiin saakka. Poronhoitoalueella ahman pääasiallisen ravintokohteen muodostaa poro, joten ahma tekee ison loven poroelinkeinoharjoittajan kukkaroon. Alueellisesta näkökulmasta katsoen ei suhteellisen tiheänä esiintyvä ja pesinnössään onnistuva ahma taatusti käytännössä tunnu uhanalaisen vähäiseltä.

Poronhoitoalueen ulkopuolella ahma ei aiheuta ristiriitoja ollenkaan siinä määrin kuin poronhoitoalueella. Yksi syy on se, ettei alueella ole juurikaan ahmoja. Sen sijaan eteläisessä

Suomessa on pysynyt mielissä aiempien siirtoistutusten mukanaan tuomat luottamusongelmat päättäjiä kohtaan. Tuolloin siirtoistutusalueiden ihmisiä ei kuultu, ja tiedotus siirtojen osalta oli vähäistä. Asioiden turhalla salassapidolla on ollut pitkät jäljet.

6.2 Ahma vahingontekijänä

6.2.1 Häiriötä aiheuttavat ahmat

Vastaajat kokivat ahman kohdalla häiriötä aiheuttavan yksilön määrittelemisen vaikeaksi. Peräti kuusi kymmenestä vastaajasta ei katsonut ahmalla esiintyvän mainitsemisen arvoista häiriökäyttäytymistä. Tulos on poikkeava verrattuna muihin maasuorpetoihimme, ilvekseen, karhuun ja suteen, joiden kohdalla kansallisia hoitosuunnitelmia valmisteltaessa perustelut häiriötä aiheuttavista yksilöistä olivat sidosryhmävastaajien kesken melkoisen yksimielistä (Bisi & Kurki 2005; Liukkonen ym. 2006; Mykrä ym. 2006).

Löytyi myös sidosryhmätahoja, jotka määrittivät ahman häiriökäyttäytymisen. Ahman oletettu häiriökäyttäytyminen voisi olla kahtalaista. Ensinnäkin poronhoitoalueella häirikköeläin voisi olla yksilö, joka tappaa poroja enemmän kuin muut lajitoverinsa. Toisaalta eteläsuomalaisen näkökulmasta katsottuna häirikköeläin voisi olla ahma, jonka kulku-reitti sattuu osumaan väärään paikkaan ja väärään aikaan, joko riistaeläinvarannoille tai lampoloihin.

Häirikköeläimenä elinkeinon harjoittajan näkökulmasta pidetään usein eläintä, joka tappaa kerralla useamman saaliseläimen. Tämän kyselyaineiston kohdalla häiriötä aiheuttavana ahmana nähtiin usein yksilö, joka tappaa enemmän kuin jaksaa kerralla syödä. Ihmisen moraalikäsituksesta katsoen tämä tuntui vastaajien mielestä kohtuuttomalta ja jopa brutaalilta, tappamisen ilolta. Ihmisellä on taipumus muodostaa mielipiteensä omista tarpeistaan lähtöisin, mutta kun pohditaan asiaa biologisten tosiasioiden pohjalta, ei häiriötä aiheuttavan ahman määrittely ole enää helppoa. Ahma on peto. Ahma on haaskansyöjä. Ahma on opportunisti. Sille on oman viisaan energiankäyttönsä vuoksi edullista tappaa saaliikseen useampi saaliseläin kerrallaan, mikäli nämä ovat lähekkäin ja muutoinkin helposti tapettavissa. Vastaavanlainen käyttäytyminen on yleistä muidenkin petojen kohdalla (Linnell ym. 1999). Poron kohdalla kyse on yleensä ahmalle otollisesta lumikelistä, jolloin useampia poroja on ahman saatavilla pienellä etäisyydellä toisistaan. Olisi ahmalta harvinaisen typerää jättää helppo saalis hyödyntämättä. On hyvä muistaa, että ahman ollessa perimmiltään nimenomaan haaskansyöjä, se kyllä hyödyntää kaatamansa saaliin luita ja karvoja myöten ajan kuluessa, eikä tarvetta uuden saaliseläimen etsimiseen sinä aikana esiinny. Erään asiantuntijan sanoin:

”Sillä on taipumus ajatella pesueensa tarvetta eli tappaa enemmän kerrallaan... Kyllähän suurpedot ovat laiskanpulskeita ja viihtyvät paikallaan jos saavat olla rauhassa ja ruokaa on.”

Suurin osa vastaajista oli siis sitä mieltä, ettei häiriötä aiheuttavaa ahmaa ole. Millä perusteilla voisi ahman toimien sanoa olevan häiriökäyttäytymistä? Kuvitellaan tilanne, jossa poroja joko paimentaan tai pidetään aitauksissa. Mikäli tällaisessa tilanteessa jokin ahmayksilö onnistuisi tappamaan poroja, olisi ahman täytynyt ruokaresurssien saavuttamiseksi oppia kuinka ohittaa paimentaja tai fyysiset esteet. Tällöin ahman opittu käyttäytyminen olisi helppo määritellä häiriökäyttäytymiseksi eli ahmalle epätyypilliseksi käyttäytymiseksi.

Riippumatta siitä voiko ahman käyttäytymistä pitää häiriökäyttäytymisenä, niin tosiasia on, että ahma tappaa poroja ja tappaa niitä paljon. Tälle ahman ja poroelinkeidon ristiriidalle täytyy tehdä jotain. Koska entisaikojen porojen paimentamisesta on luovuttu, täytyy joko vahinkoja vähentää tai vahinkojen sietokykyä kasvattaa.

6.2.2 Ahmojen pyynti ja poistot

Vastaajien mielestä yksi ihmisen ja ahman yhteiselon edellytys on ahmakannan pito niin pienenä että vahingot pysyvät hallittavissa. Toisin sanoen ahman aiheuttamien vahinkojen halutaan pysyvän tarpeeksi pieninä. Maakunnalliset vastaajat näkivät kannatettavimpana keinona niin poronhoitoalueella kuin eteläisessäkin Suomessa ahman metsästäminen pyyntiluvuin. Myös usea kansallinen sidosryhmävastaaja kannatti pyyntilupametsästystä. Taitavien metsästäjien organisoiman suurpetopyynnin katsotaan olevan sopivan neutraali tapa pitää myös ahmakannan kasvu kurissa. Pyyntiluvuin tapahtuva metsästys on toistaiseksi kaukainen mahdollisuus ahmakannan säätelykeinoksi ahmapopulaation nykyisen pienuuden ja hitaan kasvunopeuden vuoksi. Ei kuitenkaan ole poissuljettua, etteikö pyyntiluvuin tapahtuva metsästys voisi olla tulevaisuuden säätelykeino.

Pyyntilupien lisäksi vastaajat kokivat häiriöyksilöiden poiston tärkeäksi. Linnellin ym. (1999) mukaan kuitenkin käytännössä kaikki suurpetoyksilöt tappavat joskus karjaa. Mikäli siis haluttaisiin poistaa mahdolliset häiriötä aiheuttavat yksilöt, pitäisi poistaa joka ikinen ahma, jolla on mahdollisuus kohdata poro. Käytännössä tämä on täysin mahdotonta.

Mikäli kuitenkin aktiivisilla seurantamenetelmillä olisi mahdollista selvittää erityisen tehokkaat porojen tappajayksilöt tulisi vastaan uusi ongelma. Yleisesti ottaen nuoret yksilöt ovat huonompia saalistajia kuin vanhemmat ja kokeneemmat yksilöt eli poistettaessa harjaantuneita porojen tappajia, tapetaan itse asiassa parhaat ahmat päältä. Ja ajatellen pientä ahmapopulaatiota, on mahdollista että ahmapopulaation elinkyky heikkenisi pitkällä aikavälillä. Entä naarasahma, joka pesintäaikaan pyrkii turvaamaan pesueensa hyvinvoinnin? Ahmat tulevat myöhään sukukypsiksi, naaraat lisääntyvät keskimäärin joka toinen tai joka kolmas vuosi, ja poikasia ahma tekee kerrallaan ainoastaan kahdesta kolmeen kappaletta (Persson 2003). Näin hitaasti lisääntyvästä ahmapopulaatiosta ei ole toistaiseksi varaa poistaa naaraita vaarantamatta populaation kasvumahdollisuuksia.

Norjassa on kokemuksia ahmojen suurimittaisistakin poistoista. Norjassa myös seurataan laajoin tutkimusohjelmin kaikkien suurpetojen vaikutusta poronhoitoon ja muun karjanhoidon menetyksiin. Landan ym. (1999) mukaan ainoastaan ahmojen perinpohjainen hävittäminen voisi toimia, koska ahmojen pyynnillä ei ole havaittu olleen pitkäaikaisia vaikutuksia alueen tilanteeseen vaan ahmat ovat hiljalleen palautuneet alueelle. Toisin sanoen mahdollisen häirikköahman poisto voi vaikuttaa samana vuonna alueen porohävikin pienenemiseen, mutta todennäköisesti ei enää seuraavana vuonna. Tällöin poistoja tulisi tehdä vuosittain ja nykyisellä ahmapopulaation koolla se ei ole mitenkään mahdollista.

6.2.3 Petovahinkokorvausjärjestelmän kehittäminen

Petovahinkojen korvausjärjestelmän kehittäminen nousi esiin ahman ja ihmisen yhteiseloja edistävänä tekijänä miltei yhtä useasti kuin ahmakannan pito pienenä. Kansallisten sidosryhmävastaajien joukossa se oli useimmin mainittu keino. Ei ole laisinkaan samantekevää suurpetokantojen hyvinvoinnin kannalta se, koetaanko vahinkokorvausjärjestelmä oikeudenmukaisena. Mikäli petovahinkojen korvausjärjestelmä koetaan epäoikeudenmukaiseksi, pitää se omalta osaltaan yllä petovastaisuutta. Sippolan ym. (2005) tutkimuksen mukaan viimeisen kolmen vuoden aikana petovahinkoja kärsineistä poronomistajista 60 prosenttia oli sitä mieltä, että pedoilla on samanlainen oikeus elää kuin muillakin eliöillä kun taas vahingoilta välttyneistä 72 prosenttia oikeutti petojen elämisen oikeuden (Sippola 2005).

Voimassa olevan petovahinkojen korvausjärjestelmän katsotaan olevan kohtuuton, koska siinä vahingonkärsijä kärsii myös omavastuun verran, 250 euroa vuodessa. Lisäksi suurpedon aiheuttamat vahingot tulee todeta ja todentaa todistajalla. Kaikki tämä vaatii paitsi aikaa myös rahaa, vahingonkärsijän omasta pussista. Miksi maksaa siitä, että suurpedot saavat elää?

Korvausjärjestelmää tulee kehittää. Kansallisten sidosryhmävastaajien joukossa moni vastaaja nosti esiin niin kutsutun Ruotsin korvausjärjestelmämallin käyttöönoton myös Suomessa. Ruotsissa ahmavahinkojen korvaus poronhoitoalueella on jo vuodesta 1996 saakka määritetty kullakin saamelaisalueella elävien ahmojen poikastuoton mukaan. Saamelaisalueiden on mahdollista saada myös lisäkorvausta, mikäli alueella pyritään ennaltaehkäisemään suurpetojen aiheuttamia vahinkoja. Poronhoitoalueen ulkopuolella valtio antaa yhtäältä avustusta vahinkojen ennaltaehkäisyyn ja toisaalta korvaa suurpetojen aiheuttamia vahinkoja.

Kyseinen Ruotsin poronhoitoalueen korvausmalli vaatii tarkat ahmapesintöjen seurannat kuin myös ahmahavaintojen seuraamiset. Tämä tarkoittaisi Suomen oloissa huomattavaa lisäpanostusta ahmatutkimukseen ja ahmakannan seurantaan. Kokemusta on kuitenkin kertynyt maakotkan reviirimalisesta korvausjärjestelmästä, joka on ollut voimassa

jo vuodesta 1998 saakka. Korvaus määräytyy maakotkien pesintätilanteen ja niiden poikastuoton perusteella lasketun reviiriakohtaisen kertoimen mukaisesti. Kertoimen suuruus tarkistetaan säännöllisesti ja maksettavat korvaukset seuraavat myös poronlihan hintatasoa.

Niin ahmakannan kuin kansalaistenkin kannalta oleellista on se, että vahinkoa aiheuttavien ahmayksilöiden kohdalla toimeen tartutaan parhaaksi katsotulla tavalla. Ylipäättään ottaen viranomaisten taholta aktiivinen toiminta suurpetokonflikteissa vaikuttaa oleellisesti yhteiskunnan sietokykyyn petoja kohtaan (Ratamäki 2001).

6.3 Tuntematon ahma

Ahmaa ei tunneta, mutta olisi syytä tuntea. Suurpedoilla on suuri yhteiskunnallinen vaikuttavuus, jonka syyt ja seuraukset on hyvä olla selvillä. Mikä on ahman ekologinen rooli? Kuinka paljon ahma vaikeuttaa ihmisen elinkeinojen harjoittamista? Kilpaileeko ahma samoista riistareserveistä ihmisen kanssa? Voiko mennä marjametsään tuntematta pelkoa? Voiko koiran päästää irti metsästystilanteessa? Voivatko lapset leikkiä pihassa pelkäämättä ahmaa?

Ahman tuntemattomuus johtuu niin vähäisestä ahmatutkimuksesta kuin vähäisestä ahman tiimoilta tiedottamisestakin.

6.3.1 Tutkimustarpeet

Tutkimustarpeita pohtineista alueellisista vastaajista miltei kaikki löysivät nykyisestä tilanteesta parannettavaa. Ahmakannan tutkimuksen perustana täytyy olla luotettavat ja ajantasaiset tiedot ahmojen määräistä ja pesinnöistä. Ahman jälkihavaintojen seuranta toteutetaan muiden suurpetojen tapaan maan kattavan petoyhdyshenkilöverkoston avulla. Menetelmässä on kuitenkin ongelmansa. Ahmaa ja sen jälkiä ei eteläisessä Suomessa joko tunneta tai niistä ei olla kiinnostuneita johtuen muun muassa siitä, ettei ahmaa saa metsästää vaikka riistalaji onkin. Poronhoitoalueella puolestaan ahman jälkiä ei välttämättä kerrota eteenpäin petoyhdyshenkilöille. Lapin laajoilla erämailla oman ongelmansa tuovat pitkät välimatkat. Tarkistettavat ja selvittävät suurpedon jäljet ovat mahdollisesti hyvinkin kaukana ja suurpetoyhdyshenkilöt maksavat polttoainekulut omasta pussistaan. Kohtuutonta ajan ja rahan menettämistä ei voi vapaaehtoistyön nimissä teettää nykypäivänä näissä määrin. Monet alueelliset vastaajat olivat huolissaan petoyhdyshenkilöiden motivoinnin tasosta. Onkin syytä huomata, ettei petoyhdyshenkilöitä voi pakottaa vapaaehtoistyöhön, vaan henkilöt täytyy motivoida työhönsä. Kohtuullisilla korvauskustannuksilla voi olla verkoston tulevaisuuden toiminnan ylläpitämisessä suuri rooli.

Ahman esiintymisen painopistealueilla suoritetaan vuosittain jälkilaskennat (Ollila 2007), mutta systemaattista ahman pesintöjen seuraamista ei ole vielä järjestetty toisin kuin Norjassa ja Ruotsissa (Andersen ym. 2003; Viltskadecenter 2006). Pesintöjen selvittäminen on kuitenkin ehdoton perusedellytys muun muassa siinä tapauksessa, että ahmavahinkojen korvaus tulisi perustumaan ahmojen alueella esiintymiseen.

Vastaajat näkivät ahmatutkimuksen tulevaisuuden keinona ahmojen radiopannoituksen, jolloin ahman käyttäytymisen - elinpiirin ja ravinnonkäytön – seuranta mahdollistuisi. Toistaiseksi pannaotus on ollut vaatimatonta. Ainoastaan kolme Suomenselän ahmaa on pannaotettu ja kaiken lisäksi niistä ei ole saatu tuloksia teknisten ongelmien vuoksi. Vertailuun voi ottaa naapurimaamme Norjan, jossa suurpetotutkimukseen on todella panostettu. Norjassa oli vuoteen 2005 mennessä pannaotettu jo lähemmäs 250 ahmaa. Norjassa onkin vahvaa osaamista ahmasta, joka perustuu pannaotetuilla ahmoilla tehtyihin tarkkoihin ja pitkäkestoisiin tutkimusprojekteihin (Andersen ym. 2003).

Niin Norjan kuin Ruotsinkin ahmatutkimuksen tuloksia voidaan soveltaa pitkälti myös Suomen oloihin tunturiahman osalta, onhan meillä maiden kesken yhteinen ahmapopulaatio. Norjalaisia ja ruotsalaisia artikkeleita, raportteja ja väitöskirjoja ahmasta on vuosien 1991 – 2002 välisenä aikana julkaistu yli 40 kappaletta (Andersen ym. 2003). Suomessa on viime aikoina rakennettu ahman ympärille ensimmäisiä tutkimusprojekteja kuten ahman ravinnonkäyttötutkimus ja metsäahmapopulaation geneettisen pohjan selvittäminen. Suomella, Ruotsilla ja Norjalla on jo olemassa olevaa yhteistyötä suurpetoasioissa. Suurpetojen kannanhoidon yhteistyöstä huolehtivat Pohjoismaiden neuvosto, Pohjoismaiden ministerineuvosto, Pohjoiskalotin neuvoston ympäristöneuvoston suurpetotyöryhmä sekä kunkin maan suurpetoasioita hallinnoivat viranomaiset. Yhteisiä kannanottoja ja linjauksia on rakenneltu jo vuosia ja Suomella on ollut halu edistää kasvavaa yhteistyötä suurpetoasioissa. Mutta kuinka kauan Suomi voi kulkea ahmatutkimuksen vapaamatkustajana?

Ahmatutkimus on mitä pikimmin saatava sille kuuluvalle tasolle. Tutkimustulosten myötä tulee tarve ja mahdollisuus tiedottaa eri sidosryhmille ja kansalaisille ahma-asioista.

6.3.2 Tiedotustarpeet

Alueellisten vastaajien mukaan ahmatiedotuksen tulisi olla avointa, totuudenmukaista, asiallista, luotettavaa, puolueetonta, kiihкотonta ja kattavaa. Tämä tarvelista kertoo siitä, että nykyisen tiedotuksen koetaan olevan aivan jotain muuta.

Heikan (2000) mukaan suurpetokirjoituksille tyypillisiä piirteitä ovat konfliktihakuisuus ja uhkakuvien maalailu. Kirjoituksia on myös julkaistu erityisen paljon silloin, kun pedot ovat uhanneet tai vahingoittaneet joko ihmisiä tai kotieläimiä (Heikka 2000). Pulliainen (1984) selittääkin suomalaisten kielteisiä petoasenteita historiallisten syiden ohella myös

median nykyisellä vaikutuksella. Tutkimusten mukaan lähinnä lehdistö on edistänyt ja ylläpitänyt petovastaisuutta tarkoitushakuisella uutisointityylillään (Pulliainen 1984; Pulliainen & Rautiainen 1999). Medialla on mahdollisesti suurikin vaikutus ihmisten petoasenteiden muodostumiseen ja sitä myöten myös suuri vastuu siitä, millaisina olentoina kansalaiset näkevät suurpedot. Onko kyseessä raateleva ja julma ahma, vai saaliseläimen ruoakseen tappanut ahma?

Ahman tunnettuutta varsinkin Etelä-Suomessa täytyy lisätä. Tiedotuksen ohella voidaan keskustella myös valistuksesta, joka siis käsitetään oikean tiedon välittämisenä. Otollisinta maaperää ovat lapset ja nuoret, joten koulujen vastuu suurpetoja koskevassa asennekasvatuksessa on suuri.

Tiedon laadulla on väliä, ja niin on tiedon määrälläkin. Ahmaa ei ole juurikaan tutkittu, joten ei ole ollut mitään tiedottaa. Tutkimuksen lisäämisen myötä niin ajantasaisen kuin myös niin kutsutun oikean tiedon levittäminen mahdollistuu. Tiedon levittämisessä avainasemassa ovat neutraalit tiedottajat ja tiedotuskanavat, jotta eri sidosryhmien väliseltä asemasodankäynniltä vältytään (Brainerd & Bjerke 2002). Avoimilla korteilla pelaaminen ja asiallinen tieto hälventää epäluuloja ja sitä kautta myös ihmisten suhtautuminen ahmaan saattaisi olla myönteisempää.

6.4 Ahman tulevaisuus

Ahmakanta on kasvanut tasaisesti mutta hitaasti aina koko maan kattavasta rauhoituksesta vuodesta 1982 saakka. Kokonaispopulaatio on edelleen pieni ja erittäin uhanalainen. Suotuisan suojelutason vaatimukset populaatiokoolle eivät vielä täyty, ja varsinkin Etelä-Suomessa metsäahman kohdalla tavoite on kaukana. Tunturiahman kohdalla voidaan toki tarkastella koko Pohjoismaiden ahmamäärää, koska maantieteellisiä leviämiseiteitä ei Suomen, Ruotsin ja Norjan kesken esiinny. Suomen ja Ruotsin kohdalla ahmakannan hoitoa linjaa EU:n luontodirektiivi, ja kaikkia kolmea maata velvoittaa Bernin sopimus. Menetelmät ja tavoitteet ahmakannan hoidon suhteen eroavat kuitenkin vielä maiden välillä toisistaan. Tavoitteiden harmonisoinnilla saavutettaisiin tilanne, jossa ahmakantaa ja sen hoitoa voitaisiin tarkastella puhtaasti populaatiolähtöisesti.

Pohdittaessa Suomen alueen ahmakantaa, piti niin alueellisista kuin kansallisistakin vastaajista suurin osa nykyistä ahmakantaa liian pienenä. Ahmakannan tulee saavuttaa elinkykyisyys ja myös pysyä elinkykyisenä pitkällä aikavälillä. Se on suomalaisten velvollisuus tätä uhanalaista suurpetoamme kohtaan.

Poronhoitoalueen vastaajista kuitenkin noin neljäsosa koki ahmakannan olevan nykyisellään liian suuri. Käytännössä tämä näkyy lain ottamisessa omiin käsiin. Ahma on laji, jolle ei nykyisellään myönnetä pyyntilupia tai poistolupia, joten ahmakanta koetaan ahmaesiintymisen painopistealueella hallitsemattomana. Ahman uhanalaisuuden suurimmat

syyt ja myös tulevaisuuden uhat ovatkin laitton tappaminen ja moottorikelkoin tapahtuva häirintä (Rassi ym. 2001). Suurpetoihin kohdistuvat rikokset painottuvat maamme itärajan ja pohjoisosien alueille (Sisäasiainministeriön tiedote 2006), ja vuosittain poliisin tietoon tulee myös useita ahman laittomia tappoja. Ahmojen laitton tappaminen on vakava kannanhoidollinen ongelma, ja sen estämiseksi täytyy yhteiskunnalta löytyä keinoja. Muun muassa yhteistyön edelleen kehittäminen poliisin, erävalvojen, metsästäjien ja rajamiesten välillä on tärkeää.

Koska ahma aiheuttaa vahinkoja ihmisen elinkeinotoiminnalle ja nimenomaan poronhoidolle, ahmakannan kokoon on vastaajien mielestä voitava vaikuttaa. Sen lisäksi, että ahmakanta haluttiin pitää pienenä ja tarvittaessa poistaa häiriötä aiheuttavat yksilöt, ehdotettiin myös ahmakannan epätasaisen maantieteellisen sijoittumisen tasoittamista. Käytännössä tämä tarkoittaisi ahmojen siirtoja poronhoitoalueen tihentymistä eteläisempään Suomeen.

6.4.1 Siirtoistutuksissa?

Ahmojen siirtoistutukset saivat suurta kannatusta poronhoitoalueella, mutta muun Suomen alueella kannatusta löytyi huomattavasti vähemmän. Tulevaisuuden siirtoistutuksiin suhtauduttiin myönteisemmin alueilla, joille on jo aiemmin siirretty ahmoja (Oulun riistanhoitopiiri ja Keski-Suomen riistanhoitopiiri) kuin alueilla, joilla ei ole kokemusta siirtoistutettujen ahmojen kanssa elämisestä. Tämä on myönteistä ahman selviytymisen kannalta mahdollisilla siirtoistutusalueilla. Asiantuntijan sanoin:

”Suhtautuminen on ollut myönteistä, uteliasta paremminkin. Kovin paljon ei negatiivisia sävyjä. Alkuhämmästyksen jälkeen, että mikä otus tämä on ja mitä se tekee, niin se on ollut rauhallista.”

Suurin osa kansallisista sidosryhmävastaajista kannatti siirtoistutuksien käyttöä ahmakannan hoidon osana. Ylipäätään ottaen niin alueellisten kuin kansallistenkin vastaajien suhtautuminen osoittaa avointa ja uutta ajattelutapaa sikäli, että suurpetojen siirtoistutuksilla on ollut pitkään painolastina 80- ja 90-luvuilla syntynyt kielteinen julkisuus. Ahman kohdalla on kuitenkin kaikki mahdollisuudet onnistua.

Mikäli siirtoistutuksiin päädytään yhtenä ahmakannan hoitomenetelmänä, tulee toiminnan tiimelyksessä suojella niin ahmaa kuin ihmistäkin. Ahmaa täytyy suojella siinä mielessä, että siirtoistutusalueiden täytyy tarjota ahmalle lajityypillinen elinympäristö, jossa pesintä ja ravinnonhankinta voivat onnistua. Ennen siirtoistutuksia on myös selvitettävä sopiva siirrettävien yksilöiden määrä ja sukupuolijakauma, jotta populaatiolla on mahdollisuus lisääntyä myös luontaisesti.

Ihmistä täytyy suojella siinä mielessä, että niiden ihmisten parissa joita siirtoistutukset koskettavat, on syytä tehdä sosioekonomisia tutkimuksia siirtoistutusten hyödyistä ja

haitoista. On myös syytä pyrkiä minimoimaan mahdolliset ahman läsnäolosta koituvat haitat. Eri sidosryhmätahot täytyy sitouttaa yhteiseen tavoitteeseen ja tiedotuksen asian tiimoilta tulee olla ajantasaista, avointa ja kattavaa.

6.4.2 Luontomatkailussa?

Niin alueellisten kuin kansallisten sidosryhmävastaajien mielestä ahma yksinäisenä ja salaperäisenä erämaiden kulkurina tuo esiintymisalueelleen myönteistä mainetta. Ahma mielletään erämaisyyden ilmentäjänä, ja siten mahdollisesti myös erinomaisena luontomatkailun vetonaulana. Toistaiseksi ahmaan liittyvä luontomatkailu on ollut todella vaatimatonta varsinkin verrattuna karhuun. Karhun jalkoihin ahma helposti jääkin; ahma ja karhu eivät mahdu haaskalle yhtä aikaa, vaan ahma viihtyy haaskoilla parhaiten siinä vaiheessa, kun jäljellä ovat enää lähinnä luut, ja karhut ovat haaskan jo hylänneet. Ahman saa kuitenkin houkutelua paikalle myös pienillä, sormenpään kokoisilla, eri kätköihin piilotetuilla rasva- tai lihapaloilla, jotka eivät jaksa kiinnostaa karhua (Leinonen 2006). Paras aika ahmojen kuvaamiseen on keväällä ja alkukesällä, jolloin ahmat vierailevat haaskalla aktiivisimmin.

Kainuussa on ollut vuonna 2007 tarjolla ensimmäiset mahdollisuudet nimenomaan ahmaan keskittyvään kuvaukseen ja katseluun, mutta kehittämisen varaa on huomattavasti. Toiminnan kehittämisen ohella on syytä ottaa huomioon yleisesti suurpetojen kuvaamiseen ja katseluun liittyvät ongelmat ja ristiriidat. Mahdollinen ahmojen kesyyntyminen ja ahmojen haaskoista saamat terveyshaitat ovat vakavia lajisuojelullisia ongelmia. Lisäksi eri elinkeinonharjoittajilla voi esiintyä eriäviä mielipiteitä haaskojen, tässä tapauksessa pienten rasvan- ja lihanpalojen, käytöstä ahmojen houkuttimina. Ahmojen houkuttelu samoille seuduille porojen kanssa ei välttämättä ole toivottava askel luontomatkailun kehittämisessä.

Luontomatkailun käyttämillä haaskoilla voi olla ahmoille myönteisiä vaikutuksia. Itä-Suomessa ahman pääasiallista ravintoa ovat susien jälkeensä jättämät haaskat, mutta myös kuvaushaaskojen tarjoamalla ravintoresursseilla saattaa olla vaikutusta ahman vuotuisen ruokavalioon ja sen myötä mahdolliseen selviämiseen luonnossa. Haaskat tarjoavat myös erinomaisen mahdollisuuden ahmojen tutkimiseen muun muassa paikalta kerättävin karva- tai ulostenäyttein.

6.4.3 Kansalaisten käsissä

Niin ahman kuin ihmisenkin hyvinvoinnin vuoksi ahmakannan hoidon tavoitteiden ja menetelmien tulee selkiintyä niin alueellisilla kuin kansallisella tasolla uuden kansallisen ahmakannan hoitosuunnitelman myötä. Yhteisymmärryksen, mikä siis käytännössä usein tarkoittaa kompromissia eri sidosryhmien tavoitteiden kesken, löytyminen on en-

siarvoisen tärkeää, jotta ahmakantaa voidaan tulevaisuudessa hoitaa kestävästi. Vahvan tutkimuspohjan, ajantasaisen, avoimen ja totuudenmukaisen tiedon jakamisen, yhteisten kannanhoitotavoitteiden ja käytettävien keinojen hyväksymisen myötä saadaan aikaan yhteiset pelisäännöt. Ja niitä sääntöjä tulee kaikkein noudattaa.

Vastaajien mukaan ahmakannan hoidon sujuvuutta edistäviä keinoja ovat muun muassa eri sidosryhmien välisen yhteistyön kehittäminen sekä viranomaisyhteistyön parantaminen ylemmillä virkamiestahoilla. Alueellisten ahmakannan hoitoa koskevien toivomusten ja näkemysten välittyminen kansalliselle tasolle on tärkeää, ja tässä työssä alueellisilla suurpetoneuvottelukunnilla on tärkeä rooli. Ahmakannan kansalliseen hoitosuunnitelmaan mahdollisesti tehtävä kannanhoitoaluejako on omiaan edistämään eri alueiden omia kannanhoitotavoitteita ja keinoja.

Kaikki tämä – tutkimus, tiedotus, petovahinkokorvaukset, siirtoistutukset, yhteistyön kehittäminen – vaatii runsaasti rahaa ja aikaa. Pelkistetysti kyseessä on kustannus, joka yhteiskunnalle koituu ahman säilyttämisestä osana suomalaista luontoa.

Lähteet

Andersen, R., Linnell, J. D. C., Hustad, H. & Brainerd, S. M. (eds.) 2003. Large predators and human communities in Norway. A guide to coexistence for the 21st century. Norwegian Institute for Nature Research, *NINA, Temahefte* 25.

Anonyymi, 1855. Oulun Wiikko-Sanomia no.23. 09.06.1855.

Anonyymi, 1881. Savo 27.09.1881.

Euroopan komissio, 2006. Assessment, monitoring and reporting under Article 17 of the Habitats Directive - Explanatory Notes & Guidelines, Final Draft.

Bisi, J. & Kurki, S. 2005. *Susipuhetta Suomessa*. Julkaisuja 3, Maaseudun tutkimus ja koulutuskeskus, Helsingin yliopisto, Seinäjoki.

Bjerke, T., Skogen, K. & Kaltenborn, B.P. 2002. Attitudes toward large carnivores in Norway. Results from a national survey. NINA Oppdragsmelding 768.

Brainerd, S.M. & Bjerke, T. 2002. Reports for the Large Predator Policy Statement. Information measures relative to large carnivores in Norway. – NINA Fagrapport 69: 1-71.

Breitenmoser, U., Breitenmoser-Würsten, C., Okarma, H., Kaphegyi, T., Kaphygyi, U., Wallmann, U. M. M. 2000. Action plan for the conservation of the Eurasian Lynx (*Lynx lynx*) in Europe. Convention on the conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Bern Convention). *Nature and environment*, No. 112.

Brøseth, H. & Andersen, R. 2007. Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2007. – NINA Rapport 295.

Danilov, P. & Tirronen, K. 2007. *Suurpedot Venäjän luoteisosissa*. Suullinen esitys, Suomalaiset suurpedot – monitavoitteista kannanhoitoa –seminaari, 11.6-12.6.2007, Kuhmo

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere.

Erkamo, V. 1939. Isojen petoeläinten esiintymisestä Viipurin läänissä vuosina 1856-1937 etupäässä virallisen tapporahatilaston mukaan. Eläintieteen yliopistollinen laudatur-tutkielma v:lta 1939. *Viipurin suomalaisen kirjallisuusseuran toimitteita* 8:67-137.

Glowka, L., Burhenne-Guilmin, F.A., Synge, H., McNeely, J.A. & Gündling, L. 1994. *A Guide to the Convention on Biological Diversity*. Environmental Policy and Law Paper No. 30. IUCN.

Hanski, I., Lindström, J., Niemelä, J., Pietiäinen, H & Ranta, E. 1998. *Ekologia*. WSOY.

Heikka, M. 2000. *Kultakutrin ja punahilkkan painajaiset painomusteessa*. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Heikkinen, I. (toim.) 2007. Luonnon puolesta – ihmisen hyväksi. Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategia ja toimintaohjelma 2006–2016. Suomen ympäristö 35, Ympäristöministeriö, Edita Prima OY, Helsinki.

Hunziker, M., Egli, E. & Wallner, A. 1998. Return of Predators: reasons for existence or lack of public acceptance. Teoksessa: Strahm, D. (toim.) *Workshop on human dimension in large carnivore conservation*. KORA Bericht No. 3, s 25-30.

Hyvärinen, M. 2007. Ahman s ravinnonvalinta Suomessa. Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto."

Ilvesviita, P. 2005. *Paaluraudoista kotkansuojeluun – Suomalainen metsästyspolitiikka 1865 – 1993*. Acta Universitatis Lapponiensis 93. Lapin yliopistopaino, Rovaniemi.

IUCN 2000. *IUCN Red List categories*. Gland, Sveitsi.

Kaltenborn, B. P., Bjerke, T. & Strumse, E. 1998. Diverging attitudes towards predators: do environmental beliefs play a part? *Human Ecology Review* 5: 1-9.

Kaltenborn, B. P. & Bjerke, T. 2002. The relationship of general life values to attitudes toward large carnivores. *Research in Human Ecology* 9: 55-61.

Kangas, P., Jäppinen, J-P., von Weissenberg, M. & Karjalainen, H. 1997. *Suomen biologista monimuotoisuutta koskeva kansallinen toimintaohjelma 1997-2005*. Ympäristöministeriö, Helsinki.

Keisarillinen metsästysasetus 1868. Suomen Suuriruhtinanmaan Asetus-Kokous 6/1868.

Keisarillinen metsästysasetus 1868. Suomen Suuriruhtinanmaan Asetus-kokoelma 45/1898.

Kivirikko K.E. 1940. *Suomen selkärangaiset – Vertebrata Fennica*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo, Helsinki.

Kleiven, J., Bjerke, T. & Kaltenborn, B. P. 2004. Factors influencing the social acceptability of large carnivore behaviours. *Biodiversity and conservation* 13: 1647-1658.

Kojola, I. 2001. *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2000*. Riistantutkimuksen tiedote 175:1-6. Helsinki.

Kojola, I. 2002. *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2001*. Riistantutkimuksen tiedote 182:1-7. Helsinki.

Kojola, I. 2003. *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2002*. Riistantutkimuksen tiedote 190:1-7. Helsinki.

Kojola, I. & Määttä, E. 2004. *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2003*. Riistantutkimuksen tiedote 194:1-7. Helsinki.

Kojola, I., Määttä, E. & Hiltunen, H. 2005. *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2004*. Riistantutkimuksen tiedote 203:1-7. Helsinki.

Kojola, I. Määttä, E. & Hiltunen, H. 2006. *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2005*. Riistantutkimuksen tiedote 208: 1-5. Helsinki.

- Kojola, I. Heikkinen, S., Määttä, E. & Hiltunen, H. 2008. Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2006. Teoksessa Wikman, M. (toim.) Riistakannat 2007. *Riista-seurantojen tulokset. Riista- ja kalatalous – selvityksiä* 5/2008.
- Kuninkaallinen Metsästysasetus 1647. Kongl. Maj. til Swerige, Ordning och Stadga huru alle Rijkens Inbyggjare figk förkål la fiole mech Jachter, Djurefång och Fuglefriutande. Henrich Renfer, Tukholma, Ruotsi.
- Landa, A., Gudvangen, K., Swenson, J.E. & Røskaft, E. 1999. Factors associated with wolverine *Gulo gulo* predation on domestic sheep. *Journal of Applied Ecology* 36:963-973
- Landa, A., Lindén, M. & Kojola, I. 2000. Action plan for the conservation of Wolverines (*Gulo gulo*) in Europe. *Nature and environment*, No.115. Council of Europe Publishing.
- Landa, A. & Skogland, T. 1995. The relationship between population density and body size of wolverines *Gulo gulo* in Scandinavia. *Wildlife Biology* 1(3):165-175.
- Landa, A. Strand, O., Linnell, J. & Skogland, T. 1998b. Home range size and habitat selection for arctic foxes and wolverines in an alpine environment. *Canadian Journal of Zoology* 75:1292-1299.
- Landa, A., Tufto, J., Franzén, R. Bø, T., Lindén, M. & Swenson, J.E. 1998a. Active wolverine *Gulo gulo* dens as a minimum population estimator in Scandinavia. *Wildlife Biology* 4(3):159-168.
- Leinonen, A., Poukkanen, T., Poukkanen, U. & Suominen, T. 1992. *Ahma*. Kustannus-osakeyhtiö Otavan painolaitokset, Keuruu.
- Linnell, J., Odden, J., Smith, M.E., Aanes, R. & Swenson, J.E. 1999. Large carnivores that kill livestock: do "problem individuals" really exist? *Wildlife Society Bulletin*, 27(3):689-705
- Linnell, J., Salvatori, V. & Boitani, L. 2007. Guidelines for Population Level Management Plans for Large Carnivores in Europe. A Large Carnivore Initiative for Europe report prepared for the European Commission. 7.5.2007.
- Liukkonen, T., Mykrä, S., Bisi, J. & Kurki, S. &. 2006. *Ilveksiä ja ihmisiä*. Julkaisuja 7, Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto, Seinäjoki.
- Lumiario, R. 1998. Suomalaisten suhtautuminen suteen. *Suomen Riista* 44: 43-55.
- Lõhmus, A. 2002. *Management of large carnivores in Estonia*. Estonian game 8A.
- Løe, J. & Røskaft, E. 2004. Large carnivores and human safety: a review. *Ambio* 33: 283-288.
- Luontodirektiivi 92/43/ETY. Neuvoston direktiivi, annettu 21 päivänä toukokuuta 1992, luontotyypin sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta.
- Maijala, V., Norberg, H., Kumpula, J. & Nieminen, M. 2002. *Poron vasatuotto ja -kuolemat Suomen poronhoitoalueella*. Kala- ja riistaraportteja nro. 252. Kaamanen.
- Mela A. J. 1882. *Suomen luurankoiset eli luonnontieteellisen Suomen luurankoiseläimistö*. Helsingin kirjapaino-yhtiön kirjapaino, Helsinki.

- Mela A.J. & Kivirikko 1909. *Suomen luurankoiset; Vertebrata Fennica*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.
- Melander, K.R. Riistaeläinten esiintyminen maassamme 1500- ja 1600-luvuilla. *Suomen riista* 7: 120-168.
- Mykrä, S., Liukkonen, T., Bisi, J. & Kurki, S. 2006. Kansalaisten karhukannat. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti, Seinäjoki. Julkaisuja 6.
- Mykrä, S., Vuorisalo, T. & Pohja-Mykrä, M. 2005. A history of organized persecution and conservation of wildlife: species classifications in Finnish legislation from medieval times to 1923. *Oryx* 39(3):275-283.
- Mäensyrjä, P. 1979. *Ahman jälkijotos*. Arvi A. Karisto Osakeyhtiön kirjapaino, Hämeenlinna.
- Norberg, H. & Nieminen, M. 2007. *Suurpetojen vaikutus vasakuolleisuuteen Kallioluoman paliskunnassa Kuusamossa vuosina 2005-06*. Riistatutkimuksen tiedote 214:1-37.
- Nyholm, E. S. 1995: Petosiirrot – riistatutkimuksen vaatimaton kokeilu. *Metsästäjä* 44(1):12-14.
- Nyholm, E. S. 1996. Ahma. Teoksessa: Lindén, H., Hario, M. & Wikman, M. (toim.), *Riistan jäljille*. Oy Edita Ab, Helsinki.
- Olaus Magnus 1555. *Historia om de Nordiska folken*. Fjärde delen, adertonde boken. Almqvist & Wiksells Boktryckeri A.B. Uppsala & Stockholm.
- Ollila, T. 2007. *Suurpetojen reittilaskennat Metsähallituksen Lapin luontopalveluissa*. Metsähallitus. Käsikirjoitus.
- Palmgren, R. 1915. *Vildnaden och Människan. Reflexioner och kritiker i jaktlagsfrågor*. Lilius & Herzbergs Förlag, Helsinki.
- Palviainen, S. 2000. Pohjoiskarjalaisten luonnonkäyttäjien kokemuksia suurpedoista. Teoksessa: *Suurpedot Pohjois-Karjalassa*. Pohjois-Karjalan Liiton julkaisu 51/2000.
- Persson, J. 2003. *Population ecology of Scandinavian Wolverines*. Doctoral thesis. Swedish University of Agricultural Sciences, Umeå.
- Persson, J. 2007. *Järvens status och ekologi i Sverige*. Grimsö Forskningsstation, Institutionen för naturvårdsbiologi, Sveriges Lantbruksuniversitetet."
- Petovahinkojen korvaustyöryhmän muistio 1996. Työryhmämuistio 1996:15. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki.
- Pietilä, V. 1973. *Sisällön erittely*. Gaudeamus, Helsinki.
- Pohja-Mykrä, M & Mykrä, S. 2007. Luonnonvaraiset eläimet sodassa ja sodan kohteina. Teoksessa: Laakkonen, S. & Vuorisalo, T. (toim.), *Sodan ekologia – Sodankäynnin ympäristöhistoriaa*. Historiallinen arkisto 125. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

- Pohja-Mykrä M., Vuorisalo, T. and Mykrä S. 2005. Hunting bounties as a key measure for historical wildlife management and game conservation: Finnish bounty schemes in 1647 – 1975. *Oryx* 39(3): 284-291.
- Pulliainen, E. 1984. *Petoja ja ihmisiä*. Tammi, Helsinki.
- Pulliainen, E. 1998. Ahma. Teoksessa: *Suomen Luonto*. Nisäkkäät. Weilin+Göös Oy, Espoo.
- Pulliainen, E. & Rautiainen, L. 1999. *Suurpetomme. Karhu, susi, ahma, ilves*. Arcticmedia, Kajaani.
- Ratamáki, O. 2001. *Pelkäätkö karhua, vihaatko sutta?* Pro gradu –tutkielma, Joensuun yliopisto, Sosiologian laitos.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.). 2001. *Suomen lajien uhanalaisuus 2000*. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Renvall, T. 1912. *Skadedjuren och de skyddslösa i vår jaktlag*. Sosialistin kirjapaino-osuuskunta, Turku.
- Røskaft, E., Bjerke, T., Kaltenborn, B., Linnell, J. D. C., Andersen, R. 2003. Patterns of self-reported fear towards large carnivores among the Norwegian public. *Evolution and human behavior* 24: 184-198.
- Sippola, A.-L., Norberg, H., Renko, M., Suopajarvi, K. & Sutinen, T. 2005. *Petovahinkojen sosioekonominen merkitys porotaloudelle Suomessa – loppuraportti*. Arktisen keskuksen tiedotteita 44. Rovaniemi.
- Sisäasiainministeriön tiedote 2006. Itä-Suomessa on tutkittu 1,5 vuodessa 13 laitonta karhunkaatoa. 30.3.2006.
- Suomen tilastolliset vuosikirjat 1860 -1942. Tapettujen petoeläinten luku ja niistä maksettujen palkintojen määrä, vv. 1860-1942. Valtioneuvoston kirjapaino, Helsinki.
- Suomen viralliset tilastot ajalta 1876–1880, II/Taloudellinen tila. Keisarillisen Senaatin kirjapaino, Helsinki.
- Suomi, K. 2007. *Human – predator conflict: Reindeer herders and wolverines in the Finnish Sámi reindeer herding area: Reasons for conflict and potential solutions*. BSc in Anthropology, University College London.
- Suositus Nro 43, 1995. Recommendation on the conservation of threatened mammals in Europe.
- Suositus Nro 59, 1997. Recommendation on the drafting and implementation of Action Plans of wild fauna species.
- Suositus Nro 74, 1999. Recommendation on the conservation of large carnivores
- Suositus Nro 82, 2000. Recommendation of the Standing Committee on Urgent Measures Concerning the Implementation of Action Plans for Large Carnivores in Europe.

Suositus Nro 115, 2005. Recommendation on the conservation and management of transboundary populations of large carnivores.

Sveriges Rikes Lag 1734. Med tillägg, förändringar och förklaringar, gällande I storfurstendömet Finland. Bygninga balk, 23 Cap. Finska Litteratur-sällskapetets tryckeri, 1872, Helsinki.

Walker, C.W., Vilà, C., Landa, A., Lindén M. & Ellegren H. 2001. Genetic variation and population structure in Scandinavian wolverine (*Gulo gulo*) populations. *Molecular Ecology* 10 (1), 53–63.

Vangen, K.M., Persson, J., Landa, A., Andersen, R. & Segerström, P. 2001. Characteristics of wolverine dispersal. *Canadian Journal of Zoology* 79: 1641-1649.

Vikström, S. 2000. *Suurpetoasenteet poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa vuonna 1999*. Pro gradu –tutkielma, Oulun yliopisto, Maantieteen laitos.

Viltskadecenter 2006. *Resultat från inventeringar av järv i Sverige 2006*.

Viltskadecenter 2007. *Preliminära resultat från inventeringar av järv i Sverige 2007*.

Ympäristö- ja luonnonvarainneuvosto, 1996. *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito*. Suurpetotyöryhmän raportti. MMM:n julkaisuja 6/1996.

Liite 1. Ahman hoitosuunnitelman sidosryhmäkysely (alueellinen)

Vastajaan taustatiedot:

Edustamanne taho

Vastajaan nimi/nimet

Vastajaan yhteystiedot(osoite, puh. sähköposti):

Jos jokin kysymys tuntuu liian vaikealta, voitte jättää vastaamatta. Tarkoitus ei ole testata tietojanne, vaan saada selville edustamanne tahon näkökannat niistä kysymyksistä, joita pidätte tärkeinä ja joilla on merkitystä teidän näkökulmastanne.

1. Miten luonnehtisitte ahmatilannetta riistanhoitopiirin/maakunnan alueella?

2. Mitkä ovat mielestänne nykyiseen ahmakantaan liittyvät merkittävimmät a)positiiviset ("hyödyt") ja b) negatiiviset ("haitat") näkökulmat. Mielellään vähintään 3 molemmista. Merkitkää asian merkityksellisyys/painoarvoasteikolla 1–5 (jossa 1 vähämerkityksinen, 2 melko merkittävä, 3 merkittävä, 4 hyvin merkittävä, 5 erittäin merkittävä).

a) positiiviset asia merkityksellisyys/painoarvo (1–5)

1.		
2.		
3.		

b) negatiiviset asia merkityksellisyys/painoarvo (1–5)

1.		
2.		
3.		

Jos näette positiivisia tai negatiivisia seikkoja enemmän, voitte kuvata niitä tähän tai muuten halutessanne lisäkommentoida ko. teemaa.

3. Esiintyykö alueella ahmaan liittyviä ristiriitaisia tavoitteita ja mistä ne mielestänne johtuvat?

4. Millä keinoilla mielestänne voidaan ihmisen ja ahman yhteiseloa parhaiten pitää yllä tai nostaa?

5. Mikä olisi käsityksenne mukaan riistanhoitopiirin/maakunnan alueen sopiva ahmakanta? (jos tämä määrittely tuntuu vaikealta, voitte vastata käsityksenne tämän hetken ahmakannasta: onko se liian pieni, sopiva vai liian suuri?)

6. Jos ahmakannan määrää on säädeltävä, mikä olisi mielestänne sopivin/sopivimmat vaihtoehdot

- a) vain luonnon suorittama karsinta
- b) pyyntilupiin perustuva metsästys
- c) vain häiriöyksilöihin kohdistuva metsästys
- d) eläinten tappaminen vain viranomaistyönä
- e) eläinten siirtoistutukset
- f) jokin muu, mikä

edellisiin mahdollisia lisäkommenteja?

7. Millaisen käyttäytymisen koette ahmalla häiriökäyttäytymisenä? Millaisia toimenpiteitä se mielestänne edellyttäisi?

8. Millaisia keskeisiä kehittämistarpeita näette esimerkiksi ahmaa koskevassa a) tutkimuksessa, b) kannan seurannassa, c) kantaan liittyvässä tiedottamisessa, d) viranomaisten yhteistyössä, e) lainsäädännössä (esim. rauhoitussäädökset, metsästyssäädökset).

a) tutkimus

b) kannan seuranta

c) kantaan liittyvä tiedotus

d) viranomaisyhteistyö

Liite 2. Ahman hoitosuunnitelman sidosryhmäkysely (kansallinen)

Vastaajan taustatiedot:

Edustamanne tahon

Vastaajan nimi/nimet

Vastaajan yhteystiedot (osoite, puh. sähköposti):

Jos jokin kysymys tuntuu liian vaikealta, voitte jättää vastaamatta. Tarkoitus ei ole testata tietojanne, vaan saada selville edustamanne tahon näkökulma niistä kysymyksistä, joita pidätte tärkeinä ja joilla on merkitystä teidän näkökulmastanne.

1. Miten luonnehtisitte Suomen ahmatilannetta?

2. Mitkä ovat mielestänne nykyiseen ahmakantaan liittyvät merkittävimmät a) positiiviset (”hyödyt”) ja b) negatiiviset (”haitat”) näkökulmat. Mielellään vähintään 3 molemmista. Merkitkää asian merkityksellisyys painoarvoasteikolla 1–5 (1 vähämerkityksinen, 2 jonkin verran merkittävä, 3 merkittävä, 4 hyvin merkittävä, 5 erittäin merkittävä).

a) positiiviset asia merkityksellisyys/
painoarvo (1–5)

1.		
2.		
3.		

b) negatiiviset asia merkityksellisyys/
painoarvo (1–5)

1.		
2.		
3.		

Jos näette positiivisia tai negatiivisia seikkoja enemmän, voitte kuvata niitä tähän tai muuten halutessanne lisäkommentoida ko. teemaa.

3. Esiintyykö Suomessa ahmaan liittyviä ristiriitaisia tavoitteita ja mistä ne mielestänne johtuvat?

4. Millä keinoilla mielestänne voidaan ihmisen ja ahman ”yhteiselo” parhaiten pitää yllä tai nostaa?

5. Mikä olisi käsityksenne mukaan Suomessa sopiva lisääntyvien ahmojen määrä ja millä perusteella? (jos tämä määrittely tuntuu vaikealta, voitte vastata käsityksenne tämän hetken ahmakannasta: onko se liian pieni, sopiva vai liian suuri?)

6. Onko mielestänne perusteltua muodostaa erilaisia kannanhoitoalueita, joissa asutustiheyden tai elinkeinorakenteen perusteella olisi erilainen ahmakannan määrä ja myös hoitopolitiikka.

7. Mikä rooli mielestänne maakuntatason hallinnolla tulisi olla ahmakantojen hoidossa, esim. päätettäessä alueellisista tiheyksistä ja ahmakannan mahdollisesta säätelystä? Kuinka maakuntien välinen koordinointi tulisi tapahtua ja kenen toimesta?

8. Jos ahmakannan määrää on säädeltävä, mikä olisi mielestänne sopivin/sopivimmat vaihtoehdot

- a) vain luonnon suorittama karsinta
b) pyyntilupiin perustuva metsästys
c) häiriöyksilöihin kohdistuva metsästys
d) yksilöiden poistoja vain viranomaistyönä
e) eläinten siirtoistutukset
f) jokin muu, mikä

edellisiin mahdollisia lisäkommentteja?

9. Mikä on mielipiteenne siirtoistutusten käytöstä yhtenä ahmakannan hoitokeinona?

10. Millaisen käyttäytymisen koette ahmalla häiriökäyttäytymisenä? Millaisia toimenpiteitä se mielestänne edellyttäisi?

11. Millaisia keskeisiä kehittämistarpeita näette ahmaa koskevassa a) tutkimuksessa b) kannan seurannassa c) kantaan liittyvässä tiedottamisessa d) viranomaisten yhteistyössä e) lainsäädännössä (esim. rauhoitussäädökset, metsästyssäädökset).

a) tutkimus

b) kannan seuranta

c) kantaan liittyvä tiedotus

d) viranomaisyhteistyö

e) lainsäädäntö

12. Jokin muu ahmaa koskeva mielestänne tärkeä näkökulma tai kannanotto, joka ei noussut esiin edellisissä kysymyksissä?

13. Miten muodostitte sidosryhmänne vastauksen oheiseen kyselyyn ja oliko siinä erityisiä vaikeuksia?

Kiitokset vastauksista!

Asialistalla ahma –tutkimus kuvaa suomalaisten suhtautumista ahmaan. Asenteet ahmaa kohtaan ovat pääosin kahtalaisia; poroelinkeinin harjoittajat näkevät poroja saalistavan vahinkoeläimen, kun taas eteläisen Suomen asukkaat ihmettelevät tuntematonta erämaan asukkaa, jota tokko suurpedoksi tunnistetaan.

Aineisto koostuu ihmisten odotuksista, näkemyksistä sekä vaatimuksista ahman ja ahmakannan hoidon suhteen. Sidosryhmäkyselyt kattavat koko maan, mutta asiantuntijahaastattelut sekä sidosryhmäneuvottelut on kohdennettu alueille, joilla elää vakiintunut ahmakanta.

Asialistalla ahma –tutkimus on tehty Suomen ahmakannan hoitosuunnitelman pohjaksi. Tutkimuksen toimeksiantajana ja rahoittajana on ollut maa- ja metsätalousministeriö.

HELSINGIN YLIOPISTO

Ruralia-instituutti